

2000
JĀNIS JAUNSUDRABINŠ

VĒJA ZIEDI

VALTERA UN RAPAS
AKC.SAB. IZDEVUMS

L A
664

JĀNIS JAUNSUDRABIŅŠ

VĒJA ZIEDI

RASMAS
STĀSTS

CETURTAIS IZDEVUMS

19

31

AKC. SAB. VALTERS UN RAPA IZDEVUMS

1853

Valtera un Rapas
akc. sab. grāmatspiestuve
Rīgā, Brīvības ielā 129/133

L. V. R. . .
In. ~~241163~~

0309057822

LA

3 4 3 5

Meža likumā, saules pusē, es uzaugusi. Kas bijis mūsu mājās, zina, cik tur skaisti, cits — iedomāties nevar. Simtu soļu no istabas ir kapi. Tie man tik iemīļoti. Nav pusnaktī bail. Un katru, kuŗu turp ieved, es saņemu kā viesi, ar kuŗu nu ir jāapron, kuŗa tuvumā jādzīvo.

Bet tagad man kapi vairs nepatīk.

Otrpus meža, ziemeļu pusē ir maza mājiņa. Tajā dzīvoja ogļu dedzinātājs. Agrāk man šis piekūpējušais meža stūris ar melno būdu un kvēpaino cepli nepatika. Bet tad nāca viena vasara, un es sāku iet uz turieni, lai raudzītos pusnakts blāzmā. Un brīžam mežam skriešus cauri skrēju. Tik nepacietīga es biju.

I.

Pērnajā rudenī nomira vecais ogļu dedzinātājs. Pavasarī atnāca no tāluma spēcīgs vīrs, melnu, jau iesirmu bārzdu. Es viņu redzēju otrā dienā pēc Jurģiem. Es meža likumā ganīju aitas, kad viņš pienāca. — Vai es esot princese? Es esot tik skaista un ganot avis. . . Bet vai neesot redzējusi viņa dēlu? Tam vajadzējis nākt te gaŗām. Viņi gribot celmus lauzt priekš darvas. — Es viņa dēlu nebiju redzējusi. Un svešais vīrs aizgāja uz purvu.

Pirmo reiz es dzirdēju, ka esmu skaista, un tas man ļoti patika.

Vēlāk es atstāju aitas un līdu pa mežu uz netālo purvu, lai redzētu šo labo, stalto vīru un viņa dēlu. Dzirdēju cirvjus dobji krītam. Gandrīz kā pirmās smilšu lāpstas uz zārka bija šis troksnis. Tad apstājās, tad sāka atkal stiprāk bukšķēt. Viens cirtiens bija smagāks un dobjāks, otrs viegls, gaišs. Zagšus pielīdu pie cirtējiem un raudzījos caur lazdu krūmu. Dēlu ieraudzījusi, es sāku smieties. Tik jocīgs viņš man izlikās, šis celmu lauzējs. Vēl pie aitām atskrējusi smējos. Tad tas bija viņa dēls!? Bāls, gandrīz

balts, drūmu pieri, gaŗiem, melniem, vecmodīgi apcirptiem matiem . . . Nē, ātrāk tas bija balināts čigāns.

Vakarā, aitas sadzinusi, es skrēju leļpus kapsētas un mazgāju kājas dūņainajā karūsu diķī; jo zināju, ka celmu lauzējiem ir mājup jāiet mūsu gatves ceļam gaŗām. Ilgi, ilgi, mazgājos un gaidīju. Kad viņi gaŗām nāca, lēnām piecēlos un maisīju ar kāju ūdeni. Kad ūdens aprīma, raudzījos tajā un redzēju, ka esmu skaista. Vecais mani pazina un uzrunāja. Vai nesalstot kājas? Vēl jau esot vēss. Man sala kājas, bet es teicu, ka nesalst. Un atgriezusies, gribēju uzlūkot tēvu, bet ieskatījos dēlam acīs; jo tas bija tuvāk un raudzījās manī.

Kad gājēji bija prom, un es tiem biju pakaļ noskatījusies, tad jaunā mati vairs tik nejēdzīgi nelikās. Un arī piere bija gaišāka. Viņš arī nebija tik bāls, kā pirmīt. Un acis viņam bija kā vistumšākā pusnakts.

Zāle bija aukstas rasas pilna. Pa leju stāipījās miglas dvielī. Balta un vēl silta bija smilšu taka, pa kuŗu kāpu kalnā uz istabu. Es skatījos vienīgi uz savām kājām. Tās bija baltas, baltas. Bet domas lidoja kā baloži pa vētru. Man bija tikko sešpadsmit gadu.

Saime jau bij pāēdusi vakariņas. Māte sāka rāties, ka jāgaidot. Neesot vis ne šodien, ne rīt svētdiena.

Man negribējās ēst. Jutos gurdēna un gāju taisni klētiņā uz dusu. Bet gailis kad dziedāja, vēl nebiju aizmigusi. Bija karsti. Galvā nevienas noteiktas domas. Un visi nervi bija bez pavēlnieka. Tomēr smadzenes kaut kas ārdīja. . . Kad ārā pacēlās pirmais

cīrulis, man bija vairs tik viena vēlēšanās: Kaut es būtu pieaugusi. . .

Aiz mazā lodziņa viļņojās rīta blāzma. Es atstūmu apsegu un raudzījos uz savām krūtīm. Apmierināta pasmējos.

II.

Saule jau bij labi augstu, kad izgāju no klētiņas. Bija salna. Visa zeme sirma. Purva malā rūca rubeni. Māte gribējusi iet raudzīt, vai skuķis neesot nosalis, ka tik ilgi nekustot. Arī šodien man vēl ganos jāejot; ganu atvedīšot rīt.

„Man bija karsti,“ es teicu.

Bet par šo svešo ogļu dedzinātāju un viņa dēlu es vairs nedomāju.

Kad nogāja salna un es ar aitām atkal biju piesaulītē, meža likumā, tad dzirdēju tik smago, dobjo duņoņu no purva. Gaišā vieglā trokšņa tur vairs nebij.

Vakarā atkal tecēju no kalna lejā un mazgāju kājas. Bet šovakar es biju droša. Kad ogļu dedzinātājs nāca, nostājos, skatījos tam taisni acīs un teicu:

„Jūs šodien vieni paši lauzāt?“

„Jā, dēls jau ik dienas nevar.“

„Viņš tāds vārgs...“

„Nē. Viņam cits darbs.“

„Kā jūs sauc?“ es vaicāju un brīnījos pate par savu drosmi.

„Valgs man uzvārds. Dēlam Spodris vārdā.“

To tikai es gribēju... Spodris...

Kalnā skriedama vienmēr atkārtēju vārdu „Spodris“, it kā baidīdamās to aizmirst.

Naktī jutos pilnīgi pieaugusi un gulēju atkal maz.

III.

Trešā dienā atstāju aitas un aizskrēju uz purvu. Valgs bija viens. Viņš pabrīnījās, mani ieraudzījis. Likās, ka viņš pat dusmojās par šādu apciemojumu. Bet es neapjuku. Padevusi dievpalīgu, iesāku runāt.

„Es skrēju,” teicu. „Man bail, ka aitas kur neaiziet blēņās.”

„Nu, pavasarī aitas lēnas. Jēri mazi, netiek līdz.”

„Jūsu dēla šodien atkal nav?”

„Nav. Viņš mājā. Mācās. Grib likt kaut kādu eksāmenu. Skolās iet daudz nevarēja...”

„Mācās?” — Bet kāpēc jūs viņam tik savādu vārdu likāt? Spodris... Es tāda vārda nebiju dzirdējusi.”

„Izdomājām. Mēs ar nelaiķi māti precējāmies kā nabagi un dzīvojām nabadzīgi svešā malā. Bet kad viņš pasaulē nāca, tad mēs par zeltu un par sudrabu vairs nesapņojām. Kad nācām no sava melnā darba, tad mūsu istabiņā bija saulīte. Tad mēs apņēmāmies pūlēties un mazo saulīti neapkvēpēt. — Spodram viņam vajaga uzaugt un labāku darbu darīt, es teicu. Un māte teica tāpat. Tā mēs viņu nosaucām par Spodru. Bet dzīve mums ir melna un arī Spodris ir apkvēpis. Visa viņa bērība ir piekvēpusi; jo māte viņam mira divu gadu vecam, un man vienam nebij četrus roku. — Bet sirds un prāts viņam vēl spodris un viņš tiks laukā no šās melnās dzīves. Tas tak nav

nekāds darbs priekš tāda cilvēka, kam kurmet galva uz pleciem. . .“

Valgs bija nosēdies uz augsta celma un izskatījās varens. Bija tīri brīnums, ka viņš, kam tāda galva uz pleciem, pats tik lielu mūža gabalu ir izcietis starp celmiem un oglēm.

Es atvadījos un skrēju atpakaļ pie aitām. Nule jau es visu zināju, ko zināt vēlējos. Galvenais: viņš laikam nenāks vairs uz līdumu. Viņam jānācās.

IV.

Vakaros vairs negāju lejā pie dīķa. Sestdienas vakarā aizgāju uz kapiem un paliku ilgi. Bija rāma nakts. Tālu aiz cirtuma gurdi pīles brēca. Jau sāka ziedonis tā paslepus pa lejām staigāt. — Piepēži mežs atdzīvojās. Kā zvaigžņu tīkls mani apņēma trīcošas vijoļu skaņas. Pamazām nojaudu, no kurienes šīs skaņas nāk. Pat redzēju, kā Spodra mati viļņojās, kā melnās acis dzirkstīja, kad viņš spēlē.

Skaņas brīžam pieņēmās, brīžam dzisa. Tāpat manas sirds pukstieni. Likās: Spodris ir tepat mežmalā un viļina mani. Bet tas viņam neizdosies. Viņš manis neredzēs. Jā, kāpēc viņš nenāk vairs uz līdumu . . .

Bet pašai nemanot esmu jau pa kapu vārtiem iznākusi un eju pa celiņu, taisni turp, no kurienes nāk skaņas. Eju un baidos, ka tik nepieietu par tuvu. Kad tik viņš neieraudzītu.

Jo tālāk gāju, jo tālākas tika skaņas. Uznāca kā bailes. Es pazinu katru koku gar celiņu, pazinu katru taku mežā, bet man likās, ka tagad maldos. Un ja zem kājām lūza sauss zars, tad, domāt, neskaitāmas ausis dzirdēja. — Sāka spīdēt mēness. Arī blāzma nebija vēl nodzisusi. Bija tik gaišs, tik silts. Un vijoļes skaņas . . .

Es apstājos.

Pa koku starpām bija redzama jau mājiņa. Pie mājiņas stāvēja Spodris un raudināja savu vijoli. Kaut gaiša nakts, tomēr nevarēja izšķirt viņa rokas, viņa seju. Bet viss bija kā apburts. Viss bija skaists . . .

Pēc brīža vijole apklusā. Skaistais cilvēks lēnām pagāja uz priekšu, tad atpakaļ. Vijole bija klusa un Spodris kluss. Es jutos laimes un spēka pārpilna. Neatjēdzu vairs, ko daru. — Es esmu lasījusi par Sīrēnām. Esmu tagad Sīrēna un dziedu:

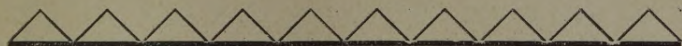
Nodzisa vakara blāzma —
Nāk nakts . . . nāk nakts . . .
Sniedziet meitenei baltas rozes —
Nāk nakts . . . nāk nakts . . .
Pusnaktī zvaigznes un mēnesis bāl,
Pusnaktī vēji snauž . . .
Pusnaktī sarkanās rozes
Meitene matos sev sprauž.

Un vērīgi raugos, ko dara mana dziesma.

Spodris ir apjucis. Viņš netic savām ausīm. Ilgi stāv un klausās.

Austrumi deg un kvēlo . . .
Meitenei nenāk vēl miegs —
Matos tai sarkanās rozes,
Rokā — baltas kā sniegs.

Spodris ātri nāk uz mežu, es dzirdu viņa soļus. Bet varbūt tie bij manas sirds pukstieni. — Negribēju bēgt, bet kājas nesa. Tik atjēdzos, kad biju jau pie mājām. Apstājos un klausijos kā zaglis, vai nav vairs dzinēji dzirdami. Klusēja lauki, klusēja mežs.

V.

Uz līdumu Spodris vairs nekad nenāca; arī vecais retumis tikai. Bija sākuši jau kurināt cepli.

Divus sestdienas vakarus no vietas lija lietus. Vispārīgi laiks bij ļoti nelāgs. Es tomēr klausījos ik vakara, vai Spodris nespēlē. Bet mežs likās aizmidzis; tik vienmuļīgi šņāca.

Gans bija kāju pārdūris un nu tā bija sapampusi. Man vajadzēja lopus ganos dzīt. Mums bija brīv pa mežu ganīt līdz pat upītei. Šās upītes malā bija Valgu mājiņa. Visvairāk ganīju tai meža galā, jo man tagad patika šī mazā mājiņa. Arī zāle tai apvidū bij labāka. Un bieži es dziedāju savu pusnakts dziesmu, lai Spodris redzētu un dzirdētu, kas viņu dzied.

Spodri redzēju ik dienas. Mati viņam bija uzauguši vēl gaŗāki. Man mājā bija kāda slavena vijolnieka portreja, pastkarte; taisni tādi tam mati. — Varbūt Spodris sevi tura par lielu mākslinieku. Un varbūt arī ir. Es jau nekā nezinu. Es nekā no mūzikas neprotu. Tik to zinu, ka biju pusnaktī atnākusi, vienīgi, lai klausītos viņa vijolē . . .

Spodram bija rokā grāmata, kad viņš gāja uz cepli un atpakaļ. Iedams viņš brīžam skatījās grāmatā, brīžam skatījās gaisā. Kad viņu redzēju tā ejam, ikreiz tad dziedāju savu dziesmu. Bet viņš nelikās dzirdot. Viņš bija aizmirsis silto nakti. Un es sāku dusmoties par savu bēgšanu. Viņš taču toreiz nāca ātriem soļiem. . .

VI.

Atgriezās atkal silti vakari un siltas naktis. Nu vairs tikai nelikās vien, bet tiešām bija silts. Varēja nosēdēt bez vilnaines līdz pusnaktij. Maijs gāja uz beigām. Lakstīgala bij tīri gurdena; jau citas domas viņai galvā, tāpēc dziesma sāka jukt. Un aiz meža nekad neskanēja vijole.

Viņš ir ļauns uz manis, es domāju.

Negaidot pienāca vasaras svētki. Sestdienas vakarā skatos: istabas durvis aizpuškotas ar bērzu meijām. Māte man dod bērziņus, lai pieslienot savas klēts priekšā. Jānis, mūsu kalps, sniedz veselu klēpi ozolu zaru, lai izpuškojot savas klētiņas griestus. — Bet es noteku lejā un tad kāpju atkal kalnā, kapos. Te zied cerines, baltas un zilas. Arī zilās tagad, pus-tumsā, izskatās baltas. Šīs cerines ir mana tēva stādītas. Un pats viņš tagad guļ tur dziļi zem zemēm. Es jūtu tēvu sev tik tuvu. Bet ausis kāri uzķer katru troksnīti no meža puses. Es gaidu un ceru, ka šovakar sāks atkal vijole raudāt.

Ik svētvakara, gandrīz ik vakara te nācu; bet nekad aiz meža nebij skaņu. Tās bija savāda klusuma pilnas naktis.

Ap pusnakti izdzirdu kā vēsmu šalcam. No priedēm pacēlās apmiegojies vārnu pulks, aplaidās ap kapiem un sametās atkal atpakaļ melnajās mājās. Un netāl no sevis uz celiņa es ieraudzīju Spodri. Krei-

sās rokas padusē tam bija vijole un labajā viņš turēja melnu platmali.

Es sēdēju ziedos un man bij ap pleciem gaišs lakats. Domāju, ka Spodris manis neredz. Bet viņš nāca lēnām tuvāk un pusbalsī teica:

„Sveiki.“

„Kāpēc jūs nespēlējiet vairs?“ es tikpat klusi vaicāju, aizmirsdama uz viņa sveicinājumu atbildēt. „Ik vakara es izeju un klausos...“

„Man nav vaļas.“

„Vai tad jūs vakaros arī mācaties?“

Spodris pienāca un nosēdās.

„Kas jums teica, ka es mācos?“

„Jūsu tēvs.“

„Mans tēvs teic, ka jūs vairs neejot uz diķi mazgāties.“

Es nosarku. Ko viņš ar to gribēja teikt? Tiešām, nekad vairs neesmu bijusi vakarā pie diķa. Bet kas tad viņa tēvam tur par daļu?!

Sēdam labu laiku klusēdami. Tad saku, kā atriebt gribēdama:

„Es arī pusnaktī vairs mežā neeju.“

„Jūs tagad dienā to pašu dziesmu dziediet.“

„Ne tik labi.“ Pie tam manīju, ka atkal nosarkstu.

„Jūs toreiz mani izbiedējāt. No tās nakts ir mana vijole mēma. Redziet, viņai nav nevienas stīgas.“

Spodris rādīja vijoli. Tā tiešām bija bez stīgām. Tad viņš turpināja:

„Es steidzos uz mežu, lai redzētu, kas tur dzied. Bet dziedātāja skrēja kā stirna. Man mežs ir svešs. Es gribēju bēgli notvert, bet netiku līdz. Ticis šinī meža malā, es redzēju kalnā, pie jūsu mājas, sie-

vieti. Tā stāvēja kā statuļa pret bālo rīta debesi. Viss likās kā sapnis. Bet acumirkļi zināju, kas bija dziedātāja. — Tā bij tā pati ganu meita, kuŗa diķa malā skatījās man acīs...

Bet mana vijole bij samirkusi. Rasotie koki bija viņu samērcējuši. Skumīgs es gāju mājup. Vijoli noliku galvgalī uz galdiņa. Sapnī es redzēju, ka vijolei visas stīgas notrūkušas. Es gribēju spēlēt kādu mīlestības dziesmu, bet vijolei nebija stīgu. — Un rītā, kad uzcēlos, vijolei vairs tiešām nebija nevienas stīgas. Es neesmu māņticīgs, bet tas ko nozīmē. Tas patiesi ko nozīmē.“

Es jutos vainīga. Varbūt viņš nevarēja iegādāties jaunas stīgas. Viņi taču dzīvoja tik nabadzīgi. Un vijoli viņš mīl. Tas redzams no tam, ka arī šovakar tā viņam līdz, kaut gan no viņas nav izdabūjama ne visvienkāršākā skaņa.

Pēc ilgas klusēšanas Spodris saņem manu roku un saka:

„Tas nav labi, jaunkundz, ka jūs te tik ilgi sēdīet. Varbūt mājā jūsu gaida.“

„Kas manis lai gaidītu? Māte nē. Viņa zina, kur es esmu, kur pastāvīgi eju. Vai viņa nezina, kas man te guļ? Es biju tēva meita un tēvs ir te, mums zem kājām. Kas lai manis gaida?“

VII.

Kāpu kalnā un bieži atskatījos. Rīta pusē mirdzēja zilas mākoņu strīpas apzeltītām malām. Bet man nepatika šīs spožās strīpas; es skatījos atpakaļ, ēnā. Mežs bija drusku apsārtis, viegls, viegls. Aiz meža dilstošs mēnesis.

„Aiz meža mēness, aiz meža Spodris...“ pusdziedāma klusām dudinu.

Es biju laimīga.

Piegāju klusi, kā zagšus, pie savas klētiņas durvīm. Nekad man nebija bailes; bet šoreiz likās, ka kāds ir novērojis, ka mēs ar Spodri kopā bijuši un čukstoši runājušies. Varbūt pat māte... Bet es taču biju pie tēva. Māte jau vairs tur negāja. Tik svētdienās kādreiz iegādājās, nometās pie kapa un sausām acīm noskaitīja tēvreizi. Māte droši vien gulēja savā kambarī.

Aplaidusi acis visapkārt pa pagalmu, uzliku roku uz krampja un klusām to atcēlu.

Kas tad tas!?

Durvis bija aizslēgtas.

Nekad manas klēts durvis nebij aizslēgtas. Vai tad tiešām līdz ar pirmo nakti...

Es raustīju durvju krampi. Biju uztraukta un sadusmota. Kad durvis nevērās, gribēju skriet uz istabu. Bet pienāca Jānis, mūsu kalps, un sniedza atslēgu smiedamies.

„Kāpēc tu smeijies?“ es kļiedzu.

„Jaunkundzīte nosalusi?“ kalps jautāja, kā mana kļiedziena nedzirdējis.

„Jā, es esmu nosalusi. Bet kāda tev tur daļa!“
Un izrāvu atslēgu.

„Es jūsu klētiņu izpuškoju... Neņemiet par ļaunu. Saimniece, jūsu māte, man lika.“

„Paldies. — Bet kāpēc tu klētiņu aizslēdzi? Un kāpēc tu neej gulēt?“

„Miegs nenāk. Tagad tāda nakts! — Klētiņu saimniece lika aizslēgt. Viņa iziešot. Drošāk...“

„Vai tad mātes nav mājā? Kur viņa aizgāja?“

„Kā man to zināt? — Tālu jau negāja. Apņēmās vilnaini un nogāja lejā. Es domāju, ka jūs abas uz kapiem. Jūs runājāties.“

„Jā, mēs runājāmies...“

Iegāju klētī un aizcirtu durvis. Griesti no vienas vietas bija piesprausti ar ozolu zariem. Pie katras gultas stakles bij piestiprināts smaržojošs bērziņš. Galvā man nebija nevienas skaidras domas. Tāpat neizģērbusies iekritu gultiņā un apreibusī snaudu.

VIII.

Kad pamodos, klētiņa bij baltas gaismas pilna. Raudzījos griestos uz ozolu robainajām lapām; raudzījos uz zaļajiem bērziņiem gultas kājgalī. Nevarēju atjēgties, vai tagad vakars, vai rīts. Savu miesu nemaz nejutu. Likās, ka lidoju pa meža virsotnēm, ka esmu viegls vēsmas nests zieds. — Bet tad noskārtu, ka labā roka stipri notirpusi. Pamazām roka atdzivojās, un es atdabūju sakarus ar sevi un līdz ar to ar visu pasauli. Kad mēģināju galvu pacelt, tā bija smaga un pierē kvēloja sāpes. Spiedu ar abām rokām sāpošo vietu. Tad atcerējos pagājušo nakti, atcerējos Spodri, atcerējos savu māti un Jāni, kuŗi varbūt visu redzēja un dzirdēja. Un man bija prieks par to, ka galvas sāpes tik stipras. Māte redzēs, ka es nopietni slima, un vēl neuzsāks valodu.

Piecēlos. Cik varēdama izlīdzināju sagulēto apģērbu un streipuļoju uz durvīm. Galva palika drusku vieglāka. Gribēju iet pie akas mazgāties. Es domāju: varbūt derētu pat visu galvu iebāzt aukstā ūdenī.

Saule jau stāvēja augstu pusdienā. Māte sēdēja uz klēts priekšas akmeņa un lēnām pēra ar garu klūgu zaļo mauru.

Nolēcu no klēts priekšas un aizgāju uz istabu. Bet es negribēju tur iet. — Iegājusi istabā, paslepšus raudzījos pa logu, ko tagad māte dara.

Viņa sēdēja tai pašā vietā, raudzījās zaļajā maurā un lēnām to pēra. Viņa nebija ne dusmīga, ne noskumusi. Varbūt, ka tomēr nebij redzējusi...

Tas deva man drosmi. Paņēmusi divieli un bļodu, aizgāju pie akas mazgāties. Kad iečikstējās akas svirkstene, māte pacēla acis un skatījās manī.

Nejutu vairs galvas sāpju. Salēju visu spaini bļodā. Bļoda gāja pāri. Aplējās kurpes un zeķes; bet arī tā es nemaniju.

Sāka hākt pa olnīcu govis. Māte uzcēlās un atnāca pie akas, lai varētu ieliet atkal ūdeni, ja govis visu sili izdzertu.

Abas klusējām. Man gribējās ieskatīties mātei acīs. Gribējās ar savu skatu mātei ko teikt, un tāpat redzēt, ko viņa saka. Bet māte neskatījās un nerunāja. Viņa bija baiga klusuma pilna, kā veca egle pirms negaisa.

Aizgāju uz klētiņu, lai pārgērbtos. Galvas sāpes bija rimušas. Apģērbu savu iesvētājamo kleiti. Uznāca prieks un pacēla kā uz spārniem. Gribējās būt skaistai. Ne citu acīm, bet sev. Pa pašu pusdienas laiku es noiešu uz mežu un staigāšu balta pa saules salāpīto sūnu... Es gribēju paņemt kādu grāmatu, ko palasīties. Atvēru skapja durvis. Tur, augšējā plauktā, manas skolas grāmatas. No pērnās vasaras tās tur guļ. Viņas ir nedzīvas. — Pacilāju vienu, pacilāju otru, — visas pazīstami svešas. No daiļliteratūras man nekā nav. Esmu mācīta svešā skolā, kur manas tautas rakstniecības ne ar vārdu nepieņinēja. Un vispārīgi par literatūru maz runāja. Mājā no sen dienām lasīja tik avīzi, dziesmu grāmatu

un kalendāru. Nebija līdz ar mani uzaugusi vaja-
dzība... Tagad viss citādi.

Tad es pēkšņi iedomājos Spodri un izskrēju no
klētiņas.

Kalpones nāca no laidara ar putojoša piena slau-
cenēm. Es nebiju ēdusi, kā vakar pusdienā. Nu gāju
uz istabu ēst.

Pa vaļējām durvīm varēja redzēt, ka saimes istabā
māte lika pusdienu uz balti noberzta galda. Varēja
redzēt, ka Jānis sēd aiz galda un griež maizi. Es
gāju taisni pie galda, nosēdos Jānam blakus un sāku
steidzīgi ēst. Jānis pavirzījās drusku tālāk. Māte
skatījās platām acīm. Nekad es nebiju pie saimes
galda ēdusi.

„Bet Rasma!“ māte kā satrūkusies iesaucās. „Tu
šodien šito kleiti?!“

Tas varbūt nebija no manis pareizi, bet es ne-
varēju taņī brīdī citādi domāt kā vienīgi: mātei nav
manis žēl. Visu šo laiku, kamēr uzcēlos un ciezdama
staigāju mātei gar acīm, viņai nebija priekš manis
nevienu vārda; bet kad es apvelku šo balto lupatu,
tad viņa runā.

Bet man gribējās ēst un es par māti un par kleiti
ilgi nedomāju.

Kad nāca meitas, es jau biju paēdusi. — Nu skrēju
uz mežu. Bet mežs šodien nebija jautrs, kādu es to
biju iedomājusies. Uz priežu galotnēm bij uzgulies
smaga debess un spieda. Es sajutu šo spiedienu pie
ikkatra zariņa, sajutu to uz galvas un uz krūtīm kā
akmeņa roku. Nometos uz apsūnojuša celma; bet
sūna bij ūdens pilna. Vajadzēja tūlīt celties augšā.

Mežs šodien nebij patīkams.

Gāju laukā, uz kapiem. — Te bij vieglāk. Pa kopiņu starpām staigāja divas vecenītes, rāmi runādāmās. Varbūt viņas meklējās sev kaktiņa lielajam atpūtas laikam. Netāl no viņām žirgti tekāja neliels puisēns, krustu uzrakstus lasīdams. Jā, te man bij daudz vieglāk.

Ap sauli apstiepās dzeltēns loks; aiz meža sāka celties aizvien biezāki mākoņi. Augstu gaisā griezās divi starki. Bezdelīgas laidās zemū, diķī astes mērcēdamas. Varēja redzēt, ka uz nakts būs lietus.

Šovakar viņš nenāks, es domāju, nosēzdamās uz soliņa starp ceriņu ziediem. Un zinādama, ka šovakar viņš neatnāks, pieglaudods ziediem, kā vakar vakarā, un pārdzīvoju visu otrreiz. Varbūt šī otrreiz pārdzīvošana bij skaistāka. Es aizvēru acis un redzēju, kā Spodris stāv uz celiņa un kā viņš savu vijoli cieši piespiedis pie krūtīm. Es redzēju, kā viņš apsēdās, kā pievirzījās man tuvāk, dzirdēju kā viņš čukstēja pēdējos vārdus: Tu, tu mana diena...

Atvērusi acis, satrūkos. Visa pasaule likās kā apkvēpusi, kā pelēku pelnu piesēta. Bet nebij jau nekas; tik mākonis bija saulei priekšā aizgājis.

Sētā mauroja vērsis; skaņi, kā tauri viņš pūta. Es redzēju, ka govīs, izklīdušas garā virknē, lēnām gāja pa olnīcu uz ganībām. Māte dzina aitas, uzsaucdama un priekšautu purinādama. Olnīcas galā viņa nogriezās pa lauka grāvja virsu un nāca taisni šurp. Manīs viņa redzēt nevarēja, jo es biju balta starp baltiem krustiem un ceriņu ziediem un sēdēju nekustēdamās. Es negribēju ar māti tikties, tāpēc izlīdu caur ceriņu krūmiem un aizgāju uz kapu otru uzkalniņu. Māti es paturēju acīs, lai būtu iespējams

izvairīties, ja viņa uz šo pusi nāktu. Es taču varēju pieplakt pie zemes kā putna bērns un neviens manis neatrastu, ja arī meklētu...

Bet māte piegāja pie tēva kapa un nometās ceļos. Viņas pleci raustījās.

Es visu aizmirsu un sāku raudāt.

* * *

*

Vakarā sāka krist pa lietus pilei. Naktī es pamodos un dzirdēju, ka uz klētiņas jumta bija kā šalkoņa, un dzirdēju, ka ūdens plikšķēja uz klētspriekšas akmeņa. Pērkoņa nebija. Es iegrīmu atkal kā mākonī. Bija tik viegli un tīkami.

IX.

Otrie vasaras svētki. Debesis dzidras, gaiss tīrs. Es esmu labi un ilgi gulējusi. Jūtos vesela un esmu jautra. Arī māte ir citāda, nekā vakar. Viņa ir uzvilkusi šauro jaku un apsējusies baltu cakotu priekšautu.

„Vai tu kur iesi?“ es jautāju.

„Vai tad tu vakar kur gāji?“ viņa jautādama man atbild.

Bet balsī nebij pārmetuma. Man pat likās, ka viņa to teica mīli, sevi pazemodama.

No stiprā lietus rasa nenogāja līdz pat pēcpusdienai. Nevarēja ne pa dārzu staigāt, ne arī kur izej. Sēdēju istabā un raudzījos pa logu. Māte sēdēja pie otra loga un lasīja avīzi. Es uzmanīgi klausījos un pilnīgi sapratu visu. Starp citu bija ziņojums, ka kāds jauneklis aiz nelaimīgas mīlestības, aiz vienkārša pārpratuma nonāvējies... Te māte apstāja lasīt; jo ārā rēja suns.

„Tie jaunie jau tādi muļķi ir,“ viņa teica.

Suns rēja aizvien niknāk. Māte piesteidzās pie sāņu loga, lai redzētu nācēju. Tai pašā brīdī aizcirtās āra durvis.

Ienāca vecais Valgs. Viņš nedroši padeva labu dienu un sniedza mātei roku. Man likās, ka viņš mātes roku pat spieda. Tad pienāca pie manis un smiedamies sveicināja un noglaudīja man matus.

„Mana princese,“ viņš teica.

Tad sāka stāstīt, kā mani saticis otrā dienā pēc Jurgiem aitas ganot un ka mēs tūlīt palikuši labi draugi.

Viņa roka bija cieta, bet karsta; es to jutu caur matiem. Mans tēvs nekad manis tā nebija noglaudījis. Un es viņu tik ļoti mīlēju... Pret māti es biju vienmēr dzestra, bet tēvu mīlēju. Varbūt tāpēc, ka māte viņu nemīlēja. Un kad tēvs nomira, tad mātei bija bail no viņa. Bet es raudāju un gaudīju viņa aukstos vaigus. — Man iezagās sirdī kā naidis pret šo svešo vīru; jo viņš apvainoja manu tēvu, noglaudīdams man galvu.

„Es ar lielu lūgumu,“ Valgs atgriezies pie mātes iesāka.

Māte pasniedza krēslu.

„Ja jau kāds brauc uz pilsētu, tad varbūt varētu man šo to atvest. Te es Spodrim liku visu sarakstīt, kas vajadzīgs.“

„Jā, jā, labprāt,“ māte atbildēja.

„Diezin cik tagad mieži maksā?“ Valgs vaicāja.

„Nevar zināt.“

„Vai tad brauks kāds uz pilsētu?“ es ieprasījos. Man bija brīnums par to, ka Valgs to zina un es nē.

„Jābrauc, meit, pēc miežiem. Pietrūka kādi trīs pūri. Jāsteidz sēt. Rīt, kā pie trešajiem svētkiem, Jānis varēs aizbraukt; nevajadzēs citu dienu nīcināt.“

Tā tad arī Valgs to zināja, ka brauks pēc miežiem... Jeb vai viņam nevilšus gadījās par cenu apvaicāties?

Es paņēmu papīru, uz kuŗa bija sarakstītas Valga vajadzības un skatījos. Tas esot Spodra rokraksts . . . Stāvs, nervōzs. Es apskatīju katru burtu, katru komatu, katru punktu.

„Nu, tad ar Dievu!“ Valgs piecēlies teica. „Man jāiet vēl līdz sudmalām.“

Māte viņam izgāja līdz. Es redzēju pa logu, ka viņi abi pie dārza stūŗa stāvēja un runājās. Varbūt māte stāstīja par ābelēm, cik ļoti daudz šogad ābolu būs, jo Valgs brīžam savilka plecus kā brīnodamies un smējās. Tad viņi pagāja vēl tāļāk aiz dārza. Māte Valgu pavadīja.

Man ienāca kas prātā. Es iegāju otrā istabā, sa- meklēju tinti un spalvu un pierakstīju vēl vienu rindiņu pie Spodra raksta klāt.

X.

Vakars bij mitrs, bet silts. Meža līkumā gulēja migla blāķu blāķiem, bet nekāpa ne augstāk, ne arī kur bēga.

Rāms un silts.

Es izgāju istabas galā un raudzījos uz meža pusi, uz ziemeļiem. Man patika spilgtā blāzma. Kad acis novērsu no spožuma, tad visa pasaule bija tik pasakaina, kā violētā sapnī. Kā pa sapņiem redzēju, ka govju gans smēla ūdeni pie akas. Jānis bija izvilcis no šķūņa ratus un locījās ap tiem. Viņš visu sarīkoja, lai rīt bez dienas izbrauktu uz pilsētu. Māte staigāja no klēts uz istabu un no istabas uz klēti. Krāvāja ratos maisus un runājās ar Jāni. Viņa bija sevišķi laipna un gāja pusskriešus. Viņa bija kā atjaunojusies.

„Rīt ap šo laiku tu jau būsi mājā...“ māte teica.

„Jā, saimniec,“ Jānis apzinīgi atbildēja.

Tā tad ar rītvakaru iesāks atkal zvaigznes līt.

Es iegāju savā klētiņā, bet gulēt nevarēju. Visas domas bija kapsētā. Gan nebijām ar Spodri norunājuši tur tikties; bet man likās, ka viņš jau stāv uz ceļiņa ar mēmo vijoli padusē un manis gaida.

Piegāju pie lodziņa un raudzījos ārā. Gribēju noskatīties, kad sētas ļaudis nomierināsies.

Jānis aizgāja uz istabu un pēc brītiņa iznāca ar baltu maizes kulīti rokā. Viņš to dažas reizas apgriezta sev ap galvu.

Redzēju un dzirdēju, ka māte aiztaisīja un aizbultēja istabas durvis.

Jānis nosēdās uz savas klēts sliekšņa. Izvilka no kabatas papīru un tuvu pie acīm turēdams skatījās. Es pazinu: tas bija Spodra rakstīts papīrs. Valga vajadzību papīrs. No lieluma un salocījuma es viņu pazinu. Kad beidza lasīt, es gribēju redzēt Jāņa vaibstus, bet tumsa bija par lielu. Un tad viņš piecēlās un nāca taisni šurp.

Es atrāvos no lodziņa.

Jānis pienāca un lēnām piekļauvēja.

Es aizturēju elpu, lai manis neizdzirstu. Man ienāca prātā maza viltība.

Nu viņš piekļauvēja labi stipri un teica nedrošā balsī:

„Jaunkundz... Saimniece lika pavaicāt, vai jums nekā no pilsētas nevajadzēšot?”

Es biju iesākusi izšūt galdautu un man vairs nebij zaļa zīda; bet es sakodu lūpas un biju klusa. Tad dzirdēju, ka Jānis nokāpj no klēts priekšas un pie sevis kaut ko runā.

Raudzījos atkal.

Jānis aizgāja, pavēra savas klēts durvis un zagšus, kā kaķis, aizlavījās gar dārza stūri lejup uz kapsētu.

Jā, arī izgājušo nakti viņš ir spiegojis un zina visu, es domāju.

Tūlīt izgāju no klētiņas.

Bija pilnīgi satumsis. Nakts silta un zaļgani gaišpelēka kā mana villaine. Es apskrēju ap staļiem un

gāju pa ganu ceļu pavisam prom no kapiem. Pagājusi gabaliņu, pakāpos uz kārtīm un skatījos. Priekšā bija rudzi. Bet man likās, ka es redzu Jāņa galvu netāl no kapiem. Un augšā, pie zvana stabiem, bij nojaušams cilvēks. Sirds man sāka dzirdami pukstēt. Cits tas nevarēja būt kā Spodris. — Es aizmirsu, ka Jānis nogājis manis meklēt, aizmirsu, ka viņu nakt pat māte mani varbūt redzējusi kopā ar Spodri... Laižos pusskriešus pa rudzu lauka grāvi lejup, uz kapiem. Zāle ir liela un baltas rasas pilna. Es jūtu, ka esmu slapja pāri ceļiem. Kad tieku malā no rudzu grāvja, — ieraugu savā priekšā Jāni. Viņš ir zadzies pa krēšļaino rudzu malu, lai varētu nepamanīts novērot kapsētu. Nu viņš ir ļoti nelaimīgs un sašutis par to, ka ticis pieķerts. Es gribu viņu vēl vairāk apkaunot un saku:

„Tu pienāci pie manas klētiņas durvīm un iztraucēji mani no miega. Es zinu: māte tev nelika par manām vajadzībām vaicāt, es pati tikko par to runāju ar māti. Bet kad nu tik gādīgs esi, tad atved man no pilsētas zaļu zīdu. Un nu ej Dieva mierā un liecies gulēt.“

Jānis ir nolaidies, izbrīnējies un pārspēts. Lēnām viņš velkas kalnā uz savu gultu.

Es kāpju skaļi smiedamās pār kapu valni.
Spodris manis gaida.

XI.

Mēs pamodāmies kā no sapņa. Augšā, mūsu sētvidū, užgēja. Nevarēja izprast, vai tur Jānis viens ar zirgu runājas, vai arī māte ir uzcēlusies.

Jau plētās blāzma. Es paskatījos Spodrim acīs. Tās bija kā zvaigznes vasaras rītā: nogurušas, bet kvēlojošas. Es labprāt būtu raudzījusies šinīs zvaigznēs mūžīgi; bet Spodris cēlās un teica:

„Iesim.“

„Kurp lai mēs ejam?“ es vaicāju. „Vēl pasēdēsim...“

Jau zvaigznes dziest.“ Spodris sacīja.

„Lai dziest... Nāks saule.“

„Bet Jānis garām brauks. Un celsies māte.“

Mēs beidzot atradām, ka prātīgākais ir — ar sirdīm nelieļties. Šī meklēšana un atrašana mūsu jūtas vēsināja. Mēs gandrīz vienaldzīgi šķirāmies. Tik Spodri biju aizvadījuši līdz meža malai.

Vēl stāvēju un klausījos Spodra soļos, kad nevilšus acis uztvēra zilganu tēlu augšā, pie mūsu mājas. Tur bija kāds vīrietis. Viņš ātri kāpa lejā, taisni šurp.

Tas bija Valgs, Spodra tēvs.

Es varēju noslēpties aiz eglēm, bet savāds sastringums mani turēja kā stiprās rokās. Visraibākās domas lidoja pa manu galvu. Vaigi dega kā ugunīs. Bet visam uztraukumam pāri uz acumirkli uzliesmoja prieks par to, ka rīta blāzma sārta un Spodris jau

prom. — Valgs nāca drošiem soļiem kā jauneklīs. Mīkstajā tīrumā viņa soļi dimdēja tikpat stipri, kā Spodra soļi sakņu cauraustajā zemē. Mani ieraudzījis, Valgs manāmi satrūkās, bet viņa soļi nemainījās. Tuvāki pienācis, viņš teica:

„Mana princese arī jau augšā... Tik agri...”

Man likās apvainojoši, ka ikreizes Valgs mani tā sauc. Ar dusmām balsī es atteicu:

„Vēl neesmu gulēt gājusi.”

„Man bija jāceļas un jānāk,” Valgs stostījās. „Es biju kaut ko aizmirsis. Man bija vēl kas vajadzīgs no pilsētas un tāpēc bija jānāk.”

No viņa stostīšanās es sev drosmi smēlos.

„Vai tad Spodris nevarēja atskriet?”

„Jauniem jau vairāk miega vajag. Spodris lai gul; viņš vakarā vēlu gulēt gāja.”

„Vai mācījās?” es viltīgi vaicāju.

„Jā,” Valgs atbildēja.

Man bija grūti smieklus valdīt.

„Varbūt arī nemācījās,” Valgs apjucis teica. „Varbūt lasīja ko.”

Un atkal noglaudis man galvu, viņš pazuda mežā.

Jau bija tik gaišs, ka varēja debess malā skaidri noteikt vietu, kurā saule izlidīs. Es gāju lēnām, nesteigdamās. Patlaban brauca no kalna Jānis. Es jau biju nokļuvusi olnīcā un mums bij jāsastopas gribot negribot. Jānis mani ieraudzījis pievilka grožus. Kad bijām blakām, es saucu:

„Tik zīdu neaizmirsti!”

„Un stīgas...” viņš zobgalīgi atsaucās. — Bet rati ātri ripodami teikto aizrāva sev līdz.

XII.

Es sapņoju par Spodri. Pa sapņiem viņam ķēros ap kaklu. Es satrūkos un ātri piecēlos sēdus. Māte kā atvainodamās teica:

„Tu varbūt neesi vēl izgulējusies. Vēl diezgan agrs. Bet man ir tūlīt jāiziet un tāpēc gribēju tev šo to pateikt...”

Ganu meitēns vakar bija aizlaists pie mātes ciemā un nebija vēl pārnācis. Meita bija ganos. Un māte man stāstīja daudz; — ko lai lieku meitai padarīt, kad viņa lopus sadzīs; viņa stāstīja arī par pusdienas ēšanu. Bet es raudzījos griestos, un raibie griesti izdzēsa mātes vārdus. Viss aizgāja kā pa miglu. Kad māte piecēlās un vaicāja, vai es neaizmirsīšot, — tad nezināju, ko lai neaizmirstu. Bet neturēju to par tik svarīgu, lai liktu mātei teikto atkārtot. Teicu, ka neaizmirsīšu un sāku gērbties. Es arī neprasiņu, kur mātei jāiet. Kad kāpa pār klēts sliexsni, tad redzēju, ka kājas viņai basas, kaut gan citādi bij ciema drēbes mugurā.

Citur viņa neies, kā pie sava brāļa, tepat netāju, es nodomāju.

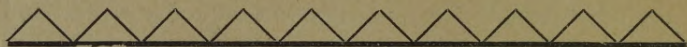
Man šis vīrs nepatika. Vārds viņam bija Basis, un tas vien jau man nepatika. Taisnību sakot, viņš nemaz nebija vīrs. Tik gļēvs un nenoteikts. Māte retumis pie viņa gāja; biežāk gan viņš šurpu atnāca. Atnāca, staigāja pa dārzu un priecājās. Ja

augļi bij ienākušies, — ēda ļoti daudz un slavēja. Tāds dārzs esot Dieva dāvana... Kas tad šiem: ne odziņas, ne ābolīša. Viņš visur pie mums atrada pārpilnību un vaidēja par savu trūkumu. Bet pats viņš bija vislielākais trūkums savā trūkumā.

Izgājusi no klēts, es tīri apžilbu. Saule bija vēl tik labā brokastā, bet klēts priekšas akmens bija jau karsts. Es nostājos uz tā un bija tik patīkami. Klēts klons bij mitri auksts, bet te tik sauss un silts. Atlidoja Spodris pa šo tīkamo siltumu, un mani pārņēma vieglas trīsas. Nosēdos uz akmeņa un gribēju aut kājas. Bet kurpes bija ļoti sabristas, bij jānoliek, lai žūst. Varēja taču basām kājām pastaigāt. — Es atkal piecēlos un gribēju iet uz istabu. Varbūt ka māte man vēl teiktu ko. Varbūt atkārtotu svarīgāko no pīrmitējā. Varbūt ka tiešām viņa teica kaut ko, kas ir neatliekami jādara...

Bet kad pacēlu acis, tad māti ieraudzīju jau aiz otra uzkalniņa pļavas malā, pusceļā uz brāļa māju. Viņa vairākas reizas noliecās. Laikam plūca puķes.

Tas taču tīri dabīgi, ka pavasaris ar ziediem visu sirdis silda, bet man likās, ka māte ir daudz par vecu, lai rotātos ar puķēm. Tomēr es manīju, ka māte šogad sevišķi mīl puķes un ka viņa jūtas jaunāka kā pērn un aizpērn. Matus arī viņa nepin vairs divās bizēs un nesavij pakausi, kā agrāk, bet tāpat valēji sagriež uz virsgalvja. — Bet ir zināms, ka visi cilvēki citus aplūko ar paša acīm un tāpēc viss var būt, ka es māti redzēju tādu, kāda pati biju. Un es biju ziedošs meža rožu krūms.

XIII.

Pašai nezinot un nemanot jau esmu kapsētā. Kad nosēstos uz soliņa pie tēva kapa, tad acis it kā atdarās. Melnais krusts, liekas, viegli dreb, un mazais metala vainadziņš dreb viņam līdz. — Bet varbūt pati drebu. Esmu naktī sasaldējusies.

Apskatos, vai kapos nav nevienas dzīvības.

Nav.

Un man top siltāk. Atceros, ka māte man ko teica; bet tūlīt padodos citām domām. Visas domas ir smagas, skumjas, un es nevaru saprast, kāpēc tas tā, jo laiks ir gaišs un skaļš.

Varbūt vēl vakardienas iespaidš uzmācās.

Es skatos gaisā un novēroju mākoņus.

Mākoņi ir zeltaini balti un viegli.

Bet kāpēc man domas tik smagas?

Es klausos, kā priedes dzied.

Priežu dziesma ir viegla, mīksta... Viņu kņokainās galotnes rotājas ar tīru rīta vēju pa tumšzilo debesi. Es esmu mierā ar priedēm, pasmaidu un skumstu atkal.

Man nevajadzēja uz kapiem nākt. Te tik daudz miera, tik daudz izdegušu sirdžu. Bet es esmu nemierā ar debesi un nemierā ar zemi; jo man vēl neizkvēlojusi sirds.

Nokrītu ceļos pie tēva krusta, piespiežu pieri pie tā un skaitu īsu lūgšanu. Bet lūgdama domāju par Spodri, kaut gan man jāraud par savu nespēku.

Izslauku acis un eju uz zvana būdu. Es nostājos pie melnā pīlāra un atspiežos ar elkoni. Taisni tā vakar vakarā te Spodris stāvēja, kad es uz kārtīm pakāpusies skatījos. — Tad es plūcu ziedošās brūklenes un sviežu ar tām zvanam. Pēc katra sviediena zvans sīki ievaidas un ar katru zvana vaidu es sajūtu kā gandarījumu un mierinājos. Es saku: tu, zaļais dūkoņa, tu māki tikai gavilēt, kad cilvēkam birst asaras, kad zeme paņem viņu mīļos... Un tavs skandinātājs arī ir vecs; varbūt ne jaunāks par tevi pašu. Jūs esat draugi? — Bet tu viņu pārdzīvosi, jo tu cietāks un māki tikai gavilēt. Un kad viņš ar dzeltēnajām smiltīm laulāsies, tu gavilēsi tikpat labi, kā par katru citu. Bet nu es tevi pamocīšu. Es esmu atradusi līdzekli, kā tevi mocīt. Tev sāp, kad ziedi piedužas. Un ziedu te tik daudz...

Man pārskrien drebuļi no galvas līdz kājām.

Es atkal ātri pārļaižu acis pār kapsētu, vai nav kāds, kas mani būtu redzējis un dzirdējis.

Neviena nav.

Paeju lejup. Te ir vecu vecie kapi. Jau sākts ir rakt pa otram kārtai. Tik retais krusts vēl turas. Man žēl šo kapu. Tie visi neapkopti, izplūduši, gads gada smilgām apsegušies kā ar kažoku. Es paceļu dažus notrunējušus krustus un pieslienu, kur varēdama, pusstāvus. Bet tad man nāk prātā, ka varbūt nav labi krustus kaut kur piesliet. Varbūt vēl tomēr ir kāds cilvēks, kam šis krusts ir vienīgais no mīļā aizgājēja, un atnācis pie mīļā viņš ilgi maldīsies un neatradīs vairs. Varbūt pa vakariem nāk sirmgalvis pie savas ligavas... Un es ņemu krustus un rūpīgi noguldu katru savā vietā.

Nezinu, vai man spēka maz, jeb vai šie prauli tik smagi, bet man paliek karsti viņus cilājot. Kad atstiepjos un apskatos, tad atkal pārskrien drebuļi no galvas līdz kājām un man uzmācās kā nāves jūta. Paliek bail.

Acu nepacēlusi eju mājup. Lieli, trekni pieneņu ziedi nogulušies man uz ceļa. Es eju un nemaz nesargājos, — minu taisni virsū, jo kājas man basas un ziedi ir dzeltēni. Man dzeltēni ziedi nepatīk. Tie nenozīmē labu. Un man piepēži uznāk šaubas par savu mīlestību. Vai tad es Spodri mīlu? Varbūt ka kuŗu katru citu vīrieti tā mīlētu, ja būtu ceļā gadījies. Viņš pirmais, kas pie manis nāca.

Varot mīlēt daudzus... vienu, tad otru, trešu...

Nē, tas, ka es pa sapņiem Spodram ap kaklu ķeros, vēl nenozīmē, ka to mīlu. Aiz uzbudinājuma un negulēšanas man nervi stipri cietuši, tamdēļ tas. Es atminos, ka, gatavodamās uz beigu eksāmeniem, redzēju sapnī gandrīz katru nakti savu tēvu. Vienmēr viņam bija grāmata rokā. Tas mani ļoti uztrauca; jo es par tēvu toreiz domāju vismazāk. Droši vien tagad ar mani notiek tas pats, kas toreiz. — Spodris taču nav nemaz tik skaists, kā to varbūt kāds domā. Apaļi apcirpti mati, melnas acis... Kas gan tur sevišķs? Tikpat labi tad var mūsu Jāni arī saukt par skaistu... Man jau viņš nepatika, kad pirmo vakaru redzēju. Viņš jau vēl gatavais skolnieks. Viņš pastāvīgi mācās. Un ja viņš nebūtu spēlējis vijoli, vēl tagad es ar viņu nepazītos. Vakar vakarā es skrēju lejup uz kapiem tikai tamdēļ, lai Jāni kaitinātu un apkaunotu par viņa spiegošanu. Bet tagad es sākšu

pavisam citu dzīvi. Es arī varu mācīties. Jā, vai tad man nav ko mācīties?

Atmodos un brīnējos: sēdēju laukmalā. Ap mani gulēja saplosīti pieneņu ziedi. Rokās bija zaļas un lipīgas.

Uzcēlos un pusskriešus devos kalnā.

Visi gulēja dienvidu.

Iegāju klētiņā un apgulos. Gaiss te bija mitrs un tik auksts, ka bija jādreb. Paņēmu vatētu segu un satinos tajā. Pēc laba brīža jutu, ka kāds klusām piezagās pie manas gultas un uzlika karstu smagu roku man uz krūtīm un otru, ledainu, uz pieres. Es atvēru acis un ieraudzīju bālu sauli. Man likās, ka guļu aplokā. Visapkārt un virs manis ligojās uz gaļiem kātiem lieli pieneņu ziedi kā aptumšotas saules. Un Spodris staigāja ap mani un aptumšotajām saulēm. Rokā viņam bija grāmata. Viņš gāja kājas augstu celdams, kā neredzīgs, un brīžam skatījās grāmatā, brīžam gaisā. Es būtu mirusi, ja tikai viņš uz mani būtu paskatījies. Es gribēju viņu saukt, bet lūpas man bij aizvērtas, ka nespēju tās kustināt. Es biju visa vaņģota. — Vēlāk Spodris pārvērtās par manu tēvu... Tiešām, tas bija mans tēvs, tikai mati un acis viņam bija kā Spodrim. Man palika bail.

Uztrūkos.

Uzmācās drudzis. Sāpēja mugura, un deniņi kvēloja kā ugunīs.

Tad kā pa sapņiem es izdzirdu ārā runājam, bet likās ka balss ir augšā uz klētiņas, jeb arī kaut kur dziļi apakšā. Es skaidri sadzirdēju vārdu „Spodris“.

Es nosviedu apsegu, piecēlos sēdus un klausījos. Viena bija mātes balss, otra — Valga. Viņi runāja paklusām.

„Man liekas, ka šie arī satiekas,“ Valgs teica. „Tik tā to varētu novērst... Kur tagad Rasma?“

„Nezinu. Gan jau uz kapiem.“

„Tur viņi visādā ziņā satiekas.“

Nu māte kaut ko atbildēja, bet ļoti klusi. Es klausījos tik uzmanīgi, ka būtu dzirdējusi puteklīti laižoties, bet nevarēju saprast.

Ienākdama biju durvis pieslēgusi un atslēgu, nezinu pati kamdēļ, palikusi pagalvī. Tagad atminējos. Paņēmu atslēgu, pieliku pie pieres un gāju uz durvīm klusām, elpu aizturēdama.

Pa durvju šķirbu varēja redzēt Valgu. Viņš sēdēja uz klēts priekšas akmeņa. Rokā bija avīze. Mātes redzēt nevarēja; bet tepat tuvumā viņa bija, jo Valgs skatījās sānis un smaidīja. Pie tam viņš teica:

„Mēs toreiz arī tādi bijām... Cik ātri aizskrējuši tie divdesmit gadi. Kā viena diena.“

„— — veci esam — —“ padzirdu no mātes.

„Vecums nav visiem vienāds,“ Valgs teica un piecēlās. „Tavs brālis ir palicis sirms un liks... Bet bagāts nepalika.“

Atkal māte kaut ko teica.

Nu Valgs izplēta dūrēs sažņaugtās rokas un pagājās uz priekšu, tā ka es vairs nevarēju pa šķirbiņu redzēt. Tad viņš diezgan stipri un jautri sacīja:

„Bet mēs vēl esam jauni.“ Un smējās.

No ēnām, kas stiepās pār pagalmu, es redzēju, ka viņš piegāja pie mātes.

„Tā tad varēsi?“

„Lai iet!“ māte sauca.

„Nu tad simtu paldies.“

Man ienāca stīgas prātā, tad Jānis, tad Spodris. Es priecājos par to, ka Spodri iedomājusies pēdējo. Jādara tam visam gals. Kas līdz šim bijis, lai paliek par sapni. Tas tikai agrā pavasarā straujums. Spodris vēl tik jauns. Es vēl tīrais bērns. Es tak neesmu vēl attīstījusies. Kas tā gan par līgavu, kuŗa nēsā matus bizītē sapītus? He līgava ar bizīti!“

Es jutos pilnīgi mierīga. Klusām atvēru durvis. Gaisma man iesita pierē. Saķēru galvu un aizstreipuļoju līdz gultai atpakaļ. Uznāca atkal drudzis. Bija jāguļ.

Bet tūlīt sāku smieties, nogrūdu visus apsegus kājgali un piecēlos. Es gribēju pārvarēt to, kas mani taisījās žņaut.

Piegāju pie skapja, izņēmu vilnas zeķes. Bija jāaun kājas; jo gribēju iet Jāņam pretī. Es gribēju viņam teikt labu vārdu, lai viņš ātrāk aizmirst mūsu viņa vakara un šā rīta sastapšanos.

Pie skapja durvīm, iekšpusē, bija pakārts neliels spogulītis. Es ieskatījos tajā un skatīdamās smējos, lai liktos vesela un sevi piemānītu. Bet iz spoguļa nīrgājās sāpīga seja, balta kā dvielis.

Izskrēju un nosēdos uz akmeņa, lai autu kājas.

Kurpes bija saulē sakaltušas un negribēja līst; bet varbūt man nebija spēka. Pirmīt krusti arī likās ļoti smagi. . . Ar lielām pūlēm beidzot uzdabāju kājā.

Māte ar Valgu stāvēja pie dārza sētas, netāl no istabas, un izbrīnējušies skatījās šurp. Nu viņi skaidri zināja, ka es viņu pirmītējo sarunu esmu dzirdējusi. Un piepēži izskrēja kā vilnis caur smadzenēm

doma, ka māte Valgu mīl. Ak es! — kā tad es to agrāk nenoprātu? Kā tad citād Valgs vakar būtu zinājis par pilsētas braukšanu un par miežiem? — Un pirmīt taču viņš tik skaidri teica: — arī viņi . . . Tas tak nozīmē: tāpat kā mēs . . .

Nē, kamdēļ man bīties no mīlestības?! Ak, kaut tagad nāktu Spodris: — visu klātbūtnē es viņam křistu ap kaklu. Ak mūžs! Ja jau vecums slapstās un lien ap pusnakti taisīt būdu savai nosalušai mīlestībai, ko gan lai jaunība tad dara, kuŗas mīlestība ir uguns un zvaigznes? — Es sajutu kā grēku par savām domām, ka jābeidz visi sakari ar Spodri. Mīlestība vis nav ienaidnieks. Jā cilvēks mīl, — viņš ir vistuvāk Dievam, jo mīlestība ir Dievs pats. Ja cilvēks mīl, viņš pāri nedarīs nevienam un nokaus to, kas viņam mīlēt liedz; jo mīlestība ir visspēcīga. Un šodien es plūcu ziedošās brūklenes, lai būtu ar ko kapu zvanu sāpināt . . . Tas tāpēc, ka es mīlestībai griezu muguru. Bet mana māte un vecais Valgs ir dzīves pēcpusdienā, tomēr nevar vēl no Dieva atsacīties. Jā, visa pasaule ir mīlestības lūgšanas nams un katra sirds ir mazs altāris.

Ilgu laiku esmu stāvējusi uz zemi raudzīdamās un par mīlestību domādama. Kad paceļu acis, redzu māti tai pašā vietā pie sētas, bet Valgs jau ir netāl no meža. Man ienāk kas prātā. — Rokas un kājas man ir kā sa-stingušas un zobi klab kā mitrā aukstumā, bet es laižos skriešus Valgam pakaļ. Kāju nemaz neatmanu, tikai dzirdu, kā smagu soļu troksnis apņem visus manus prātus . . . Pie meža es panāku Valgu. Viņš ir uztraukts, savādi manī raugās.

„Vai Spodris mājā?“ es aizgūtnēm vaicāju.

„Jā,“ Valgs atbild.

„Es ar viņu gribu tikties. Šorīt gaismai austot mēs šķirāties un nu jau drīz būs vakars. Visu dienu mēs neesam tikušies. Lūdzami pasakat, lai Spodris šovakar nāk. Es viņu gaidīšu pie kapu zvana. Es liku pārvest viņa vijolei stīgas...“

Valgs stāv kā no zemes izlēdis un platām acīm manī raugās. Pēc laba laika viņš atjēdzas, apgriežas un lieliem soļiem aiziet uz mežu.

XIV.

Nezinu, cik ilgi biju gulējusi nemaņā. Kad atmodos, bij galva pilna kā tvana. Visa pasaule rūca un džingstēja. Es varēju katru savas sirds pukstienu sajūst. Likās, kā kāda mīksta roka saspiež manu sirdi, pēc kam silts vilnis apskalo visu miesu un atkrīt sirdī atpakaļ, lai mīkstā roka spiestu atkal. Un man likās, ka ja nebūtu šās rokas, es būtu sen jau nomirusi. Un ja roka būtu cieta, kā piemēram Valga roka, ar kuŗu tas man matus glāstīja, tad arī būtu beigta. Bet tā ir Spodra roka, kas man asinis dzen pa dzi-slām. Lai viņam paldies par to.

Atvērusi acis es izbijos. Biju nepazīstamā krēslainā telpā. Pie gultas sēdēja svešs vīrs, baltu bārzdu, gaŗiem baltiem matiem. Man likās pat, ka svešais vīrs ir manu labo roku saņēmis un spiež. Es pietrūkos sēdus; bet iekunkstēdamās atkritu atpakaļ. Krūtīs un mugurā bija nogulušas sāpes, griezīgas un dedzinošas. Viņas neļāva kustēties. Man sāka strau-mēm asaras līt un es neredzēju nekā; tik sapratu, ka tas ir ārsts, kas sēd pie manas gultas.

Uz manu kungstienu bij iesteigusies māte. Es jutu, ka viņa glāsta manu pieri. Rokas viņai bija aukstas kā ledus, un tās man patika. Es turēju acis aizmiegtas un nerunāju, jo man bij ļoti labi.

„Rasmiņ, meit... Manu bērniņ...“ Māte šņukstēja un glaudīja man galvu. Bet es turēju acis cieti

un klusēju, jo man bija ļoti labi. Tad es dzirdēju, ka ārsts mātei kautko teica un māte tūlīt izgāja.

Es atvēru acis. Sirmais vīrs gurdi smīnēja un ar vislielāko vienaldzību teica:

„Jums dažas nedēļas būs jāpagul.“

Es ieņēmu dziļāk elpu, lai vienaldzīgajam vīram ko atbildētu; bet sāpes dedzināja un atkal es izplūdu asarās, — šis vienaldzīgais, noplukušais sirmgalvis, — vai viņš gan zina, kas tas ir vasaras sākumā nogulēt dažas nedēļas, kad mīlestība vieno debesi ar zemi.

Man palika smagi elpot un es pagriezos pret ārstu.

Vecais vīrs sēdēja savā vietā. Redzēdams, ka viņu uzlūkoju, tas rādīja man atkal gurdo smaidu.

„Tūlīt dabūsim aukstus aplikamos. Tas jums būs tikai par labu.“

Kad ienāca māte, es dzirdēju, ka ārsts pamatīgi iestāstīja, kā un kad man padot zāles. Māte vērīgi klausījās un brīžam tikai kā piekrizdama pamāja ar galvu. Viņa izskatījās tik skumīga, tik mīļa.

Nu redzēju, ka man noņem apsegu un jutu ka esmu pilnīgi kaila. Tad mani sagrāba ledaini dedziņošas iekšējas un ārējas sāpes un man likās, ka es aizbēgu no savām miesām uz visiem laikiem.

XV.

Dienas bija pieņēmušas gliemēža gaitu un naktis stāvēja gandrīz uz vietas. Es gulēju dibenistabā. Necerēti ātri sāku laboties. No griestiem nokarājās gaŗa josta man uz krūtīm; pie tās es varēju pieķerties un pacelties, vai pagriezties uz otriem sāniem, Spēka nemaz nebija. Dienā logs bija aizklāts un naktī dega maza uguntiņa. Māte ienāca diezgan reti; dienas darbi nevaicāja, vai es slima vai vesela. Tik naktīs viņa nosēdēja daudzreiz pāri pusnaktij pie manas gultas. Bet abas klusējām; abām mums bij notrūkušas stīgas. Es zināju, ka māte Valgu mīl un māte zināja, ka es Spodru mīlu; jo Valgs viņai to pa manas slimības laiku varēja netraucēti izstāstīt. Es taču savas slimības priekšvakarā Valgam biju visu izteikusi. Nu es to nožēloju. Bet tāpēc ka māte pati mīlēja, viņa nevarēja manis rāt, jo mani rādama tā būtu izrājusi pati sevi. Tāpēc mēs labāk klusējām. Jā, reiz gan es mātei prasīju, — tas bija tūlīt, līdz ko nācu pie pilnīgas samaņas — vai Jānis atbraucis no pilsētas un vai atvedis man zaļu zīdu. Man patiesībā rūpēja daudz vairāk stīgas, bet es minēju tik zīdu. Bet kad iedomājos, ka Valgs visādā ziņā ir to būs mātei teicis, ka es likusi stīgas atvest, tad apvaicājos arī par stīgām. Zīda tāda Jānis neesot atradis, bet stīgas esot atvedis. Kāpēc tad neatvedīšot? Valga vajadzības esot visas izpildītas. Un stīgas jau esot

Spodra rokā. Viņš pats esot atnācis pēc mantām. Jau vakar aiznesis. Viņš esot bijis arī istabā. — Māte cieši manī raudzījās kā mazā meitenē, kuŗa acīm redzot samelojusies un negrib atzīties. Es skatījos mātei taisni acīs un nerādīju ne mazākās zīmites, ka man prieks par to, ka Spodris te bijis, kaut gan man likās, ka aiz loga patlaban svilpoja strazdi, kad māte Spodru pieminēja. Vairāk mēs ar māti šinīs gaŗajās dienās netikām runājušas.

Sēdēt es vēl nevarēju. Vajadzēja gulēt gribot negribot, jo citādi modās iesnaudušās sāpes. Un arī spēka bija daudz par maz.

Ak, cik labprāt tagad būtu bridusi visdziļākos dubļus, būtu darījusi visgrūtākos darbus, lai tikai varētu būt ārā un bez sāpēm kustēties.

Aiz loga ir dārzs. Aiz dārza ir priežu galotnes un debess . . . To visu es redzēju tik atmiņā; jo logs bija aizklāts. Tikai no istabas sienām es nojaudu, vai ārā saule, vai apmācies, vai rīts, vakars vai nakts. Kad elpu aizturēju, tad varēja dzirdēt, ka otrā istabā tikš pulkstēns. Stundu viņš nesita. Ārsts bij licis noņemt sitamo bumbu, lai manis netraucētu. Es lūdzu māti ierīkot pulksteni, lai viņš atkal sistu, kauču tikai dažas stundas. Mazākais pusnakti lai viņš nosit, tad zināšu, ka nāk jau rīts. Bet māte stingri turējās pie ārsta nosacījumiem. Kārtīgi, noteiktā laikā pieņesa man zāles, deva pīles norīt, vēl aizvienam, laiku pa laikam, lika aukstus aplikamos.

Ar katru dienu es manāmi labojos un ar katru dienu palika grūtāk gulēt. Jau varēju piecelties sēdus bez jostā ķeršanās. Jau māte brižam atvilka logam priekškaru, kad saule nespīdēja. Jau varēju at-

griezties un redzēju debesi, un priēžu galotnes, un dārzu. Dienas bija karstas. Māte brīžam nesa no akas ūdeni un aplaistīja grīdu, lai istaba būtu vēsāka; jo ārsts bija teicis ieturēt ne visai augstu temperātūru. Istabu vēdināja rītos. Es māti lūdzu logu turēt vaļā arī vakarā, un viņa mani paklausīja. Salaidās odi un spiedza cauru nakti, bet manis viņi neaizskāra. — Pat odi manis neaizskar . . . es domāju. Un Spodris tagad varbūt iet ar savu vijoli padusē un domā par mani, bet atnākt un noglaudīt man galvu, to viņš atstāj savam tēvam.

Gulēdama un ar sāpēm un skumjām kaudamās, es apņēmos vairs Spodri nepazīt, kad būšu vesela. — Bet otrā vakarā es izdzirdu vijoles skaņas un nožēloju savu apņemšanos. Es biju laimīga, ka neviens manu domu nezināja. Ar paša sirdi aizvien viegla izligšana, ja tai padodies.

Spodris spēlēja skaisto tautas dziesmas meldiju. „Ar laiviņu ielaidosi. . .” Skaņas gausi vēlās un tinās ap mani. Es nevarēju gulēt. Ak Dievs, kā gan es būtu varējusi gulēt!? Piecēlos sēdus un gribēju ko domāt, vienīgi lai uztraukumu pārvarētu. Es domāju par veco sienas pulksteni tur otrā istabā; kā būtu, ja nu viņš piepēži sistu divpadsmit. . . Vēl es domāju, kā būtu, ja Jānis spēlētu vijoli. Tām vajadzētu būt nabadzīgām, bālām skaņām. Viņam tik īss kakls, ka nevar vijoli palikt zem zoda. Un rokas viņam tik lielas, — viņš lociņu salauztu ar pirmo vilcienu, un ar vienu pirkstu nospiestu reizā visas stīgas. . .

Bet skaņas plūda un gaiss viņņoja. Spodris varēja būt, vistālākais, uz kapiem.

Kad beidzot iestājās klusums, es saļimu. Visu

laiku mani nervi bija sastiepti bijuši kā stīgas. Tagad drebēja rokas un kājas. Mugurā muskuļi raudstījās.

Tad es dzirdēju, ka kāds no ārpuses piever manu logu. Tā laikam māte, es nodomāju, — viņa negrib, ka dzirdu Spodru spēlēt. Varbūt viņi abi ar Valgu ir sēdējuši lapenē un klausījušies un priecājušies par manu slimību.

Bet tai pašā acumirkļī es dzirdēju pa pievērtajām durvīm, otrā istabā māti smagi nopūšamies un dzirdēju, ka ciskas čaukst.

Nē, māte bija istabā.

Un man kā saule iespīdēja acīs: — Tas ir Spodris, tas ir Spodris...

Es ātri atgriezos, lai redzētu logu. Varbūt vēl Spodris stāv un raugās iekšā. Logu pievērdams viņš gribēja dot zīmi, ka ir te...

Bet krūtīs pamodās sāpes un es ar krišanu atkritu gultā. Skumjas un asaras nebija vairs valdāmas. Es apsedzu galvu, lai māte nedzirdētu manas šņukstēšanas un slaucīju asaras palaga stūrī, lai varētu to vēlāk nolikt sānis. Visu to darīju ļoti apzinīgi; jo raudāt nemaz negribēju. Asaras bij pašas sevīm ceļu izgrāvušas. Arī to es zināju, ka manā tagadējā stāvoklī uzbudināšanās ir par lielu ļaunumu, un ka šī raudāšana un nervu pārpūlēšana visādā ziņā pavairo manu gulāmo dienu skaitu...

Bet kad otrā rītā pamodos, ieraudzīju sešus zelta kāravus pie sienas, savā kājgalī.

Māte bija piemirsusi logu aizklāt un pirmo reiz pēc veselas mūžības es atkal redzēju sauli.

„Sveika, māmuli!”

Es jutos pilnīgi vesela.

XVI.

Ik vakara Spodris spēlēja un ik vakara viņoja manas jūtas kā ziedoša rudzu druva. Es brīnējos par savu dzīvību. Man sīksta dzīvība, kā kaķam, es domāju. Ik vakara es klausos Spodra vijoles skaņās, viņa vijoles zīda skaņās, un viņoju kā ziedoša rudzu druva. Kad Spodris beidz spēlēt, man liekas, es dzirdu viņa soļus, redzu, kā viņš aiziet pa mežu. Un nu viņam ir savāda paraša: viņš plūc egļu zariņus un kaisa pats sev uz ceļa. Vijole viņam padusē. Pirkstus viņš tura cieti uz stīgām. Viņš zina, ka tās manas stīgas. Un ja celiņa malā kāds krūms vai zems zars, tad Spodris apsedz vijoli ar svārku stūri, lai stīgas rasa nesamērcētu.

Un ik naktis es domās aizvadu Spodri līdz viņa mājiņai, redzu, ka vijoli noliek galvgalā uz galdiņa, redzu, kā viņš apgulstās, redzu, kā melnie mati izplūst pa pagalvi kā tumšs ūdens. Tad es aizturu elpu un klausos, vai stīga pēc stīgas nenotrūks. Visa istaba ir klusa. Es dzirdu tikai savu asiņu riņķošanu. Stīgas netrūkst... Un es raudu un gaidu otru vakaru, lai tas pats atkārtotos no jauna.

Tā tas gāja ilgi. Bet tad uznāca lietus dienas un auksti vakari.

Es biju māti lūgusi, lai manu logu neaiztaisa visu nakti. Kad māte runāja par odiem un par mušām, tad es pateicu, ka man patīk odu sīkšana un mušu

dūkšana un ka citādi es nevaru izciest, es aiz garīcības nekad vesela nepaliktu. Un nemaz nemeloju tā teikdama. Es taču biju tik viena. Es jutos no visiem atstāta. Māte bij palikusi vēsāka. Samērā ar manu labošanu viņa ienāca pie manis retāk un retāk. Es atminējos mātes vārdus: Rasmiņ... manu bērniņu... un es nevarēju saprast mātes mīlestību. Vai tā bij izlikšanās?

Aukstu apliekamo man vairs nevajadzēja. Zāles bija izdzertas. Tagad riju tikai piles, lai vairotu asinis un lai rastos ēstgriba.

Lietus lija veselas četras dienas. Pa naktīm logs bij jātur cieti; arī dienā māte atvēra tik uz brītiņu. Bija liels vējš un pūta taisni logā. Visa istaba tika uzreiz kā bāztin piebāzta ar dārza smaržaino gaisu. Es skaidri sajutu katru gaisa pavedienu: viens nāca no ābeles, viens no lapenes stīgām, vēl cits no manas puķu dobes tepat aiz loga. Un visi pavedieni saaudās par zaļu smaržu vilnāni un tinās ap mani.

Pirmo reizi visā slimības laikā es atcerējos savas puķes. Vai man bija kāda puķe?

Es nesen gribēju lapenes priekšā izrakt lielu „S” un aplikt to ar baltiem akmentiņiem trijās rindās. Tad, pa akmeņu malu dēstīt bārenītes un pa dobes vidu rezēdas. Tā būtu maza smaržu un krāsu pasaule. Es varēju atnest no lejas pļavas neaizmirstelītes un tās pa kādai šur un tur ielikt. — To visu es biju apņēmusies izdarīt, un nu man bija uz sevi dusmas un kauns no sevis, ka es tik neatliekamu darbu varēju aizmirst. Es klausos Spodra spēlē, kuŗa tomēr varbūt nekas nav, un aizmirstu savu dārzu. Es taču esmu dzirdējusi slavenākus vijolniekus; tie spēlēja daudz

pārāk. Varbūt tas tikai tāpēc izliekās tik skaisti, ka te mežs, krēsla, kapsēta, ka te viss, viss ļoti tuvs un mīļš. . .

Es vairāk reizes biju manījusi, ka Jānis klusām iezogas otrā istabā, kad mātes nav, un pa durvju šķirbu glūn.

Neviens pie manis nenāca. Ārsts bija ieteicis, ka mana slimība esot lipīga, lai radi un pazīstami manis netraucētu ar saviem apciemojumiem. Jānim arī bail no nāves, tāpēc viņš slapstās aiz durvīm un glūn pa šķirbu.

Trešā lietus dienā, kad aiz durvīm paredzēju Jāņa zilo aci, es māju ar roku.

Jānis to redzēja. Viņš satrūkās un ātri atrāvās no durvīm.

Šīni brīdī es biju ļauna par Jāņa mūžīgo slapstīšanos un sevišķi par viņa greizsirdību. Es taču viņam nebiju devusi ne mazākā iemesla domāt, ka es viņu mīlu. — Bet nu gribēju izlikties laba, it kā nekas nebūtu noticis, kaut gan man viņa acs vien aiz durvīm jau bija ļoti pretīga. Tīri brīnums, kāpēc man šis cilvēks bija tik nepaciešams. Un es atminējos, ka tai dienā priekš manas slimības, kad Jānis bija pil-sētā, ka tai dienā man gribējās skriet Jānim pretīm un būt laipnai, lai visu grieztu par labu. Es, lūk, toreiz nezināju, ko daru.

„Jāni,“ es saucu.

Jānis brītiņu nekustējās; tad bailīgi pavēra durvis.

„Tev gan, Jāni, bail no manas slimības,“ es teicu un raudzījos viņam acīs.

Jāņa zilās acis iemirdzējās. Viņš it kā atdzīvojās.

„Nē, man nav bail no jūsu slimības.“

Es saucu, lai nāk tuvāk.

Viņš pienāca un nosēdās uz krēsla pie manas gultas.

„Man nav bail,“ viņš teica. Tad, mīksti manī noraudzījies, pagriezās uz loga pusi un sacīja, kā vēlēdams man visulabāko:

„Jūs drīzi būsiet vesela...“

„Jā,“ es atteicu. „Nu jau pavisam labi. Tik brīžam vēl sāpīgs klepus un spēka nav. Bet ja tā ies vienmēr uz priekšu tikpat labi, tad līdz ko saule spīdēt sāks, — mēģināšu celties. Varbūt vairs staigāt nemācēšu...“ es jokoju.

„Gan jau mācēsiet,“ Jānis ātri izteica un smējās no visas sirds. Acīs viņam bija asaras.

Es gribēju izteikt, cik ātri vien iespējams, savu vēlēšanos. Bet tā kā man šī vēlēšanās bija sevišķi dārga, tad baidījos, kad tikai nebūtu pret Jāni pārāk īsa un asa. Viņš varēja itin vienkārši pateikt: to es nedaru, jaunkundz, šis „S“ man neiznāks... Es tāpēc turpināju ievadu.

„Bet ja nu tu saslimsti?“

„Man nelip slimības. Un ja ar saslimtu... Es justos laimīgs. Es laukā strādādams pastāvīgi esmu domājis par jums. Te tu eji ar savu dienas nastu, es domāju, un tev liekas grūti; bet slimajam jāguļ un jāvaid. Tev ir saule un vienmēr jauni mākoņi, tev ir naktī zvaigznes, un rītā un vakarā tu vari izstaipt savus locekļus pēc sirds patikšanas; bet slimajam ir jāguļ tumšā istabā un redzēt var tik pelēkus grie-

stus. . . Bet nu jūs būsiet drīz vesela. Jums jau sejā manāms atkal sārtums. Es ik dienas ienācu jūs paskatīt. Jūs tak neļauņojaties. Es klusām. Saimniece negribēja laist; tāpēc es manījos, uz britiņu, kad viņa bija kūti vai dārzā. . .“

„Jāni, vai tu māki rakstīt?“

„Kamdēļ jūs tā vaicājiet?“ Jānis brīnījās.

„Es gribu zināt, vai tu māki rakstīt, un vai tu pazīsti latīņu burtus? Man tev uzdodams tāds savāds darbs. Ja tev kādreiz laiks, tad es lūgtu tevi manis dēļ ko pastrādāt.“

Jānis bija ar mieru darīt visu, ko vien vēlējos.

Tai brīdī vērās istabas durvis. Jānis pietrūkās kājās.

Ienāca māte. Jāni ieraudzīdama, viņa bija drusku pārsteigta. Viņa pienesa man glāzi piena un nolika uz krēsla, no kuŗa Jānis tikko piecēlās. Es gribēju ko teikt, lai Jāni aizbildinātu, bet māte tūliņ apgriezās un izgāja.

„Mātei nepatīk, ka tu te ienācis; bet nebaidies, — es pati zinu ko daru.“ To teikusi, es nosarku; jo es to izsacīju tīri neapzinīgi. Bet Jānis manos vārdos bija dzirdējis sev visu labu. Viņš saķēra manu roku, lai to spiestu, bet laikam apķērās, ka es vēl slima un vārīga, un palaida.

„Jaunkundz!“ viņš čukstoši kļiedza. „Jūs neziniet. . . Ik vakara es ložņāju gaŗ jūsu logu un klausījos, kā jūs elpojiet. Brīžam es jūs dzirdēju raudam. . . Tad es skrēju laukā no dārza, plēsu akmeņus no zemes un sviedu lejā, mežā. Man bija velnišķīgs prieks par egļu sāpēm, jo mani akmeņi tām nograuzā mizu, kur tikai piedūrās. . . Un reizi, aukstā

vakarā, es aizvēru jūsu logu, lai jūs nesaaugstētos. . .”

„Es gribu dārzā, lapenes priekšā taisīt puķu dobi. Es jau to gribēju izdarīt pirms savas slimības. Dievs zina, kad es celties varēšu. Un rakt es varbūt ilgi nespēšu. . .”

„To es izdarīšu. . . šovakar pat es to izdarīšu,“ Jānis atņēma manu lūgumu.

„Un šai dobei vajaga būt burta „S“ veidā.”

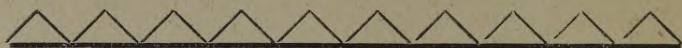
Es redzēju, ka Jāņa seja pārvērtās. Viņš piegāja pie loga, bungoja pa rūti un vaicāja, cik lielu tad lai taisot.

Es pateicu, cik lielu apmēram es vēlētos. Un tad es piemetināju, ka manam tēvam bija Sīmanis vārdā.

„Gribu viņam te, mājas tuvumā, ierīkot mazu piemiņu,“ es teicu. „Arī mātei tas būs ļoti pa prātam. Es jau pērn to gribēju izdarīt, bet nezi kāpēc tas tā palika. . .”

Jānis izgāja.

XVII.

Vēl vienmēr lija lietus. Laiks bija diendienā tumšs, vējains. Lai gan istabas sienas un griesti bija drūmi, es tomēr klusi priecājos par to, ka vasara tik lēnām deg. Tā atliks arī man vēl diezgan siltu vakaru un dienu.

Tikai pēc Spodra es ļoti ilgojos. Ik vakarus uzmanīgi klausījos, vai skaņas neglaudas gar manu logu. Ik vakara man likās, ka ārā, aiz loga kaut kas nedzirdami staigā. Varbūt tas ir Spodris . . . Gribējās skriet un atvērt logu, izstiept rokas un saukt viņa vārdu, lai visi meži noskan. Bet kad vienaldzīgāk ieklausījos, tad dzirdēju tik vēju ložņājam gar jumtu un ap loga slēģiem.

Jānis vairs nenāca un neglūnēja pa šķirbu. Tas man patika un reizā arī kaitināja mani. Viņš atkal savam greisirdības suņam ir padevis kaulu, ko grauzt, es domāju.

Nezināju, vai puķu dobe pagatavota, vai ne. Māti negribēju vaicāt. Cietos. Es zināju, ka būšu spēcīga, līdz ko parādīsies saule. Ja vēl nekas nebūs darīts, ņēmšu pati un izrakšu. — Bet saule kā tīšām nenāca, kā zinādama, ka to ar ilgošanos gaida.

Pa naktīm tagad debess bija skaidra. Drebēja zvaigznes un mēness auga un cēlās ar katru nakti augstāk un augstāk. Dārzs un meža virss un horiconts bija kā sastinguši. Bet pēc pusnakts cēlās vējš

un vilka no vakariem pelēkus miglas nožus, aizvienam lielākus un tumšākus. Kad ausa diena, vēja nastas sāka jukt. Zaļganais metāls izkusa. Dārzs un priedes un zvaigznes sakusa vienā sirmā laidā un tecēja gar loga rūtīm zemē.

Es nevarēju sagaidīt, kad mitēsies šī vienmuļīgā dabas maiņa. — Māte bija pulkstenim piekārusi sitamo bumbu, bet apriebās man stundu skaits. Naktī es dzirdēju visas stundas. Man likās, ka esmu cieti aizmigusi un pamostos tik tad, kad stundas sit. Un ik reizes, kad pulkstens sita, es biju sēdus, satrūkos un apgulos. Bet kad sita otru stundu, es atkal sēdēju. Kad pusnakts pagāja, es pagriezos pret logu un sāku skatīties, kā migla lien, aizvienam biezēdama.

Saule nenāca. Tas mani mocīja un neļāva atspirt. Nepacietība ar katru dienu auga. Es gribēju nevienam nezinot, naktī, aiziet pie loga, lai paskatītos, vai Jānis savu solījumu izpildījis. Pēc ārsta nosacījumiem es gan vēl nedrīkstēju celties; bet ko tad ārsts zina? Es taču pati labāk zināju, cik man spēka un ko es varu. Es sažņaudzu rokas dūrēs un situ gaisu, kā pierādīdama savu spēku. Skaties! es teicu. Kad nevarēju, man taču nenāca ne prātā celties. Pat par Spodra puķu dobi tad es nedomāju. Jeb lai es mēģināju stāigāt dienas laikā, kad varbūt māte un Jānis redz? Nē, es taču neiešu ļodzīties, kad ļaudis skatās. Tīri kauns būtu. Un naktī, kad mēness spīdēja, es klusām kājas pārliku pār gultas malu.

Melnis vilnis aizskrēja gar acīm. Sirds sāka dzirdāmi pukstēt. Es biju pārmērīgi uzbudināta. Tā varbūt bēglis uztraucas, kad važas krīt no rokām un no kājām, bet vēl viņš nezina, uz kuŗu pusi griezties.

Nostājos.

Galvā sāka dūkt, sirds dauzījās un acis logu pazaudēja. Tikko spēju saķert gultas malu. Es nolaidos pie zemes ceļos. Pēc laba brīža tomēr tiku gultā. Dusmojos un raudāju par savu nespēku.

Kur tagad Spodris? es sev vaicāju. Vai viņš nevarētu nākt? Mazākais viņš varētu pieiet pie mana loga un teikt: Es redzu, tu domā par mani. Tu esi tik mīļa, tik laba... Tu esi likusi lapenes priekšā ierakt manu vārdu un aplikt to ar baltiem akmentiņiem trim kārtām. Bet es par tevi arī esmu domājis dienā un naktī, kaut gan man nebij iespējams pie tevis ieiet. Es nācu ik vakarus uz kapiem un aiz skumjām nevarēju citas melodijas uzņemt, kā vienīgi to līgodami sēro tautas dziesmu, kuŗu tu ik vakara dzirdēji. Tad es nācu, izplēsu dārza žogu un līdu pa mitrajiem krūmiem pie tava loga, lai redzētu tās rūtis, pa kuŗām tu dienā raugies. Es līdu pa dārzu, lai suņi nemanītu; jo citādi tava māte mani triektu prom. Un Jānis ir padevis savam greizsirdības suņam kaulu... Viņš to vakar gar kapiem ložņāja... Viņš man stīgas atdodams tik bezkaunīgi raudzījās acīs ar savām zilajām ūdeņainajām acīm. Stīgas tu man vislielākajā mīlestībā dāvāt gribēji, bet viņš tās negribēja dot. — Es iegāju istabā un būtu tevi skūpstījis; bet ārsts bija pie tevis un tu gulēji bez samaņas. Es gāju uz māju un raudāju. Es gāju ļoti ilgi. Kad atjēdzos kā no sapņa, tad biju pavisam bez ceļa mežā. Biju saplūcis un sev zem kājām sasviedis veselu klēpi egļu skuju. Un tagad vienmēr, kad vien pa mežu eju, plūcu skujiņas un metu sev uz ceļa. Es domāju, ka tu man līdzī staigā un pušķoju tev ceļu, jo puķu man nav.

Un tāpēc, ka Spodris man tik labs un vienmēr ir par mani domājis, es savā sirdī apņēmos ar rozēm un ar rezēdām viņu apmētāt, kad būšu vesela un kad pirmo reizi tiksimies. Tu, suņuk, es viņam teikšu, kāpēc tu nepieliki pirkstus pie mana loga rūts, kad nāci tā ik vakara? Un kāpēc tu Jānim ļāvi ap manu logu ložņāt un klausīties, kā es, pēc tevis ilgdamās, raudu? — Bet nu ir viss labi, tu, suņuk, — ņem mani.

XVIII.

Bija svētdiena. Otra svētdiena manā slimības laikā. Durvis uz priekšistabu bija pusviru. Es dzirdēju, ka kāds ienāk. Tie nebija mātes soļi. Es pacēlos un gribēju vaicāt: kas tur? Bet tai pašā brīdī durvis parādījās mātes brālis Basis.

„Nu, māšas meit,“ viņš teica. „Labdien! — Tā jau jūs var dienas laikā apzagt, kad tu guli un otrā istabā neviena nav. Nu, ko tad tu gulēdama piegulēsi?“ Un tad viņš ātri piemetināja:

„Jā, viss Dieva ziņā.“

Es viņam teicu, ka es dzirdu pat pelīti skrienam, ne tik vēl nedzirdētu svešu nākam. Es stāstīju, ka tik ilgi guļot un tik maz redzot un taustot, man dzirdēšana trīskārtīgi stiprāka tapusi. Ka es gulēdama zinu, no kuŗas puses ciemiņš nāk; jo es dzirdu, uz kuŗu pusi suņi aizskrien. Un kad pie akas govīm ūdeni lej silē, arī es dzirdu.“

„Bet kur tad māte? Man ar viņu jāizrunājas.“ Basis mani pārtrauca. „Viņa bija pie mums vasaras svētkos un solījās atsvētē atnākt... Es gaidu, gaidu, — nekā. Vai varbūt kur izgājusi?“

Es nezināju nekā, ko teikt. No rīta māte bija pie manis. Kādas divas stundas nosēdēja avīzi lasīdama; bet avīzē nebija nevienas rindiņas, kuŗa mani būtu cik necik interesējusi. Un arī māte lasīja ne tamdēļ, lai kaut ko izzinātu. Es daudzreiz dzirdēju, ka viņa

lasot pārskatījās, izteica pavisam citu vārdu dažā vietā, kuŗš tad visu teikumu pārvērta par neko; bet māte tā nemanīja, viņa nopietni lasīja tālāk.

„Nezinu,“ es teicu, un atlaidos guļus.

Basis ienāca manā istabā. Viņš bija stipri salijis. Kad noņēma platmali, ūdens ar straumi no tās notecēja.

„Es te pielāčošu jūsu istabu,“ viņš teica.

Kopš sāku pilsētā skolā iet, Basis mani sauca par jūs. Tu būsi preilene, viņš teica, un mēs — muŗiki bijuŗi, muŗiki mūŗīgi paliksim. Bet brīŗam viņam tomēr izteicās tu. Zemniekam jau grūti būt konsekventam, seviŗki smalkā valodā.

„Paskataties, varbūt, ka viņa dāŗzā,“ es Basim teicu.

Viņš piegāja pie loga, pavērās uz vienu, uz otru pusi. — Mātes dāŗzā nebija.

„Es dzirdēju, tur lapenes priekŗā tiekot puŗu dobe rikota. Māte mīl puŗes . . . Vai ir jau izrakņāts?“

„Patlaban viens tur rok. Laikam Jānis tur ņemas. Tādā lietū!“

„Vai apaŗu viņš taisa?“ es ar gudrībām vaicāju.

„Jā, tādu kā kapatevi.“

Kā kapatevi Jānis taisot. Ļoti labi.

„Ak tad tamdēļ Jānis ŗorīt bija atbraucis mūsu braslā pēc akmentiņiem. Ak tad tamdēļ . . . Es tīri pabrīņejos, sak', priekŗ kā tad gan tāda manta? Jā, kas tad jums, — jūs jau to variet. Jums visa diezgan. Jūs variet naudu aizdot kaut kuŗam sveŗam cilvēkam. Jūs variet izŗtudierēt visu pasauli ar savu mantu. Tēvs gan sakrāja daudz gados; — jūs ātri izŗsēsiet.“

Es nesapratu un arī nepētīju, ko tas lai nozīmē.
Es domāju par puķu dobi un par Spodri.

Basis izgāja, durvis cieti aizvērdams.

Pēc ilga laika, es kā pa sapņiem dzirdēju otrā istabā runājam. Tur runāja māte ar Basi. Es sāku uzmanīgi klausīties; jo ko lai es citu būtu darījusi? Citādi bij garlaicīgi. Bez tam es reizes divas padzirdu Spodra vārdu minam. — Kaut gan durvis uz otru pusi bija cieti, es tomēr dzirdēju it visu. Māte teica:

„Spodris mūsu meitenei pavisam galvu sagrozījis... Kamdēļ tad šī gan slima palika? Bij man to zināt, es pāri nedēļu agrāk būtu to nieka naudu labāk atdāvinājusi. Nebūtu vis tik dziļas saknes laidis... Bet labi būs arī tā, kā tagad.“

„Un ko tad tu ar to veco? Visa pasaule jau zina.“

„Tu esi nosirmojis, bet dziesma tev tā pati, kuŗu tu dziedāji pirms divdesmit gadiem. Jūs toreiz mani ieslodzījāt šinī aplokā. kā jēru. Es nepratu un nespēju pretoties. Visus šos gaŗos gadus es ēdu, dzēru un nepacēlu galvu. Neviena es nevarēju milēt, jo to, kuŗu milēju ar visu sirdi, jūs man atņēmāt. Un tagad, kur man ir mīļš cilvēks, kuŗš kā pazudis un atkal atrasts grasis divkārt dārgs, — tu atkal nāc ar savu mūžīgo trūkumu. Visu šo mantu es esmu pārpārim nopirkusi ar savām ciešanām un asarām. Nu varu ar to darīt, ko gribu. Tā.“

„Nu, tad jau tu pati tik labi zini, kamdēļ tad vilkies vēl pie manis?“

„Muļķe arī biju. Man nevajadzēja ne vārda teikt. Tad arī visa pasaule vēl nezinātu. Tu pats vien esi tas

pasaules piepūtējs. Bet ko tur vairs tik daudz...
Viss jau ir padarīts."

"Jā, jā, jā... Dari vien, dari."

Pulkstens sita seši. Tas runātāju runas pavedienu
pārrāva. Es nemaz nedzirdēju, kad Basis izgāja, un
vai viņš no mātes atvadījās; jutu tikai, ka palika kluss
istabā, kluss ārā — — — — —

Un tagad es viņam teikšu: Tu, suņuk, ņem mani.
Es dzirdēju aiz sienas tavu vārdu minam... Un visu
citu, kas tur runāts tika, šis vārds apēnoja; jo es pa
slimības laiku biju tik viena, un māte un Jānis tevis
labprāt nepiemin. Ha, ha! Jānis pat tev negribēja
stīgas atdot. Un ja tu būtu redzējis, cik tūlīgi viņš
tavu vārdu raka, tu būtu smējies, — Tu man galvu sa-
grozot. Tu esot vainīgs, ka es slima palikusi... Vai
tas ir taisnība? Saki! — Un kad viņš gribēs atbildēt,
es viņu skūpstīšu un neļaušu ne vārda izteikt.

Ienāca māte. Es manīju, ka viņa bija raudājusi.
Aizvien man bija mātes žēl, kad redzēju to raudot.
Viņa izlikās barga un stipra, iedama savās dienas gai-
tās, bet kad krēsla metās un viņa viena bij, tā nosēdās
pie loga un aizņēma seju ar rokām. Es daudzreiz re-
dzēju, kā asaras pa pirkstu starpām spiedās. Un kad
vēl neliels meitēns biju, es dažreiz piegāju un plēsu
rokas nost no acīm. Viņa neļāva. Kad kādreiz man
izdevās atplēst, tad māte smējās, stipri, balsī; bet
asaras smeļoties bira kā rasa no pielijušiem kokiem,
kad atskrien vējš. Tādos brīžos viņa mani klēpī ņēma,
mīloja un sauca mani par savu vienīgo. Bet citādi bija

pret mani tik pat vēsa kā tagad, un pret tēvu — mūžīgs ledus.

Māte pienāca, nolika uz krēsla pienu un baltmaizi.
Vai es negribot ēst?

Man gribējās ēst un es lūdzu, lai tūliņ padod.

Māte padeva un nosēdās. Viņa parāva lakatu uz acīm.

„Man acis šodien tādas vārīgas,” viņa teica.

„Tu esi raudājusi...”

Māte pacēla galvu un smējās. kā senāk.

„Par ko lai es raudu?” viņa teica. „Mani raudu gadi ir garām. Manas raudas guļ kapsētā. Ja man vēl reizām nobirst kāda asara, tad tik pa paradumam. Nē, es neraudu; es priecājos. Tagad tik es sāku dzīvot.”

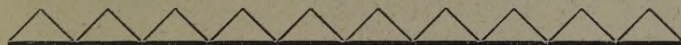
Istabā bija ienācis savāds gaiss. Kā zaļgans sārums gailējās ap sijām un pa kaktiem. Man likās, ka vakars smejas par mātes laimi, kuŗa brien kā sarkana saule no mākoņiem. — Bet tomēr: skaista ir zeme, sarkanas saules apspīdēta. Es atskatījos uz logu, un asinis man sāka joņot.

„Māt, saule!” es saucu.

Man vairs negribējās ēst.

„Ir diezgan lijis,” māte sacīja, un viņas vaigi kvēloja. Baltais lakatiņš ap galvu šo kvēli vēl pastiprināja. Māte man izlikās jauna, skaista. Es saķēru viņas roku.

„Par daudz ir lijis,” es silti teicu. „Es esmu vesela — ved mani pie loga.”

XIX.

Es biju svētlaimīga. Pēc tik ilgas krēslas nu redzēju sauli. Logs bija vaļā. Māte bija nolikusi krēslu pie paša loga un aizlikusi spilvenu man aiz muguras. Visa zeme kvēloja un kūpēja. Meža virss un kapu priedes klusēdamas zalgoja. Dārzā bija piesarkusi katra lapiņa no saules siltā skata. Es kvēloju visam līdz. Es domāju, ka sadegšu nedaudz minūtēs. Neviena locekļa neatmanīju. Nevienas skaņas nedzirdēju. Galvā nebija nevienas domas. Tiku kā no viesuļa nesta, un jutu tik, ka lejā zeme kvēloja un kūpēja.

Pēc brīža saule aizlida aiz meža. Pārklājās ar zaļganu, silti mīkstu samta segu. Tik tagad iegādājos Spodri un puķu dobi lapenes priekšā. Paskatījos un ieraudzīju Jāni. Viņš ar lielu rūpību lika akmeni pie akmeņa. Kā baltas kreļļu virknes gulēja ap melnu S.

Ja ne rīt, tad parīt vai aizparīt es gribēju iet dārzā un stādīt puķes.

Kā Spodris priecāsies, kad es viņu reiz te atvedīšu un teikšu: Redzi... Pazīsti šo burtu? Un ja viņš gribēs atbildēt, tad atkal viņu skūpstīšu un nelaušu runāt...

Visu laiku man aiz muguras bij māte stāvējusi un manījusi, ka raugos uz lapenes pusi. Panākusies pie loga, viņa uzlika man roku uz galvas un teica:

„Tu Jānam esi likusi puķēm dobi pagatavot tādā vietā, kur nevar augt neviena puķe. Tur pāri stiepjas ķiršu zari; saule netiek klāt.“

Jā, to es nebiju iedomājusies. Bet es gribēju aizbildināties un teicu:

„Bet ķirši ir veci, — var jau kādu nocirst.“

Ķirši bija tēva stādīti un tādēļ nevarēja būt vēl veci.

Māte neatbildēja. Viņa atgāja no loga.

Gan viss būs labi, es domāju.

Pēc brīža jau pa dārzu sāka krēsla staigāt. Zem ābelēm drebēja zaļa tumsa. Bija kluss; bet miera nebija. Zeme bija pārāk samirkusi un tagad drebēja, lai sildītos un atsvabinātos no lieka ūdeņa. Lapene vairs tikko saredzama bija. Jānis laikam bija darbu beidzis; viņš slaucīja rasainajā zālē rokas.

Nākdams gar logu, Jānis mani ieraudzīja. Viņš apstājās, pacēla cepuri un sveicināja.

„Vai gatava?“ es vaicāju.

„Jā,“ Jānis ātri izteica. „Bet jūsu tēvam nebija Sīmanis vārdā.“

To teicis, viņš ātri aizgāja.

Es domāju, ka mātes nav vairs istabā, tāpēc tīri satrūkos, kad viņa ierunājās:

„Jā, tēvam taču bija Juris vārdā... Vai tad tu nezini? Tu Jānam esi teikusi, ka Sīmanis. — Spodra tēvs gan ir Sīmanis.“

Spodra tēvs... es domāju. Ne miroņa, bet dzīva piemiņai... Vēl labāk. Bet neviens man nevar pār-mest šo neprātīgo ideju. Vai tad es zināju, ka Spodra tēvs ir Sīmanis?

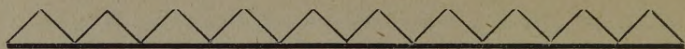
XX.

Guļu savā gultā un klausos. Logs ir atvērts. Pa logu ielido odi un raudulīgi sīc, pēc asinīm izslāpuši. Es nolieku abas rokas uz apsegas, lai odus apmierinātu; bet viņi sīc un lido un neatron manu roku, jo ir tumšs. Es gaidu, kad Spodris spēlēs. Šodien viņam visādā ziņā jānāk. Šodien bija svētdiena, un vakars ir tik silts. Vajag būt tādām kā man, kuŗš neskrien laukā un negavilē.

Kad pulkstens nosit pusnakti, es topu mīksta un raudu. Es esmu šodien tik daudz piedzīvojusi kā mazs bērns, es sevi mierinu; pietiek. Es esmu pate uz savām kājām stāvējusi. Es esmu sēdējusi pie loga, vairāk kā stundu, un redzējusi saules aplaistītu zemi... Pietiek.

Uz rīta pusi, kad jau gaismiņa svīda un dzirdēju māti nomodā esam, es lūdzu, lai aizveŗ manu logu. Nejutu ne mazākā vēsuma, bet es teicu, ka ir auksti.

XXI.

Kalna galā vagu dzenu;
Domas dejo zaļā priedē.
Miesa aukstu smilti vārsta;
Garu zaļā priede dziedē.
Nāks saulīte, sildīs zemi,
Vagā zelta sēkla bērsies ...
Līgos mana kviešu druva —
Melni meži augšup vērsies.

Uzrakstīts ar zīmuli uz neliela papīriņa un uzlikts man uz krūtīm.

Spodra rokraksts tas nebija; es skaidri atcerējos katru burtu, katru vilcienu, kaut gan tikai reizi viņa rakstu biju redzējusi.

Bet kāpēc tad tam vajadzēja taisni Spodra rakstam būt? Šo nieka pantiņu, šo muļķīgo dzejoli jau varēja pat Jānis izrakstīt no kāda feļetona un, mani kaitinādams, uzlikt man taisni uz sirds, kad esmu aizmigusi.

Rokraksts bija stiepts, burti mazi, apaļi, kārtīgi sasiesti un slaidi. Es nepūlējos uzminēt, kas tā varētu rakstīt; jo dzejiņa man nepatika. Es papīrīti saburzīju un nometu.

Ārā bija gaišs. Arī istaba bija kā izbalināta. Kaktos un pie griestiem zirnekļi bij tīklus saauduši. Tagad acs tos ievēroja. Jā, — saule, gaisma ...

Kad ienāca māte, es lūdzu atvērt logu.

Viņa vaicāja, vai es atkal neiešot pasēdēt? Viņa aizvedīšot.

Es teicu, ka negribu. Bija kauns pašai no sevis, tik gaišā laikā ļauties no cita vest. Es gribēju labāk pāris dienas vēl nogaidīt un tad pati iet un nākt.

Es biju vakar par daudz priecājusies par nespožo, sarkano sauli. Tagad saule bija balta un silta, bet tāda prieka viņa manī neiededza, kā vakar. Vai tā pavisam bij tā pati saule? — Es gulēju un domāju par pagājušām un par nākošām naktīm. Es atcerējos to brīdi, kad Spodrim savu dziesmu dziedāju. Atcerējos naktis uz kapiem... Un, atcerēdamās, sev klusi teicu: Tas vēl maz... tas vēl maz... Man šķita, ka jānāk ir kam neaptveramam, kam bezgalīgi lielam un skaistam, kas pārspēj visus nakšu noslēpumus un apgaismo visu saules gaismā vizošo.

Bija taisni pusdienas laiks. Es dzirdēju, ka gani sadzina. Sajāja puiši no lauka.

Katram ir savs darbs... Visa radība kust un priecājas par savu dzīvību, es domāju, bet tu guli un sapņo par vislielāko laimi, par brīnumu.

Pa durvju šķirbu ieraudzīju Jāni. Es redzēju, ka viņš uz saburzīto papīrīti raugās. Man likās, acs viņam bija mitra. Gribēju Jāni saukt, — gribēju teikt, ka dzejolis man patīk, bet ka netīšām nokrita. Vēl es gribēju runāt par puķu dobi. Es gribēju atzīties, ka S ir tiešām domāts Spodram; jo tā kā tā Jānis to noprata. Es gribēju drusku pacelties un runāt. Bet Jānis atlēca no durvīm, līdz ko kustējos, un es dzirdēju, ka viņš aizcirta āra durvis, skriešus bēgdams.

Pēc tam es aizmigu un biju gulējusi ilgi un labi. Kad atmodos, vairs vakars nebija tālu. No rīta es biju domājusi vēl pāris dienas nogulēt, — tad celties: tagad jutos tik spēcīga, ka likās, varētu iet un staigāt, kur vien tikai tīk.

Apskatījos. — Krēsls bija vēl pie loga no vakar vakara. Vajadzēja līdzī aiznest tikai spilvenu, un es varēju sēdēt, cik patīk.

Piecēlos, lai mēģinātu pacelt spilvenu.

Spilvens bija liels. Ar vienu roku nevarēju celt. Bet bez spilvena, bez atzvelšanās vēl vis sēdēt nevarēju, to es zināju.

Uz gultas kājgala stāvēja mans vatētais apsegs. Tas bija mīksts un viegls un ar to es varēju būt pilnīgi mierā. — Apņēmos vilnaini, paņēmu segu un gar sienu pieturēdamās, aizgāju līdz krēslam. Es biju tik laimīga un lepna kā skolnieks pēc eksāmena, kad pirmo reizi ņem rokā savu diplomu. Tik galva bija drusku kā noreibusi. — Vēl dienas divas, es domāju, tad iešu dārzā un rīkošos kā dārznieks.

Pagastā bija kāds miris. Patlaban, kad biju nosēdusies, kapsētā sāka zvanīt. Tas mani kā apmulsināja. Acumirkli nezināju, kas ar mani notiek. Es biju simtām reizi zvanīšanu dzirdējusi; bet nekad man nebija ap sirdi bijis tā, kā tagad. Pa visu manu slimības laiku zvans klusēja, un tagad, kad es pati pienāku pie loga, viņš pieteic vienu dvēseli Dievam. . . Man palika tik skumja sirds. Agrāk es zvanu dzirdēju tik gaviļējam, — tagad viņš raudāja un gaviļēja reizā. Tas no tās reizes, es domāju, kad to ar ziediem apmētāju. — Bet kad Spodris nāks, es do-

māju tālāk, — es viņu apmētāšu ar rozēm un ar rezedām; jo brūkļu ziedu vairs nav.

Sāka zeme tērpties bāli sarkanā segā. Saule ielaidās mežā. Atkal ņirbēja zaļa tumsa zem ābelēm. Es sēdēju un skatījos un domāju. Nedzirdēju, vai māte ienāca istabā, vai nebija vēl nākusi. Sēzdamās es domāju: ko gan māte teiks, kad mani ieraudzīs pie loga sēžam. Viņai būs brīnums...

Piepēži izdzirdu dārzā brīkši un ieraudzīju Jāni. Viņš laikam bija dārza sētā caurumu izlauzis, lai nevajadzētu iet pa vārtiņiem, gar manu logu. Nu viņš kā paslepšus pielīda pie lapenes un nozuda zem ķiršiem tumsā. Tik varēja dzirdēt, ka akmeņi iegrabās. Jānis vēl vakar nebij veicis manu uzdevumu, citādi tas nevarēja būt; tāpēc viņš tagad, darba dienas naktī ņemas. — Es sēdēju un gaidīju, vai Jānis tomēr gaŗām nenāks. Es aizvēru logu, lai viņš domātu, ka es jau guļu, un sēdēju un raudzījos nakts plīvurī.

Jānis nenāca.

Tas mani beidzot uztrauca. Es taču viņam gribēju no visas sirds pateikties par to, ka viņš ir tik labs, ka viņš darba dienas nakti nīcina manis dēļ.

Tad atskanēja Spodra vijole, un es Jāni aizmirsu.

To pašu dziesmiņu viņš spēlēja, kuŗu aizvienam. Bet šonakt vijole bij asaraina... kā vaidēt viņa vaidēja. — Bet varbūt Spodris bija jautrs un spēlēdams un domādams par mani gaviļēja. Kapu zvans jau arī man šodien likās vaidam. Ir cilvēkiem daudz tādu dienu, kad visa pasaule raud pat smiedamās.

Logu atvērt es baidījos; jo Spodris man likās tepat tuvumā esam. Negribēju viņu traucēt. Varbūt viņš lapenē, es domāju. Viņš tur sēd, raugās iz-

raktajā puķu dobē un dreb aiz laimes. Un tiešām, kad labi ieklausies, dziesmiņā nav asaru ne vēsts. Aiz laimes stīgas tikai viņo.

Es nevaru ilgāk valdīties. Atveŗu logu.

Skaņas tiešām nāca no lapenes.

Es reibu no uzbudinājuma. Es gribēju saukt Spodra vārdu un lūgties, lai viņš nāk un kaut savu roku pieliek pie manām lūpām. Vairāk es negribēju.

Saņēmu visus spēkus un saucu.

Sen es nebiju tik stipri runājusi un Spodra vārdu saucot, man iesāpējās rīkle un krūtis. Es dusmojos par to un saucu vēl reizi.

Vijole apklusā.

Nu klausījos tik vērīgi, ka būtu dzirdējusi, ja kapu priedēs vārna spārnu būtu cēlusi; bet dārzā bija kluss kā kapā.

Mani apņēma šausmas. Aizcirtu logu un pati nezinu, kā biju iekritusi gultā.

Iesteidzās māte. Viņa bija pilnīgi apgērbusies. Kad viņa pieliecās pie manis, es jutu, ka viņas drēbes mitri vēsas.

Māte nezināja, ka es bijusi pie loga. Viņa domāja, ka es ko sapņojusi un kliegusi pa miegam. Uzlika man roku uz pieres. Roka bija auksta. Es lūdzu, lai atveŗ logu. Es teicu, ka noslāpšu šinī istabā.

Māte piegāja, atvēra logu, un brīnējās par to, kā mana sega aiztīkusi turp.

Es neteicu, ka tur biju un sēdēju; jo es drebēju un pati jutos vainīga pie tam. Es sacīju, ka te, tepat dārzā, lapenē, ir apmeties kāds čīgātājs un nedod man ar savu dziesmu miera. Es teicu, ka man šī dzie-

sma līdz nāvei apnikusi. — Es stāstīju un nezināju, kamdēļ to tā saku.

„Es viņam tūlīt teikšu, lai sveiž krāsni to nolādēto,“ māte ar patiesu niknumu teica. Pie tam viņa viegli glaudīja man galvu.

„Nē, nē, nē!“ — es ātri iesaucos. „Vēl nē...“

„Bet kas tad tas par darba strādnieku, kurš pa dienvidiem guļ grāmatās un pa naktīm dauzas čikstinādams vijoli?“

Es klausījos mātes runā, acis ieplētusi un pirkstus sakrampējusi gultas malā, kā vanags. — „Tad vijoles spēlētājs nav bijis Spodris? — Un man šī Jāņa čīgāšana bija likusies par visskaistāko mūziku pasaulē...“

Es teicu mātei, ka esmu pilnīgi apmierinājusies; lai viņa iet itin mierīgi gulēt. Es slāpu pēc asarām.

Kad paliku viena, es raudāju un simtiem reižu sev vaicāju: Kur Spodris? Kur gan Spodris?

XXII

Rītā pamodos slima un nevarīga, un pamodusies, sev vaicāju: Kur Spodris?

Diena atkal pieņēma gliemēža gaitu, kaut gan logs bija atvērts un aiz loga spīdēja saule. Es gulēju un vienaldzīgi klausījos, kā dzeguze laidās no viena meža stūra uz otru un kūkoja. Es dzirdēju, ka uz kapiem zvanīja un dziedāja apbedīšanas dziesmu. Tās ir tās miesas, kuŗu dvēseli pieteica Dievam, kad es pati piegāju pie loga, es domāju. Tagad to cilvēku aprok...

Un es gulēju un sausām acīm raudzījos griestos. Kapsētas zvans vairs nevaidēja; viņš gavilēja, kā visu pasauli uzvarējis.

Amen.

Man vienmēr bij jādomā par Spodru, bet tagad es to darīju bez sāpēm, gluži vienaldzīgi, it kā man patiesībā ar to nebūtu nekādas daļas. Pulkstens sita stundu pēc stundas, bet man likās, ka es dzīvoju ārpus laika; es jutu, kā viņš nāca un gāja, bet man ar viņu nebija nekāda sakara. Es gulēju un raudzījos griestos.

Vienu rītu ienāca māte, manāmi nobēdājusies. Vakar vakarā esot Jānis aizgājis. Šī neizmaksājusi algu; bet viņš neteicis par to ne vārda. Un nu nākot siena laiks. Jau tā kā tā bijis vajadzīgs kādu cilvēku vairāk pieņemt, un tagad vēl pats priekškalps nost...

Es klausījos kā nesaprazdama; bet visu sapratu. Man likās, ka tam jau sen tā vajadzēja notikušam būt. Jo cik reižu Jānis nav manis kaitinājis... Viņš slāpstījās kā spiegs ap kapiem, viņš glūnēja pa durvju šķirbu, krāpa mani ar savu nejēdzīgi čikstošo vijoli, kad slima biju.

„Paldies Dievam, ka nu viņš reizi projām,” es mātei teicu. „Nu es varēšu celties; nu vairs nebūs mākoņa, kas mani spiež.” — Un es cēlos un aizgāju pie loga, nepieturēdamās.

Māte brīnodamās mani noraudzījās.

Pēdējās dienās es biju vairāk ēdusi, un barība miesai bija darījusi daudz laba. Atspiedos pie-loga un stāvēju. Tas viss man nedarīja nekāda fiziska grūtuma. Par to man bija kluss prieks.

„Kur Spodris?” es mātei, cieši acīs skatīdamās, vaicāju.

Es redzēju, ka māte manāmi uztraucās. Šāda jau-tājuma viņa nebija no manis gaidījusi. Viņa iekle-pojās, aizgāja pie manas gultas un tur ko cilāja.

„Vai tad es tev neesmu teikusi?” viņa savukārt vaicāja.

„Varbūt esi... Varbūt es tikai neatceros...” es ironiski atbildēju. Es taču slima biju... Varbūt ne-atceros.”

Kaut gan pie loga pienākusi, biju jutusies spēcīga, tad tomēr drīzi noguru. Paņēmu krēslu un apsēdos. Māte atnesa no gultas spilvenu un aizlika man aiz muguras. Viņa bija ļoti pakalpīga. Tad turpināja:

„Nē, es neesmu tev teikusi... Spodris ir projām. Viņš ir pilsētā. Mācās. Te nevarējis. Vēl drusku stundas jāņemot. Viņiem naudas nebija... Es aiz-

devu. Spodris paliks tur līdz rudenam. Rudenī eksāmens. Pēc eksāmena varbūt pārbrauks. — Es jau nekā nezinu, bet Valgs tā stāstīja, kad naudu ņēma.“

Es biju redzējusi ļaudis jūrā peldamies. Tie, tikko līdz ceļiem iebriduši, kļiedza un drebēja, bet, tālāk tikuši, tie aprima. Nāca balti viņi, lūzdami, brēkdami, bet cilvēki tik vienaldzīgi pagrieza tiem muguras, vai tikai vienu plecu, un omulīgi smējās. Šai brīdī arī es jutos kā peldētājs jūras viņos. Vajadzētu nākt vilnim, kuŗš rūkdams ieskrien kāpu priekš, — tik tāds mani nogremdētu. Pa šo slimības laiku es biju pieaugusi. Es biju dažus gadus vecāka tapusi un garīgi stiprinājusies. Ziņa pa Spodru manis nemaz neuztrauca.

„Un kad Spodris aizbrauca?“ vaicāju un pagriezu vilnim muguru.

„Trešajos vasaras svētkos, vakarā.“

„Un stīgas?“

„Vēl Jānis nebij pārbraucis, kad Spodris bij jau projām. — Es toreiz meloju, teikdama, ka Spodris bija te un visu saņēma. Stīgas ir vēl te. Jānis teica, lai tās nevienam citam neatdodot, jo tu esot likusi pārvest... Stīgas un zaļu zīdu. Bet zīdu neatveda.“

Māte ātri izgāja un ienesa nelielu papīra vīstoklīti. Tajā bija stīgas.

XXIII.

Saule dedzinā ik dienas manus vaigus. Eju pie visiem vieglākajiem lauka darbiem. Es grābju sienu un tērzēju ar meitām, bet vienmēr nenoteiktas jūtas māc, — kā atmiņas, kā nojaudas. Un bieži jāslauka ar lakatiņa stūri acis; jo viņas nav vēl pilnīgi ar gaismu apradušas.

Meitas runā par Jāņiem. Iešot Jāņu vakarā uz Skirnieku birzi, celšot kalnā kārts galā uguni, dejošot un ligošot.

Vai es arī iešot? Ja jau es varu visus darbus ar meitām kopā darīt, tad arī varu deļot un ligoť. Zināms, es iešu. — Un lai meitas tikai piesargās, ka es tām brūtģānus neatņemu. Divi manī ir iemilģejušies; tā ir zģme, ka neesmu bez uģuns. Ja es tikai gribģtu, es visa apģabala jaunekģus varģtu apģurt...

Es nezģnu, kad bģs Jģņģ. Es vaicģju. Meitas smeģjas pilnģ kakģģ.

XXIV.

Nemanot un negaidot bij Jāņi pienākuši. Es biju gandrīz sagulējusi līdz viņiem.

Mana gulta istabā palika. Man bija auksti jau iedomājoties vien par klētiņas gaisu. Bet Jāņu vakarā es izsviedu sakaltušos žagarus, kuŗus Jānis tur bij sanesis vasaras svētku naktī. Saspraudu aiz sijām ozolu zarus, meža rozes un zilgalvītes. Tad nostājos klēts vidū un pavēru lūpas uz smaidu. Bet acis palika karstas un es skrēju ārā. . .

Istabas priekšā stāvēja māte, meitas, vīrieši. Māte bija glīti, kā priekš ciema, gērbusies. Un tāpat meitas: baltām blūzēm, platām jostām.

Viņi taisījās iet uz Skirnieku birzi.

Labi; iešu līdz.

Bet es vēl biju darbdienas drēbēs. Vajadzēja skriet uz istabu pārgērbties.

„Rasma laikam gaida kādu,“ puiši smējās, kad viņiem gaŗām gāju. „Trīs stundas viņa klētiņu puško.“

„Bet istabā gul,“ māte nelaipni noteica.

Vai tad man vienai nebija ko gaidīt šinī svētajā naktī?

Istabā ieejot man iedegās zaļa doma un nedzisa vairs. — Es gērbos ļoti ilgi. Es atradu skapī resnu stikla kreļļu virkni, kuŗu biju valkājusi kā maza meitene, — arī to apliku ap kaklu. Es gribēju būt skai-

sta. Un zaļā doma nedzisa: likās, ka Spodris ir tepat tuvumā. Varbūt viņš tepat dārzā kaut kur noslēpies un gaida. Varbūt viņš dzirdēja, ko kalpi teica un, to dzirdēdams, pietvika aiz laimes. Varbūt viņš klusām izrunāja manu vārdu, kā es šo visu laiku esmu viņa vārdu saukusi.

Es gribu citiem nezinot noskriet lejā un saplūkties daudz neaizmirsteļu. Citu puķu tagad tik milzīgi daudz, es domāju, bet tām priekš manis nav nozīmes. Es zināju, ka dārza stūrī sētai divi koki izlauzti un kā pa turieni var tikt no dārza laukā. To ceļu gāja Jānis, kad negribēja vairs ar mani tikties. Es negribēju pa durvīm iet. Man bija kauns par to, ka esmu pārāk lepnī ģērbusies. Un arī baidījos no puīšu piezīmēm. Man pietika ar to vienu, — tā iededza man mīļu, cerības pilnu domu. — Un Spodris lai man piedod, ka es pa Jāņa cirstiem vārtiem eju, es domāju, un smējos par savām domām.

Atvēru logu un kāpu pa to ārā.

Jau bija labi tumšs. Pa vilnāno debesi mirdzēja retas zvaigznes. Vai tās nebija labu cilvēku acis?

Gāju klusītēm. Pienācu pie lapenes, pie Spodra puķu dobes, kuŗu Jānis uzracis un aplicis ar baltiem akmeņiem. Dobe stāvēja uzrakta; tik drusku apzēlusi viņa bija. Priekš kā gan lai es būtu stādījusi rezēdas un neaizmirstules? Spodris tikai rudenī atgriezīsies... Bet zaļā doma dedzināja: ja nu viņš tagad būtu te, ko tu viņam rādītu? Melna ir viņa piemiņa, kā nakts, un baltie akmeņi rēgojās kā atņirgti zobi...

Ap mani sāka lidot šausmas, kā pelēki spīdoši putni, klusiem spārniem, viņas lidoja.

Es gribēju puškoties, gribēju skaista būt, ko gan es meklēju pie šīs melnās, tukšās dobes? Es taču nevaru tajā stādīt puķes, lai māte un Valgs ar tām puškotos. Un es nevaru ieredzēt nevienas puķes, kad zinu, ka Spodris ir pilsētā un redz tikai kvēpainu debesi un akmeņus. Kam puķu vajag, lai stāda pats un lai audzē. — Bet šovakar man vajag vesela klēpja neaizmirsteju. Ne tāpēc man vajag, ka es viņas mīlētu, bet lai būtu ar ko Spodru apmētāt, ja viņš piepēži ierastos.

Es gāju gar lapeni. Pēc savas slimības nebiju pa dārzu staigājusi. Man riebās, kad iedomājos, ka varētu iemīt Jāņa pēdā. Man riebās, atminoties, ka Jānis te darbojās caurām naktīm un varbūt smilkstēja par to, ka es viņu neievēroju. — Bet ko tad Spodris teiktu, ja es ar šādu ķēmu būtu ielaidusies.

Aiz lapenes bij klajāks. Te vakara blāzma ielauzās līdz zemei. Es ieraudzīju netālu no lapenes apsārtušu zilu likumu.

Tās bija neaizmirsteles, sastādītas burta J veidā.

Es sapratu. Apgriezios, lai bēgtu no šā burvja loka, bet kājas negribēja klausīt. Es biju apjukusi. Man likās, ka kāds mani sauc. Tā varēja būt māte. — Viņi grib jau iet — es domāju, un tāpēc mani meklē. Un es ātri piesteidzos pie neaizmirstelēm, noplūcu pāri ziedīņu un piespraudos. To es darīju tāpēc, ka nebija vairs laika lejā noiet un tur saplūkties. Bez tam man bija kājā kurpes, un pļava bija slapja.

Kad atgriezios, lai skrietu uz sētvidu pie Jāņa bērniem, es nevilšus ieraudzīju brūnas skaidas.

Izbijusies apstājos. Sirds man nostāja pukstēt. Tur gulēja sadauzīta vijole. Es jutu, ka mani kas

spiež pie zemes, kā nepanesama nasta, kuŗu nespētu ne visas zemes ļaudis noturēt. Te bija notikusi slepkavība. Es jutos vainīga.

Māte staigāja pa istabu un sauca mani, tad viņa meklēja pa dārzu un klaigāja. Bet es stāvēju mēma un sastingusi aiz dārza kalnā un raudzījos uz kapiem. Ausis skanēja Jāņa dziesma: Ar laiviņu ielaidosi...

Bija jau gandrīz pilnīgi satumsis, cik Jāņu naktī tumšs var būt; bet man likās, ka starp kapu zvana stabiem kāds stāvētu un mātu man ar roku. Tā Spodris toreiz stāvēja un māja... Bet Spodris taču pilsētā. Es tikai iedomājos. Es sāku atkal sapņot nomodā būdama. Jā, nervi man bija vienu laiku atpūtušies — varēju sākt atkal visu no jauna.

— Slepkava... pie auss man čukstēja Jānis. Vaigi man sastinga un kājas tirpa. Es bailīgi raudzījos apkārt. Neviena nebija, un es apmierinājos.

Gar istabas galu nāca mūsu ļaudis, lai ietu uz Skirniekiem. Es dzirdēju, ka viņi, mani ieraudzījuši, sauca māti, lai nākot, jo es jau esot priekšā.

Es stāvēju un gaidīju, vienmēr uz kapiem raudzīdamās. Man nebija vēl nekur jāiet; jo līgotāji nāks garām.

Man tomēr likās, ka starp zvana stabiem kāds stāv...

Kad visi bija pienākuši, tie ņēmās jautri stāstīt, ka mani meklējuši un nevarējuši atrast. Runāja, ka nedzirdot vēl citus ligojam. Vai esot daudz uguņu jau sacelts pa kalniem?

„Nevienas vēl nav,” es atteicu un pacēlu acis.

Visapkārt spīdēja ugunis.

Mēs gājām uz tuvāko no visām.

XXV.

Neviens nemanīja, kad es no Jāņu bērniem nozudu.

Ko lai es būtu darījusi šinī indiāniešu kara dejas virpulī? Sienu grābt un visus darbus darīt kopā ar meitām es varēju, bet lēkāt un aiz liksmības klaiņāt, — to neviens no manis nevar prasīt. Lai lēkā un lai klaigā, kam tas prieku dara, — es eju savu ceļu.

Nozagos un gāju lēnītēm un klusi mājup, baidīdamās, kad tik kāds neizdzird un nedzenas man pakal, lai vestu atpakaļ.

Aiz uzkalniņa tikusi, laidos skriet un skrēju ilgi. Kad apstājots, sirds krūtīs stipri dauzījās, un katrs sitiens domāt atbalsojās deniņos. Es klausījos, bet pašas asinis tā trokšņoja, ka tīri dusmas bija. Pēc brīža varēja dzirdēt vājas mūzikas skaņas. Tās nāca no Skirnieku birzes. Es noslaucīju pieri un sāku lēnām iet. Lai viņi ņemas, es domāju, viņu starpā staigā Dievs. Lai viņi liksmojas. Es iešu un kritīšu savā baltajā gultā un raudāšu, jo esmu viena.

Bet es negāju uz māju.

Nakts bija skaidra un gaiša. Varēja būt pusnakts; bet blāzma ziemeļos kvēloja diezgan stipri. Ejot pa pļavas malu izbiedēju snaudulīgu ķivīti. Tā smilkstēdama pacēlās gaisā un svaidījās, labi neredzēdama, kur skriet un kur nomesties. Un kad viņa bija nolaidusies tālāk laukmalē, man atkal viņa bija

jātraucē no jauna, lai smilkstēdama ceļas un piebrēc līksmo nakti ar vaidiem. Es jutos ļoti nelaimīga. Likās, ka mana dvēsele tur mētājas pa tumsu, aiz sāpēm smilkstēdama un skaņi brēkdama pēc palīga. Bet visapkārt klausās tikai rasotā zāle... Es biju meitām teikusi, lai tikai piesargās, ka viņam brūtgānuš neatņemu. Es vakarā atradu skapī resnu kreļļu virkni un liku sev ap kaklu. Es biju uzvilkusi vislabāko kleitu, kāda vien man ir, un gribēju līgot un griezties dejā kā elfe, lai pušiem acis apzīlībst manī raugoties. — Un nu es eju pa pļavas malu, pa tumsu, un biedēju mierīgus putnus, kuŗi sen jau perekļus sev atraduši. Tikai zvaigznes redz manas zibošās rotas, tikai blāzma raugās manā ģērbā; bet tumšā debess virs manas galvas spiež kā šausmīgs vāks. Jā, tur lidoja mana dvēsele, smilkstēdama un vaidēdama, izbijusies no šausmīgā vāka.

Kurp lai es eju, kur lai palieku? es sev pastāvīgi vaicāju un gāju taisni uz kapiem.

Jau blāzma sāka lēnām zeltoties; jau cīruļi sāka trillināt, pakāpušies uz kukulžņiem vai pacēlušies dzirkstošās debesīs.

Vakar vakarā man likās, ka kāds starp zvana stabiem stāv un māj, lai nāku. Es redzēju to pašu tagad. Laidos atkal skriet...

Tikusi tuvāk, redzēju, ka nav neviena. — Tukša un klusa bija šī miroņu birzs.

Gāju pie tēva kapa. Man gribējās mesties ceļos, raudāt un Dievu lūgt.

XXVI.

Biju nođomājusi gulēt visu vasaru istabā un neiet vairs uz klētiņu. Bet pēc Jāņiem tai dienā istabā vairs savas gultas neatradu. Māte bija likusi to aiznest atpakaļ uz klēti.

Pusdienu ēdot, māte ierunājās par to. Acīm redzot, viņai šis temats nebij patīkams, bet runāt vajadzēja.

„Es tavu gultu liku aiznest uz klēti,“ viņa teica un aplusa.

„Es būtu gulējusi visu vasaru istabā,“ es atteicu.

Pie tam es raudzījos mātei acīs. Viņa aizgriezās un sacīja:

„Es rītos agri ceļos un daudzos. Tu vēl neesi pilnīgi atspīrgusi... Tev vajag vairāk miera. Tur tu varēsi izgulēties, cik ilgi tīk. Tur tevis neviens ne-traucēs.

Man tas likās savādi, kad māte runāja par ne-traucēšanu. Jeb vai viņa nebij novērojusi, ka govis rītos mauro, kad dzen ganos? Ar saules lēktu viņas iet gar manas klētiņas durvīm...

Par tādu mūziku es pateicos!

Un klētiņa bija piekalnē. Šovasar bij pārmērīgi lijis. Ūdens, no kalna tecēdams, saskrēja paklētē. Piemirka gads gadu mēsli, kuņi bira caur klētiņas šķirbaino grīdu, un nevarēja nekad izgarot. Bija patstāvīgi mitrs un auksts.

Ārsts teica, ka man vajagot par visām lietām laba gaisa... Bravo! Māte manis negrib sūtīt uz Misisipi mukulājiem, lai stiprinājos, — viņa man atradusi vietu tepat tuvumā. Labi! — Ļauna viņa taču negrib: es jau viņas vienīgā.

Bet varbūt māte negrib, ka es dzirdu Valgu pie viņas nākam un ejam? — Nu, no tām viņai nevajadzēja baidīties. To jau es sen manīju, un daudzreiz esmu pat pa gabalam no viņu sarunām dzirdējusi. Ka es ko varētu izplāpāt, arī nebija ko bēdāt: man nebija neviena cilvēka, ar ko runāt.

Bet gulta bija klētiņā un es gāju un gulēju, gulēju un daudzreiz nebiju vēl aizmigusi, kad govīs sāka maurot. Manī bija pārāk stipri iesakņojusies paraša, visu nakti neaizmigt. Tas nebij teicami. Brīžam likās, ka nakts nav tikai mīksta tumsa vien, bet smacējoša elle. Tomēr atstāt gultu un aiziet es nevēlējos. Daudzreiz, gandrīz ik nakts, es dzirdēju, ka suņi īsi ierējās un tūliņ apklusā; tad virināja priekšnama durvis. Man likās, — visa pasaule to dzirdēja.

Kur tagad Spodris?

XXVII.

Jau plāvām rudzus. Izkaptis vienmuļīgi krāca. Es sēju kūlišus un statīju. Rokas līdz elkoņiem tika sabakstītas un asiņoja. Bet es jutos laimīga, kad vakaros uz māju gājām. Es biju nogurusi, mugura bij nolikusi visu dienu lokoties un neparastu darbu darot; bet uz māju ejot es dziedāju meitām līdz par mīļāko, kuŗš savu meiteni atstājis; vai par liepu ziediem, kuŗi divu mīļu vaigus glauž. Es sajūsminājos par šām primitīvajām skaņām, par šiem banālajiem pantiem. Man pat bija brīnums, kā es agrāk varēju nosēdēt pilsētā starp aukstām sienām un raibināt papīrus un skatīties raibos papīros diena vai nakts. Un ko viss tas man tagad līdz? Par cik es gudrāka par mūsu kalponēm? — Nāk pretīm vīrietis, neskaists vīrietis, gaŗiem, melniem, vecmodīgi apgrieztiem matiem, ogļu melnām acīm, un tu aizmirsti visas algebras formulas, visus franču vokabuļus un skrieni kā muļķa meitēns lejā, pie dīķa, un mazgā kājas vēl ledus aukstā ūdenī, lai tikai sastaptu šo vīrieti. Nē, tagad man bija labi...

„Dziedāsim! Kāpēc mēs apklusām?” es meitām sauca.

Un mēs ejam mājup un dziedam.

Māte man padeva biezu vēstuli. Es manīju, ka nosarkstu to saņemdama; jo domāju, ka tā no Spodra.

Bet kad uzskatīju adresi, tad redzēju, ka biju maldījusies. Ātrāk tas varēja būt Jāņa rokraksts. Es šādu rakstu reizi biju redzējusi. Es domāju, tas bij kāds dzejolītis, ko atradu sev uz krūtīm, kad vēl slima biju. Jā, tas bija Jāņa rokraksts.

Es gribēju vēstuli tūlīt saplēst un izmētāt pa visiem četriem vējiem, lai tie to lasa un smejas par viņa muļķībām; bet nezinu, kāpēc es vēstuli iebāzu kabatā.

Paēdām vakariņas un gājām pie miera.

Izgērbjoties kaut kas iečaukstējās, un es atminējos, ka man kabatā Jāņa vēstule. Es biju pie ļoti jautra prāta un gribēju to tūlīt izlasīt. — Lai viņš raksta, cik muļķīgi vien varēdams, šis zilacainais kalps, — es tomēr izlasīšu; jo man šovakar nāk smieklis.

Piegāju pie skapja, lai sameklētu uguni. Es zināju, ka augšējā plauktā ir pus sveces un ka turpat ir arī sērkociņi. Es meklēju ilgi, bet nevarēju atrast. Beidzot sveci gan atradu, bet nebija, ar ko aizdegt. Bija jāliekas gulēt.

Miegs nenāca, lai gan visu dienu biju smagi strādājusi. Ilgi nevarēju iemigt. Beidzot uznāca tik neapmierināma kāre izzināt vēstules saturu, ka nevarēju pretīm atturēties. Es taču varēju aiziet uz istabu un dabūt sērkociņus.

Uzcēlos, apsedzos ar vilnāni un gāju.

Priekšnama durvis bija aizbultētas.

Negribēju daudzīties, lai saimes istabas ļaudis netraucētu.

Vēl jau man bija viens ceļš: Mātes istabas logs mēdza stāvēt vaļā. No mana slimības laika tas vi-

ņam bija palicis par paradumu. — Jā, logs arī tagad bija vaļā, — es varēju pa to iekāpt istabā un paņemt no mūrīša sērkociņus, neviena netraucēdama.

Abu istabu logi bija cieti. Es paraudzīju, vai kāds nav tikai pievērts un aizmirsts piekrampēt...

Cieti.

Es klusām piedauzu pie mātes loga.

Iekšā dzirdama čukstoša saruna. Pēc brītiņa māte pienāk pie loga. Viņa ir kreklā vien. Par manu vēlo staigāšanu viņai brīnums. Bet kad pasaku savu vajadzību, viņa smejas un atnes man sērkociņus.

Logs tūlīt aizvērās.

Es galvoju, ka mātes gultā gulēja Valgs, kad viņa ar mani runājās; bet man tas bija vienalga. Es šonakt biju jautra.

XXVIII.

Sāku lasīt Jāņa vēstuli.

Rasma!

„Rasmu es saucu par Tu... Kāpēc? — Dievus neuzrunā ar Jūs un dievietes tāpat. Es esmu daudz, daudz domājis, kādā vārdā lai Tevi, savu dievieti, saucu. Nav neviena tāda vārda visā pasaulē, kurš varētu izteikt Tavu skaistumu, Tavu sirdsskaidrību...”

Ha ha ha! Šis cilvēks tiešām nav gudrs. Es viņu pazemoju un uz katra soļa nicināju, kad vien tikāms, un viņš tagad mani sauc par dievieti, par sirdsšķīstu. Nē, šim cilvēkam nav smadzeņu nevienā kaulā. Ha ha ha!

„Es tagad tiešām nesaprotu, kā esmu varējis Tev tuvoties kā cilvēkam, Tev, svētai, citas pasaules meitai. Es nesaprotu, kā tas nācās. Varbūt tur vainīgs bija Spodris. Nezinu. Man bija tikai Tevis neizsakāmi žēl. Man likās, ka tas nemaz citādi nevar un nedrīkst būt, ka Tev jāpaliek ir mūžīgi tādai, kāda Tu toreiz biji, kad es Tev vasaras svētku vakarā meijas sniedzu.”

Ha ha! Tas nav nekas cits, kā greizsirdība. Es Spodru mīlu un tas šim vergam netiek. Un tas par to dievieti ir tikai glaimi, glumi glaimi. Ha ha ha! Glumi glaimi!

„Bet Tu mani pārprati. Tu mani nīdi, kamēr es savā klētiņā Tevi pielūdzu ceļos mezdamiēs. Man likās, ka Spodris manu dievieti padarīs par cilvēku meitu, par vērdzeni. Tāpēc es naktīs nevarēju gulēt, kad zināju, ka Tava klētiņa ir tukša un Jūs abi uz kapiem. — Tāpēc man bija neizsakāms prieks, kad dabūju zināt par Spodra aizbraukšanu. Bet tūlīt saimniece sauca klētiņā. Tu gulēji bez samaņas. Man bija jāpalīdz Tevi aiznest uz istabu. Vislabāki es to būtu darījis viens pats. Mēs tevi nesām ar visu gultu. Tu biji viegla kā kāds gars, un man likās, ka Tevi būtu jānes uz debesīm, bet mēs esam melni cilvēki, bez spārnēm, un zilais gaiss mūs spiež pie zemes. — Ko tajās dienās neizcietu, to neviens un nekad nezinās un nesapratis. Šīs dienas būs mana mūža dārza skaištākās puķes. Par tām visvairāk priecāšos, kad sākšu pagātnē dzīvot. — Kad sāki atveseļoties, es gribēju Tevi liksmināt. Sestdienas vakarā es mēroju lielo ceļa gabalu pie sava tēva, lai vilktu apputējušo vijoli gaismā, kuŗa bija gulējusi jau vairāk gadus, kopš gatavojos iestāties seminārā.“

Nu, ar to iestāšanos seminārā viņš lielas. Bet nevar teikt, ka viņš rakstīt nemācētu. Es rakstu latviski daudz sliktāk. — Bet redzētu, ja vīram būtu jāuzraksta pāris teikumu krieviski vai vāciski. Bet lai nu būtu... Lasīsim tālāk.

„Spēlēt es vairs nemācēju. Pirksti bija no darba palikuši par koka krampjiem. Es varēju ar pūlēm kā nekā ievingrināties, lai vienu dziesmiņu tekoši nospēlētu. Ik vakara tad es spēlēju šo dziesmu. Es zināju, ka Tu to turēsi par Spodra dzie-

smu, bet es nekautrējos Tevi krāpt. Es domāju: krāpšana un meli nav grēks, ja tie tikai labdarības nepārspēj. Tevis dēļ es būtu visu darijis, ko spēju un ko saprotu. Es pagatavoju Tev puķu dobi, zinādams, ka Tu to tādu gribi Spodra dēļ. Smiedamies es viņu raku un dziedādams ar visbaltākajiem akmentiņiem apliku... Es uzrakstīju dzejolīti un uzliku Tev uz krūtīm, kad dienai austot un mātei stallī esot, kā arvienu, iezagos pie Tevis un redzēju Tevi cieti aizmigušu. Kad biju prom, man visu laiku prātā stāvēja šis papīrītis. Man likās, ka viņš spiež Tev krūtīs, ka Tev ļoti grūt', bet Tu tik cieti aizmigusi, ka nevari manu nedarbu nosviest. — Brokasta laikā es atkal iezagos, lai skatītos pa durvju šķirbu. Es biju laimīgs, kad redzēju savu dzejolīti zemē. Lai izslauka mēslos, es domāju, tur viņam vieta, ne uz dievietes baltajām krūtīm."

Jā, tas par to dzejoli ir taisnība.

"Es Tavai mātei biju pieteicis, lai viņa nesaka, kas dārzā spēlē. Bet Tu pati biji dzirdējusi, ka spēle nav Spodra. Pēcāk es vairs negribēju ar Tevi tikties. Bija kauns. Es apņēmos aiziet, lai nevajadzētu nekad Tev acīs skatīties. Es jutos kā vislielāko noziegumu padarījis, kaut gan zināju, ka tas nav grēks. Apņēmos iet pasaulē, doties kaut kur tālu, baltā pasaulē.

Baltā pasaulē...

Ilgi cīnijos, līdz izšķiros. Un pēdējā vakarā gāju dārzā. Man viņā stūrī bija slepeni vārti, pa kuriem gāju, kad negribēju iet gar Tavu logu; jo es zināju, ka Tu mani nevari ieredzēt. Tavs logs

bija cieti. Es piegāju pie Spodra dobes. Asinis man apstājās. Kāds mani lieca pie zemes, lai ņeru šos rindā saliktos akmeņus un izmētāju tos pa visu dārzu, un melno zemi lai izspārdū, ka lai pēc cūku rakuma izskatās šis greznums... Bet es ļāvu nobirt divām asarām, (skaidri atminos, ka tikai divas asaras man nobira) un tad man palika viegli. Lai, es domāju, lai paliek Spodram... Dievietēm daudzreiz ir bijuši cilvēki par mīļākiem. Lai Rasmai ir Spodris un Spodram Rasma. Bet es te normalitē uztaisīšu upurējamō altāri. Es viņu aplāšu ar zilu segu... Un es raku un nesu no lejas neaizmirsteles. — Ja tev pie cilvēkiem labs prāts, tad noplūc pa ziedīnam un nedusmo man vairs."

Kāpēc gan lai es dusmos? Es biju priecīgi pārsteigta, kad Jāņa vakarā šo zilo altārīti atradu. Tik pirmajā acumirkli bija tā savādi. Tā savādi man likās tāpēc, ka tur, lapenes priekšā bija melna dobe, bez neviena zieda, un te, slepenībā, gulēja mazs debess gabaliņš. Paldies, Jāni, paldies! Es Tavā vārda dienā turēju trīs no šiem ziedīniem pie savām krūtīm. Es viņus pieņēmu kā upuri no skaidras sirds un pateicos.

„Es biju iemācījies jaunu dziesmu, kādu šķiršanās dziesmu, to pēcāk gribēju spēlēt. Es ilgi skatījos uz Tavu logu un skatīdamies domās teicu Tev ar Dievu, un lūdzu nedusmoties, ka atkal čīgāju. Bet vijole nemaz man neklausīja. Brīdi stāvēju kā sastindzis. Tad nosviedu vijoli, samīnu un aizskrēju...

Baltā pasaulē...

Ha ha. — Vai tas Tev neliekas pārāk jocīgi? Tu taču esi tāda pat zemes meita, kā visas citas;

bet kāpēc Tu man izliecies tik tīra, tik balta? Kāpēc Tu manās acīs esi dieviete? Es nezinu, es nezinu...“

Kamdēļ gan lai es smejos? Nemaz man smieklis nenāk. Es vispārīgi smejos ļoti maz, kopš Spodris ir prom.

„Bet nu esmu sācis citu dzīvi, un nerimšu, līdz sasniegšu, ko vēlos. Jau četrus gadus atpakaļ es gribēju iestāties skolotāju seminārā. Bet taisni tai gadā manu tēvu barons izlika no mājām, vienīgi aiz personīga naida. Varbūt manis dēļ. Nu es vairs nevarēju ne domāt kaut kur aizkļūt. Es biju kā jauns putns, kurš ik dienas uz perēkļa malas stāvējis un spārnus vēdinājis, bet kad grib laisties, tad atron, ka nelieši puikas spārnus apcirpuši, lai būtu par ko smieties, kad tas kūleņo pa zemes virsu. Barons likās būt žēlīgs. Bija mani paziņojis uz muižu un piedāvāja sulaiņa vietu pie kaimiņu muižnieka. Es taču mācēju tikdaudz vāciski, cik krietnam sulaiņam vajadzīgs. — Jūs, barona kungs, gan laikam jokojiet, es teicu. Barons saprata un uzgrieza man muguru. Toreiz man bija septiņpadsmit gadu. Tagad es viņam sacītu skaidri: Sūtiet savu staļļa puisī turp, es neesmu radīts ar ordeņa brāļiem būt zem viena jumta. Lai Dievs jums palīdz... Dzīvojiet veseli!“

Kas to no Jāņa būtu domājis?! Nē, šī persona man patīk. Viņš ir kā jauns bruņinieks. Zbiško. Tik acis viņam pārāk zilas. Bet tik stipri melnas, kā Spodram, arī nav diezin cik skaistas. Interesanti. Viņš taču varonīgs cilvēks, šis Jānis.

„Tēvam atlika no visas pārdotās iedzīves pārsimtu. Ar tiem viņš nopirka mazu celmotu zemes gabaliņu, uzcēla būdu, un tagad viņi abi ar māti tur rokas, kā kurmji, diena vai nakts. Man tur nebij ko darīt. Bezdarbīga mazais zemes gabaliņš neviena necieš. Es gāju svešiem kalpot. Tu nezini, cik grūti ir kalpot, Tu, baltā pavēlniece. Grūti tamdēļ, ka gars un miesa pastāvīgi tiek nodarbināti, un vakarā nezini, vai esi vairāk miesīgi vai garīgi noguris. Ir pārāk briesmīgi reizā dubļus brist un zelta kroni galvā nest. Es, piemēram, ziemā cērtu mežā baļķus. Sniegs līdz ceļiem. Visapkārt koki rūkdami gāžas. Cirtēji liksmi klaigā katram krītošam kokam ardievas. Bet es cērtu nosvīdis un domāju par Skandināvijas literātūru. Satrūkstos vien, ja kāda egles galotne netāl no manis džinkstēdama ierokas sniegā. No meža pārbraucis, es esmu izsvīdis un izsalis, noguris pilnīgi; bet es dedzu savu lampiņu un lasu un rakstu... Piedod, Rasma, es rakstu Tev pārāk daudz. Bet katra cilvēka dzīvē tāds savāds laikmets. Varbūt tie ir bērnības dārza vārti; varbūt tā ir mūža krīze. Šis savādais laikmets cilvēkam uzbrūk nezinot un negaidot gan starp divdesmito un trīdesmito gadu, retumis arī agrāk. Tad cilvēks atron visu pasauli tukšu; (jo pats tajā brīdī varbūt ir tukšs). Viss liekas ļauns. Uzmācas pašnāvības domas; gribas iznīcināt sevi un citus. Nav neviena darba, kuŗš būtu šķīsts un par svētību. Šajā brīdī daudz reiz paliek mācītājs par tirgotāju, tirgotājs par gleznotāju, gleznotājs par žūpu. Šis ir izšķīrošais brīdis. Pēcāk mostas sirds dziļumos

nevaldāmas ilgas pēc nekad neredzēta un nedzirdēta. Gribētos ar putna spārniem laisties kur, uz dienvidiem, mūžīgā vasarā, nedzirdētā pasakā. Tad ceļas spēks un saka: Mēs to varam! Krīze ir pāri. Sākas cīņa, apzinīga darbība, daudz neprāsīdama, kam par labu viss, ko dara. — Arī man ir izšķiņošais brīdis gaŗām. Nava vairs no grūtuma bail, nekas vairs neliekas nepārvarams, neiespējams. Es ticu un zinu: visu sasniegu, ko vēlos, ja tikai nevēlēšos pārāk daudz. Katram ir zināms daudzums spēju. Šo daudzumu ir grūti izzināt. Slikti, ja spējas paša acīs pārāk mazas; bet daudz sliktāk, ja viņas par daudz lielas. Apmēram pusgads, vislielākais — gads mierīga un karsta darba, un es būšu skolotājs. Apdomā, Rasma, skolotājs! Pēc divdesmit gadiem tā apgabala paaudzi vairs nepazīs, kuŗā strādāšu. Esmu par to pilnīgi pārliecināts. — Kopš atnācu, jau esmu daudz mācījies. Varu ar sekmēm mierā būt. Gan domāju, ka būšu daudz ko aizmirsis, — beidzamā laikā jau tikai vairāk šo to lasīju; bet viss ir labi. Iet. — Un par šo ātro krīzi es varu būt vienīgi Tev pateicīgs. Tu aizdedzināji mežu, kuŗā maldījies. No uguns bēgdams, esmu izskrējis klajā laukā, kalnā... Visapkārt vizoša tāle... Eju, kur tīk. Tikai reizām vēl atskatos uz melnajiem palagiem virs meža, pa reizai vēl pielūdzu savu Glābēju. Bet augšā debess kā zila zīda un visapkārt tīrs gaiss un zem kājām smaržojoša zeme. Es mācos spert svētsvinīgus, soļus, lai debess un zeme nesmejas par mani. Es eju kviešus sēt."

Cik tas viss savādi izklausās. Pa reizai viņš vēl mani pielūdzot... Tikai pa reizai... Es zinu, es zinu, kā man pašai ir: ja saku — tikai retumis, tad pastāvīgi to daru. Es to no piedzīvojumiem zinu. Bet labi būtu, ja viņš patiesību teiktu, jo es viņu tā kā tā nemīlu.

„Rasma, baltā dieviete! Man tomēr liekas, ka es Tevi mīlu, ar visu grēcīgo zemes bērna mīlestību. Piedod. Tagad tas vairs tā nav. Tagad ir pavisam citādi. Esmu no rīta līdz vakaram ar darbiem apkārvies. Pa naktīm man ļoti ciets miegs. Tik brīžam gan es Jūs abus ar Spodru pieminu, un tad man tīri prieks par Jums. Jūs abi tik skaisti. Jūs tik ļoti... Jā, man liels prieks. Un tad ķeŗu grāmatu un mācos un mācos. Daudzreiz es pat nemanu, ka ir sācis līt un mana grāmata pavisam slapja palikusi. Tad eju istabā.

Bet brīžam Tu tomēr esi dieviete... Tad es Tevi pieminu un pielūzdu kā senāk. — Es esmu aizvien mēģinājis dzejot. Te es Tev dažus dzejoļus nosūtu. Izlasi un iznīcini. Priekš trešā cilvēka viņiem nav nozīmes. Tev, vienīgi Tev tie rakstīti. Tik nesmejies, lūdzama nesmejies; jo kuŗš jauneklis nav dzejojis?

Esi tūkstošreiz sveicināta.“

Jānis.

Svece bija jau pie beigām. Katru acumirkli viņa varēja izdzist. Man klēpī gulēja vairākas aprakstītas papīra lapas. Ko lai es daru ar šīm raibajām papīra lapām? Kāpēc viņas te atnākušas? Vai lai taisnotu

savu kungu? Nē, ne tāpēc. Kūsoša sirds viņas šurp raidījusi. Kūsoša sirds... Es zināju, ka visas šīs lapas, kas gulēja manā klēpī, esmu izlasījusi, bet viņu saturs mani bija apreibinājis. Es izlasīju dzejoļus; bet nesapratu neviena teikuma. Es biju apreibusi. Skatījos sveces plīvošā gaismā un vaicāju: Ko tas lai nozīmē? Ko tas lai nozīmē? — šis jautājums bija nevietā un pavisam mulķīgs; bet neviens jau nedzirdēja. — Nemaz nebiju manījusi sveci nodziestam. Kad sāka govis maurot, es satrūkos un apgulos.

XXIX.

Diena aizdzina dienu. Varbūt pat vairākas nedēļas bija pagājušas pēc Jāņa vēstules saņemšanas, kad kādā pievakarē atnāca Basis.

„Mātes nav mājā,” es roku dodama tūlīt teicu.
„Viņa aizbrauca uz pilsētu ar plūmēm.”

„Jā, jā,” Basis sāka savu veco dziesmu, „tāds dārzs ir Dieva dāvana. — Es zinu, ka māte pilsētā. Biju agri pie zirgiem, kad pabrauca gar mūsu kalnu. Es zinu, ka mātes nav mājā. Bet man ar tevi darīšana. Vai zini, — beigu beigās, kā es skatos, tu tiksi apšmaukta. Es tev esmu, kā sacīt, aizbildnis. Jūs ņemsiet, ielaidīsiet mājā svešu, lai tas jums uzliek savu ķepu uz galvas. Es esmu izdomājies visādi. Man pietrūkst prāta. Tur tev pašai jāgādā. Tas tak tavš labums un ne cita. Kas man tur būtu ko klapatāties? Es varētu smirgnēt mājās; bet man tāda sirds. Es tavu māti šinī paradīzē ievedu un tāpēc man vis negribētos, lai tu, viņas miesīga meita, tieci no turienes izviesta kā pupu kūlis. Tev pašai jāgādā.”

Kad es viņa valodu nesapratu un klausījos kā tālā rūkoņā, viņš tīri apskaitās un sāka garī un plaši stāstīt.

„Nav ko slēpt,” viņš teica. „Izteikšu tev visu. Neesi mazs bērns.”

Saule bij jau nogājusi. Nāca ļaudis no darba. Dzina gani mājā. Sētvidū bija liels troksnis. Bija

arī pavēss; un mēs iegājām istabā. Logs bija vaļā; es piegāju un aizvēru. Palika savādi kluss. Tik mušas dūca. Un Basis stāstīja:

„Jā, tev jāzina visa tā lieta. Tev vajaga zināt, ka vecais Valgs, Sīmanis viņam vārdā, ir ar tavu māti pa draugam.“

„To jau es sen zinu,“ es atteicu. „Un kas tad tur par brīnumu? Tēvs jau vairāk kā gadu zem velēnām... Kas tur ko brīnēties?“

„Nav brīnuma nekāda. Bet apdomā: ja māte Valgu apprec, — tu esi kā no ārdiem nosviesta. Mājas jau ir norakstītas mātei priekš divdesmit gadiem. Un ja Valgs, — apdomā tik, viņi taču gribēs valdīt. Šajos gados cilvēki visvairāk dzenas pēc pasaules lietām. Tad tu velcies tikai kaktiņā.“

Es neteiktu nekā, lai viņa dzīvo Dieva mierā vai nezin cik ilgi, kamēr jau tev kāds gadās pa prātam; bet lai viņa dzīvo viena, lai neņem svešas smakas mājā. Pietiktu viņai ko dzīvot. Tu jau vēl droši vien vari nodzīvot meitās gadu desmit. Kas tad vēl tie piecpadsmīt vai sešpadsmīt? — Tavai mātei gan bija knapi astoņpadsmīt, kad precējās. Bet viņa citādi nebija valdāma. Ak, ko mēs ar viņu izņēmāmies, kamēr pierunājām, lai nāk pie tava tēva. Zini, viņa toreiz bija iekodusies šai pašā Valgā. Viņš toreiz bija par kalpu pie mana tēva. Mēs tā puslīdz vienos gados. Strādājām kopā. Stiprs bija un iznesīgs. Un māte, tā bija vēl tāds meitēns gadu piecpadsmīt. Nu, ņemusi un ieskatījusies. Tā kad nekur vairs. Lai darot, ko gribot, šī viņu neatstāšot un diezgan. — Nekā nevarējām darīt, nekā nesapratām. Valgs tika aizdzīts. Bet pa naktīm viņš tomēr atdauzījās un

viņi satikās, kaut gan vaktējām. Un ja citādi nevarēja, tad svētdienās viņi slāpstījās pa mežiem. Meitēns bija palicis pusdullis. Tad nāca laimes gadījums: Valgu noņēma krievos. Nu tie bija katrs par sevi. Tai pašā rudenī piedabūjām, lai prec jūsu tēvu, jo viņš stipri kāroja pēc viņas. Un mums, īpaši man, tas bija ļoti labi, jo viņš ņēma to bez kādas daļas, kur citādi man būtu vajadzējis dot lielu atmaksu. Viņš jau bija bagāts un vienīgais; kam gan viņam vajadzēja naudas? Kad tik patikšana. — Gan meitēns raudāja un cīrējās, bet beidzot tomēr aizgāja. Un vai nebija labi? Redzi, kā dzīvojiet... Es priekšjums tīrais plīvenis, ubags. Jums jau ir muiža, ne mājas. Par āboliem un ogām vien jau renti ieņemiet...

Un tā Valgs no zaldātiem vairs nepārnāca. Runāja, ka viņš tūlīt pēc pusgada ticis vaļā no krieviem. Bet šurpu neatbrauca vairs. Runāja arī to, ka esot apmeties kādā līdumā, kaut kur, citā guberņā. Tāpat melsa, ka viņš ik vasaras slepeni atnākot pie mātes ciemā. Esot redzēts. Dievs to zina, taisnība vai meli...

Bet nu, šopavasār, Valgs atkal izlīda kā no zemes. Liekas, ka viņš būtu gaidījis uz vecā Skrīpsta nāvi, lai varētu iesēsties viņa vietā. Un domāt, ka viņš būtu zinājis arī to, ka tavš tēvs miris, jo kāpēc tad viņš agrāki te nerādījās? — Tur diezgan raiba visa tā būšana.

Tu, Rasma, nudien, tu saturies. Apdomā pati: tās tak tava tēva mājas. Ja jau viņi precas, lai arī precas, vilks neredzējis, bet tu pie sava turies stingri. Jums ir aizbildņi, — pasauc tos. — Bet mātei

gan ir visa manta jau sen norakstīta. Un māte ir dzīva. Jā, velns viņu zina, kā tur lai darās?! Tur ir sarežģīta būšana... Bet tam lepečam tak tu nevari pieļaut tādas mājas. Ja jau viņai vīrieša galva vajadzīga, es arī varu šad un tad atnākt apskatīties, kā iet un ko dara. — To jūs gan viņai iestāstiet. Mēs jau tādi naidīgi no sen laiku. Mani viņa neklausīs."

Man palika karsti. Bija pilnīgi satumsis. Es piegāju un atvēru logu. Meža līkumā dārdēja rati.

"Laikam māte atbrauc," es teicu.

"Vai tiešām? — tad man jāsāk kāpt. Nesaki, ka es te biju un tik daudz ar jums plāpāju. Es jau tikai tava labuma gribēdams. Dzīvo vesela!"

Basis piecēlās, sniedza man roku un gāja.

Es redzēju, ka viņam pie elkoņa pielipis mušpārs; bet es nesacīju ne vārda.

Lai iet!

Tur bija dārdējuši sveši rati.

Māte pārbrauca tikai uz rīta pusi. Es nebiju vēl aizmigusi. Gribēju iziet no klētiņas un apvaicāties, kur viņa tik ilgi... Varbūt bija ceļā kas atgadījies. Varbūt viņai pat nauda atņemta... Bet pa tam es vilcinājos un katru acumirkli vairāk jutu, ka neiziešu, kaut gan ļoti vēlējos to darīt. Beidzot aptīnu galvu un pūlējos nekā nedomāt; bet domas maldījās bez galā...

Ārā, varēja dzirdēt, kalps ar zirgu runājās.

"Košiņ, košiņ," viņš teica.

Es atminējos visu Baša stāstu. Tas mani uztrauca. Cēlos un izgāju. — Rati stāvēja sētvidū.

Kalps veda patlaban zirgu stallī. Viņš vezdams runāja ar to kā ar cilvēku.

„Nu tu dabūsi atstiepties, dabūsi ieēst, — smeķēs pēc tādas gaŗas tecēšanas.“

Zemnieks jau ir visu mūžu bērns. Ar visiem runā. Mūŗa lielo daļu viņš ir viens. Runā viņš šūpulī ar savu pudelīti, kad neviena nav istabā, kad māte tik uz brīdi ieskrien viņu apraudzīt. Runā ar cūkām un govīm, augu dienu būdams pie sava ganāmā pulka, tālu no cilvēkiem. Runā viņš pieguļā ar zirgiem un ar slapjām malkas pagalēm, ar iedomātiem zagļiem un ar zvaigznēm. Zemnieks runā ar visu, kas dzīvs un kas nedzīvs. Un kad beidzot nāve nāk, viņš runā ar to, kā ar vecu paziņu, un izstāsta tai savas dzīves baltās un nebaltās dienas.

Māte istabā bija iedegusi sveci. To viņa bija tikai tagad atvedusi, jo mums mājā nebija neviena gaļiņa; tas bija beidzamais, ko izdedzināja Jāņa vēstuli lasīdama.

Es palaidos iet uz istabu. Kad tiku netāl no durvīm, — uguns nodzisa.

Labi, es domāju, — ieŗu atpakaļ, gulēt. Māte ir novārgusi un arī man miegs var darīt tikai labu.

„Diezi, diezi, vai tik rītā nebūs salna...“ kalps klēts priekšā stāvēdams runāja.

Es nodrebēju to dzirdēdama.

XXX.

Māte bija otrā rītā agri agri augšā. Es patlaban gribēju celties, kad dzirdēju zemi dimdam, dzirdēju neskaidrus soļus. Tad pavērās klēts durvis un tajās parādījās māte.

Vai tā bija māte? — Viņa likās stipri jaunāka.

Es piecēlos sēdus un berzēju acis. Ārā bija saule, vēl gan diezgan tumša, jo bija agrs. Man ienāca kalpa valoda prātā, un es paliekusies lūkojos uz stalla jumtu. Salna jau visātrāki jūmtā ķeras.

Nē, salnas nebija.

Māte piegāja pie skapja un ko meklēja. Kad apgriezās un redzēja, ka es ģērbjos, viņa saudzīgi teica: „Varēji jau vēl gulēt.“

To teikusi, viņa nāca un nosēdās pie manis gultā.

Es sāku aut kājas.

Skaidri varēja manīt, ka mātei ir kas sakāms, un ka viņai ir ļoti grūti to izteikt. Viņa runāja par vakardienas braucienu, par ogu cenām. Viņa skatījās uz manām kurpēm un teica, ka būšot drīz jau cauras; vajagot pie laika dot kurpniekam.

Es klusēju. Bija viņas žēl, bet es nezināju kā līdzēt. Ko es varēju darīt? Baša stāsts man apkārt plētās, kā pelēka migla rudenī. Man ienāca prātā, ka citi mājenieki mātei varēja būt pastāstījuši par Baša ciemos nākšanu. Tas tak bija kaut kas rets. Basis vis nenāca ik dienas. Pat ik nedēļas viņš ne-

nāca. Droši vien kāds viņai to ir teicis, un nu mātei ir aizdomas, ka Basis būs man ko izpaudis par viņas cerēšanos ar Valgu. Un piepēži man mātes palika neizsakāmi žēl. Es iedomājos šos divdesmit ciešanu gadus, kurus māte pavadījusi asarās un sāpju smieklos, kurus agrāk nesapratu. Atminējos, ka māte vai ikdienas raudāja. Kad tēvs to gribēja mierināt, viņa atgrūda un raudāja vēl stiprāk. Un kad es piegāju un atņēmu mātei rokas no acīm, tad viņa smējās. Es biju maza meitene un nezināju, kāpēc māte jokojās ik dienas. Vēlāk māte neraudāja vairs; tik vakaros ilgi sēdēja pie loga un raudzījās naktī... Man ienāca galvā doma: Kā būtu, ja tavš Spodris pārnāktu tikai pēc divdesmit gadiem?

Asaras man sašķrēja acis. Es pamodos kā no sapņa. Es biju kājas sen jau apāvusi un turēju tik rokas vēl pie kurpēm. Māte sēdēja man blakām. Viņas skats bija iegrimis pelēkajā sētvidus maurā. Man likās, ka mēs abas sākam brukt; ka tūlīt atlūzīs tas krasta akmens, uz kura sēžam. Es apķēros mātei ap kaklu un drebēdama turējos pie viņas. Es negribēju runāt, bet mute vērās un es izdvēsu kā mirējs pēdējos vārdus:

„Māt, ja Spodris divdesmit gadus nerādītos...”

Un tūlīt atjēdzos un palaidu mātes kaklu.

Es viņu biju pārāk žņaugusi, jo mātes sejā bija sāpes. Viņa saņēma manas rokas un teica:

„Var izciest... ja tikai cerība vēl kādreiz tikties.”

Izstāstīju mātei visu, visu, ko vakar viņas brālis man bij teicis. Es teicu ka zinu arī to, ka viņa Valgu precēs. Stāstīju, ka Basis mani spiež, lai cieti savu mantojuma daļu nostiprinu; bet ka es atsakos no visa,

lai tikai viņas ilgi gaidīto laimi varētu vēl lielāku darīt.

Es domāju, ka mātei bija iemesls par visu to no sirds priecāties; bet viņa palaida manas rokas, aizklāja sev seju un šņukstēdama slēpās spilvenā.

Nezināju, ko lai daru.

XXXI.

Rudens. Ieeju dārzā. Ābelēm zari nolīkuši; viņām augļu nasta ļoti liela. Vasaras siltais un mitrais gaiss ir darījis visu, kas vajadzīgs. Es pagriežos un redzu lapeni. Tā visa sarkana kā asinis, kā sarkanas liesmas. Tas ir meža vīns, kas tur deg. Un tad es pieeju pie lapenes un skatos Spodra puķu dobē. Tā ir ar tumšu zaļu zāli apaugusi. Vienā galā iestādīts salnas puķu krūms; tas tagad zied zili rudiem ziediem. To ir māte iestādījusi; jo Spodra tēvam ir Sīmanis vārdā. Un māte zina, kādas puķes te vēl var augt.

Nākošu svētdienu mātei ar Sīmani kāzas...

Lai Dievs viņiem palīdz! Mums ar Spodru vēl laika diezgan. Vēl mums divdesmit gadu laika. Cilvēks negrib, lai citam būtu mazāk ciešanu, kā viņam bijis; tāpēc māte visas Spodra vēstules, kuŗas viņš man rakstījis, ir sadedzinājusi, un tagad Spodris man vairs neraksta, jo neesmu atbildējusi. Es nemaz nezinu ko atbildēt... Un kur lai sūtu šo nezināmo atbildi? Jā, vēl mums divdesmit gadu, tad panāksim savu laimi.

Es pasperu ar kāju dobes akmeņus. — Viņi ir ieregulušies, viņi nekustas.

Eju viņpus lapenes un skatos Jāņa neaizmirstelēs. — Tās salna nokodusi.

Jānis ir atradis pats sevi, es saku. Mīlestība viņu ir pārvērtusi no miesas garā. Jānis būtu visas do-

mas zemē iearis, ja nebūtu nākusi mīlestība, neapklusināmā mīlestība. Tagad viņš raugās uz debesīm tāpat kā Spodris. — Un mani viņš ir aizmirsis... Viņa neaizmirsteļu vairs nav. — Labi!

Un tad es izlasu no zāles pussatrunējušās skaidas, salieku kopā, izplūcu sakritušās neaizmirsteles un apsedzu ar tām. Lai dus... Tās ir Jāņa sāpes.

Es vēl reiz apskatu sarkano lapeni, smagās ābeles, visu rudens mierā grimušo dārzu. Debesis tagad zaļas, viegli violētām bālganām švitrām. Visa zeme jau kā pusmiegā. Katrs zāles stiebrīšs, katrs kukainītis ir padarījis savu darbu un tagad mierīgi atlaižās pie zemes krūtīm, lai gaidītu jaunu pavasari, lai tad celtos atkal tādā pat vai citādā veidā. Es zinu teiku par dvēseļu staigāšanu... Bet viss esot nedaudzos elementos. — Es zinu teiku par kaulaino sievu, — kuŗa nokāvusi savu stipro un bārgo vīru, bet maiga vārīga jaunekļa priekšā metusies ceļos un visa izplūdusi asarās... Bet kam lai es stāstu šo teiku?

Jā, katrai zālītei, katram ziedīnam ir bijis savs nolūks, katrs kukainītis ir ko darījis; bet es šo vasaru esmu aprakusi. Tā mana pirmā vasara. Bērna gadi jau nav dzīve, tie ir sapņi; melni vai balti, bet sapņi viņi ir. Pirmo vasaru es esmu aprakusi sāpju kalnā. Tik krusts ar gada skaitli jāpiesprauž un jāapsien bāls apsējs. Lai dus...

XXXII.

Valgs bij visu savu iedzīvīti atvedis uz mūsu mājām. Viņš rīkojās jau kā saimnieks, noteikti un ar prašanu, kā kad viņš jau te būtu dzīvojis sen sen.

Ogļu dedzinātāja mājiņa nu stāvēja tukša. Ceplis bija beidzis kūpēt; tik dūmu smaka vien vēl kavējās šinī vientuļajā meža stūrī.

Turpat lejā, gar cepli, tecēja upīte. Savu ūdeni viņa smēla tālā piekalnē un steigšus nesa uz sudmalu dīķi. Dīķi varēja pa egļu starpām redzēt. Man patika šis klusais meža gabaliņš ar apburto pili. Tā bija visādā ziņā pils, kas te uz krasta stāvēja... Bet par pussakritušo būdu tā ir tapusi ar velna ziņu...

Vakari bija vēsi, — daudz vēsāki kā pavasarī, pēc Jurgiem.

Tā kā mātes un Valga sakars bija visiem zināms, un it sevišķi man, tad es varēju gulēt istabā. Vienā dienā māte bija atkal tāpat bez manas ziņas likusi gultu atnest atpakaļ uz istabu, kaut gan man šoreiz tas likās vēl ļaunāk no viņas, kā toreiz, kad mani bāza mitrajā klētī, lai spirdzinājos. Un es tomēr biju atspirgusi... Nu viņa laikam gribēja, lai nāku istabā un lai klausos, kā viņa ar Valgu skūpstās. Labi, ja jūs mani neizārstēsāt, tad ne Dievs neuzcels. Tīri jāsmejas.

Bet nekad vakaros es istabā nestāvēju. Gāju uz kapiem, staigāju pa mežu. Es plūcu egļu zariņus un

domāju par Spodru. Es biju kaut ko pa skapi meklējusi un nevilšus atradusi Spodram atvestās stīgas. No tā brīža man atkal Spodris neizgāja no prāta vairs ne dienu, ne nakti. Es atminējos kā sapni, kā parādību: Spodris staigāja pa mežu un plūca egļu skujujas. — Un nu es pati tā darīju. Brīžam man izlikās, ka pirkstos ir mana cerība, visa mana nākotne, un ka es to saplosu, nometu zemē un pati saminu. Tādās reizēs es saspiedu zaļo zariņu cieti saujā un skrēju pa mežu. Bet pēc brīža es gāju lēnām un plosīju atkal skujiņu pēc skujiņas.

Es sāku iet katru nakti uz Valga mājiņu. Man patika, ka mājiņa ir tukša. Es gāju un man likās, ka dzirdu viņa vijoli raudam. Un tad es atminējos sarkanās skaidas mūsu dārzā. . . Es staigāju gar izdzīsušo cepli, gāju pa celiņu mežā un atpakaļ. Likās, ka tā vien jāstaigā. Ko tad citu? Tur, mājā, gulēt? Nē, es negribu gulēt.

Kad lietus pārāk lija, es mēģināju būt iekšā. Kaut gan durvis uz otru istabu es cieti aizvēru, tomēr ilgi vakaros dzirdēju mātes un Valga čukstus. Tas mani ļoti uztrauca. — Tur taču nebija nekā pret dabīga; bet viss man likās tik savādi, tik neticami. Es pilnīgi sapratu mātes gaŗos ciešanu gadus. Es sapratu viņas prieku par to, ka tomēr beidzot pienācis atkalsavienošanaŗ brīdis. Bet tomēr manā dvēselē bija kas ievīļņojies, kā ļauna paredzēšana, kā bailes no šā sakara ar veco Valgu. Jā ar veco Valgu; jo par šo vasaru Valgs bija tapis sirms. Vai aiz prieka ar var nosirmot?

Valgs pret mani bija dzestrs. Nekad vairs neapglauda, kad biju viņa tuvumā. Bija ienācis mūsu

mājā kāds noslēpums līdz ar viņu. Un noslēpumi rada bailes un neuzticību... Tur bija kas ko uzminēt. — Nē, no priekiem netop sirms.

Reiz ar māti atkal runājām par Baša ciemošanos. Māte bija priecīga par manu izturēšanos. Tai pašā brīdī viņa atzinās, ka esot ļoti ļauna bijusi pret mani. Viņi abi ar Valgu esot gādājuši par to, lai neviena Spodra vēstule nenokļūtu manās rokās. Spodris esot daudz rakstījis. Viņa būtot atdevusi man visas vēstules, bet esot sadedzinātas. Viņa lūdzās piedošanu, un es piedevu. Ak Dievs, tai brīdī es būtu piedevusi visai pasaulei un pateikusies par visu ļaunu, kas man nodarīts. Māte solījās to visu griezt par labu. Un es ticēju. Es viņai raudādama pateicos. Nu bija atkal labi.

Kad tuvojās mātes un Valga kāzu diena, es ķēros mātei ap kaklu un lūdzos, lai viņi ir tik labi, lai raksta Spodram un liek atbraukt uz kāzām. Es teicu, ka ir pats pēdējais brīdis. — Māte par to ieminējās Valgam. Viņš sarāvās un nobāla. Acīm redzot viņam bija kauns no sava dēla. Vecums jau aizvien no jaunības izvairās, ja mīlestības tekās viņiem jāsatiekas.

Nē, nekādā ziņā nevarot. Spodram esot eksāmeni priekš durvīm. Esot jāmacās. Bez tam viņš negribēšot sava tēva kāzās dancot. Pieauguši bērni jau neatzīstot vecāku mīlestības. Nē, lai labāk paliekot.

Arī māte līdzjūtīgi galvu kratīdama teica:

„Tā labāk, meit, tā labāk.“

„Jā, tā labāk, kā jums ar Valgu bija, — tā labāk... Bet es tomēr piespiedīšu viņu atbraukt. Es deru, ka Spodris atbrauks,” es sacīju. „Es esmu burve, es daru neticamas lietas, ja vien gribu. Es domāšu par viņu tik stipri, ka viņš jutīs to un atbrauks. Es ticu domu pārnešanai.”

Valgs manī raudzījās platām acīm.

Otrā dienā, kad neviena nebija istabā, es piegāju pie Valga galdiņa atvilknes un meklēju, vai nebūs kādas Spodra vēstules.

Nebij nevienas.

Tad es piegāju pie Valga skapja un izcilāju visas lupatas, Spodra skolas papīrus, kuŗi bija samētāti šā un tā pa apakšējo plauktu.

Nebija.

Kaktā, plauktiņā bij bībele un citas apputējušas grāmatas. Tās visas izšķirstīju.

Neatradu.

Tad pēkšņi iedomājos kalendāru. It kā sadedzinājos to atšķirdama. Tur, maija piezīmēs bij adrese, ar Spodra paša roku uzrakstīta adrese. Jā, viņš taču dzīvojot pie radiem; tā tad viņš varēja arī adresi jau priekšlaikus zināt. Kā nobijusies kalendāru aizvēru un lēnām un vārīgi noliku taisni tāpat atpakaļ. Man likās, ka Valgs zina, kā tas bija nolikts, un līdz ko nāks istabā, tūliņ redzēs, ka te kas noticis.

Un tiešām, kad Valgs pārnāca no darba, viņš ilgi raudzījās uz kalendāru.

Bet es visu nakti sēdēju un rakstīju Spodram vēstuli. Rakstīju un raudāju, lasīju un smējos. Es

esmu pārlicināta, ka tik neprātīga vēstule vairs otra pasaulē nav rakstīta. — Kad ausa diena, es skrēju uz trīs verstes attālo krogu, lai tur vēstuli atstātu, līdz ar lūgumu, iedot to garām braucošam pasteniekam. Vēstule bij ļoti steidzoša. Tai rītā bija liela salna. Kad pārnācu, sāka līt.

XXXIII.

Nekā vairs neatcerējos, ko biju Spodram rakstījusi; tik to vien zināju, ka vēstulē ne vārda neesmu minējusi par kāzām. Bet atbraukt viņam vajadzēja. Es skaidri zināju, ka viņš būs, un jo dienas jo vairāk raudzījos uz meža stūri, kurā Spodram jāparādās, kad viņš nāks. Es gribēju tad skriet uz kapiem, līdz ko ieraudzīšu viņu nākam no meža. Ak Dievs! Man taču laika atliku likām aizskriet uz kapiem un izlīkties, kā kad es tur netīšām būtu gadījusies. Es gribēju nostāties starp zvana stabiem un jau par lielu gabalu māt ar lakatiņu. Un varētu pat kādreiz zvaniem piesist, ja citādi Spodris augšup neskatītos.

Kaut gan ļoti lēnām, — laiks tomēr pastāvīgi gāja. Jau bija pienākusi sestdiena. Cik savāda sajūta! Rīt tavai mātei kāzas, es sev saku: Rīt tu atkal dabūsi tēvu un nebūsi vairs bārene. Cik savāda sajūta!

Es gāju un skrēju un palīdzēju kopties. Tika alus darīts, tika baltmaize cepta, kava lopus. Kāzas bija nolemtas ne lielas, bet gan vajadzēja gādāt, lai tajās nekā netrūktu. Māte taču nebija nabaga.

Es skrēju un visur palīdzēju; bet acis pastāvīgi raudzījās uz mežu. Meža stūrī vajadzēja parādīties brīnumam... Pasaules lielākajam brīnumam tur vajadzēja šodien parādīties. Redzēs, ko tad šie teiks...

Jau tuvojās vakars. Saule iebrida mākoņos. Mākoņi bija smagi un nekustējās. Man likās, kā līdz ar saules pazušanu apstājās laiks un visa dzīve. Pat bālā tumsa nekrāsojās melnāka; kā kaļķu siena gulēja visapkārt.

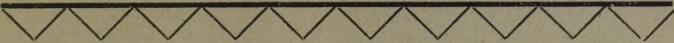
Es iegāju savā kambarītī un raudzījos pa logu. — Meža stūris vairs tikko redzējās. Vēl likās gan, ka redzētu, ja nāktu kāds pa ceļu, bet stipri uzticēties acij arī vairs nevarēja. Man palika bail. Man likās, ka Spodris ir jau atnācis un mani meklē. Un kad raudzījos uz kapiem, tad tiešām likās, ka tur kāds stāv un māj. Bet mēs bijām norunājuši citur tikties; es viņam rakstīju, ka gaidīšu pie ogļu dedzinātāja mājiņas. Nē, uz kapiem man jau daudzreiz tā ir bijis, ka esmu trepes noturējusi par cilvēku.

Aiz sienas, kukņā un pa saimes istabu trokšņoja un skaņi runāja. Pa starpām varēja dzirdēt mātes parupjo balsi. Viņa rīkoja meitas un bija visur pirmā. Viņa negribēja saņemt savu goda dienu sēdēdama. Arī Valgs bija saimes istabā. Es dzirdēju, ka viņš teica:

„Labi... Būs labi...”

Jā, viss būs labi...

XXXIV.

Krēsla palikusi tīri melna.

Kur tagad blāzmotās pusnaktis? Kur tagad pelēkie strazdi un lakstīgalas ar savām dziesmām?

Es sēdu uz kapiem kā spoks, kuŗš nevar nozust, iekams gailis nav vēl dziedājis. Es sēdu un gaidu Spodri.

Kur tagad čukstošās, mīlestības pārpilnās naktis?

Katrs putniņš meklējies sev citu, siltāku zemi, katra dzīvībiņa taupa asins pilīti baltajai ziemai. Pat mežs tāds gurdens, bet spēcīgs viņš ir savā klušumā. Viņš ir kā varonis, kuŗš ilgi cīnījies un cīnīdamies pakritis. Viņa ģērbs ir saplosīts un asiņains. Bet visi ienaidnieki uzvarēti. Pēc laika viņš celsies un svilpos uzvaras dejas, un zaļi vaiņagi viņu rotās no galvas līdz kājām... Priedes man virs galvas savādu domu pilnas. Arī viņas sajūt ziemas dobjos soļus; lai gan viņu biezās asinis no sala nebaidās. Visas puķes uz tēva kapa ir palikušas melnas. Tik sausās smilgas lēnām kustas, kaut gan vēja nav nemaz. Varbūt tas no manas dvašas?

Divas pēdējās naktis man ir bijušas pārāk garas. Es nevarēju lāgā ne acu aizdarīt, pati nezinādama, kāpēc tas tā. Tagad man uznāca kā miegs, kā silta nevarība.

Es atlaižos uz sola un raugos melnajās priežu virsotnēs, raugos pelēkajos debešos, vai nepaspīdēs kāda zila zvaigznīte.

Nē, zvaigžņu šonakt nav.

Es pietrūkstos sēdus. Man liekas, ka ar to, ka šonakt zvaigžņu nav, ir sakarā kas ļauns, kas šausmīgs priekš manis un Spodra.

Meža līkumā zaķītis klaigā. Viņš ir aizmaldījies. Jeb vai tur divi mīļi sasaucās? Jeb vai tur tikai viens pats vaimanā un nezina, kur viņa mīļais? Kā tāla lokomotīves svilpšana ir šie viemuļīgie kliedzieni. Viņi padara nakti drusku spočīgu. Man paliek bail. Es raugos visapkārt. Pelēki krusti mani uzlūko un tumšās priedes mani ieslēgušas savā vidū. Es esmu viena pati balta dzīvība šai sirmajā nakts un nāves saimē.

Un tad sāk uz āru lauzties ilgi valdītās, ilgi grožos turētās ilgas. Es uzceļos un nezinu vairs, kas esmu un kur esmu. Es pieeju pie resnā, pelēkā krusta un no visa spēka loku viņu, nezinādama, kāpēc to tā daru. Tad es paņemu no jaunas kapu kopas baltu akmentiņu un, piegājusi pie priedes, rakstu. Krevelainā miza drūp, kad es rakstu. — Varbūt es Spodra vārdu rakstīju. — Tad es piespiedos pie priedes un elpu aizturēdama ilgi stāvēju un klausījos. Dzirdēju, ka augšā, mājās, daudzījās un runājās. Es dzirdēju, ka tāli aiz meža gaudodams rēja suns. Zāle mira un čaukstēdama gulās pie zemes, lai sildītos, kamēr vēl aukstais sniegs nav atnācis. . .

Zeme jau ir salta. Man kājām paliek tīri vēsi. Par daudz ar ilgi esmu stāvējusi. Un es eju steidzīgi un taisni uz meža pusi. — Spodra nav un arī nebūs, es iedama saku. Par maz man ir ticības; par vāju mana lūgšana. Es vēl par jaunu priekš viņa. Man

mati vēl bizē. — Es eju un pinu matus vaļā. Bet kad tieku pie meža, man ienāk prātā Abzaloms, un es steidzīgi sapinu matus un apsienu lakatiņu cieti ap galvu. Tad es ieeju mežā. . .

Te ir ļoti tumšs. Jāiet kā neredzīgam, taustoties un elkoni priekš acīm turēdamai. Man taka pazīstama un es zinu, pēc cik soļiem katrs likumiņš un uz kuŗu pusi; bet tomēr iešana ir ļoti garlaicīga. Man liekas, ka es līdz rītam neiziešu mežam cauri. Es pazīstu katru sakni, pie kuŗas kāja pieduŗas, pazīstu katru egles zaru, kas aizķeŗ man aiz rokas, un es apmierinos. Tik to es nezinu, kāpēc es nāku uz šo pusi. Man taču vajadzēja Spodram pretī iet, un ne vis te šurp, uz pamesto cepli un uz tukšo būdu taustīties pa melnu tumsu. Spodris taču nav vēl nācis. Tad piepēži man prātā nāk, ka es Spodram esmu rakstījusi, lai viņš mani šonakt sagaida pie ogļu dedzinātāja mājas. Šī iedoma ceļ kņāšāk manas kājas. Esmu aizkususi, kad egles retākas top. Pa koku starpām redzu jau cepli. Kā izdzisis zvērs viņš guļ, apsedzies ar tumsu. Tad gorās dzīvojamā mājiņa pa koku starpām kā pelēka labdiena. Man prātā nāk pavasaris. Atminos, kā Spodris stāvēja pie sētas. Skaidri atminos, kā blāzma kvēloja un virs kuŗas egles zvaigznes dega. — Tagad egles melnas. Tagad visa pasaule ir melna. Mājiņa ir tikko noģiedama un sētu tikai iedomāties var. Bet tomēr man liekas, ka pie sētas Spodris stāv. — Tiešām: — patlaban sakuŗtas un iet uz cepla pusi. Man liekas, viņam rokā grāmata. . . Es stāvu kā sastingusi. Es sevis neatģedzu. Man bail, ka nenokrītu; tāpēc piespieŗos pie egles. Egle dreb. Visapkārt sūna sīc un sāk locīties

koku zari. Es jūtu, ka pusnakts pāri. Kaut dziedātu gailis!

Man nokrīt kā šķidrauts no acīm un es atjēdzos. Es zinu, ka tagad pilnatnes un nakts varētu būt gaiša, gaiša, ja tikai būtu kas šos pelēkos ūdens blākus noveļ pie horizonta. Es stāvu un domāju par mākoņiem. Es priecājos, kad debess paliek drusku gaišāka. Pateicos Dievam, ka nelīst. Arī vējš ir cēlies. Novels, novels...

Man atkal aizsedzas acis ar mīkstu šķidrautu, un es redzu mājiņu un cepli. — Man sastingst rokas un kājas. Es nespēju ne kustēties. Pie sētas, mājiņas galā... jā, tiešām... gar sētu staigā pelēks vīrs. — Es zinu: tas ir Spodris. Es to sajūtu no vēsmas, kuŗa nāk no tās puses: tā ir pilna Spodra dzelošo skatu. Es gribu ko darīt; bet nezinu vai bēgt vai klātu skriet. Man liekas, ka es patlaban sliksstu. Es esmu trešo reizi pacēlusies vīrs ūdens. Uz krasta stāv Spodris. Viņš mierīgi staigā gar ūdens malu un skatas gaisā. Es izstiepju rokas un saucu Spodra vārdu, un tad smiedamās nogrimstu.

Smiedamās...

Ap mani tinas vaŗavīksnes jostas un tad paliek tumšs — — — — —

Es jūtu, ka kāds silda manas rokas. Manu, ka galva atbalstās pie kaut kā dzīva. Es uztrūkstos.

„Labvakar, Rasma!“ Spodris mīksti saka: „Tu nāci uz kapiem gulēt? Tā nav labi. Tu rakstīji, ka manis gaidīšot kur citur... Nebūtu es gaŗām iedams tevi ieraudzījis, — par velti maldītos pa meŗu.“

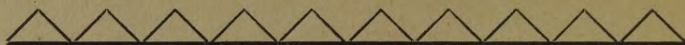
Es dzirdēju to visu kā pa sapņiem. Es nebiju pēdējās divās naktīs necik aizmigt dabūjusi; bija šis tas jārauga kāzām. Un domas par Spodru nāca visvairāk tad, kad biju apgūlusies un gaidīju, kad miegs nāks. Un tagad, kad Spodris nāca, es biju cieti aizmigusī. Es nesapratu, ko lai tagad daru; vai lai saku kādu vārdu, jeb vai lai aizveru acis un gaidu, lai dara ar mani kā tīk. Nekā es nezināju.

Piepēži iedziedājās gailis, un es pietrūkos kājās. Viss likās kā sapnis, kā šausmīgi skaists un gaŗš sapnis.

Es pametu acis visapkārt. — Kapi. Mākoņi plāni. Redzas mēness kā bālgana ripa aiz priežu virsotnēm. Mājā vēl ugunis logos; vēl dzirdama užģēšana. Stāvu pie tēva kapa. Kad gribu atkal nosēsties, ieraugu uz sola Spodru. Viņš raugās manī un smīn. . .

Vairs nezīnu, vai esmu ilgi sapņojusi, jeb vai viss tas patiesībā noticis, ko turēju par sapni, kad piecēlos. Gribu ko skaņi teikt, lai visi dzird, kas dzīvo un kas nedzīvo vairs, bet vārdi izkūst. Kriju Spodram ap kaklu, žņaudzu viņu un raudu aiz laimes.

XXXV.

Kad runāt varējām, jau pusnakts sen bij pāri. Pirmais, ko viņam teicu, bija:

„Kā varēja tik agri gailis dziedāt? Mūsu gailis dzied tikai pēc pusnakts.“

„Viņš domāja gan, ka es maldos pie tevis sēdēdams.“

Spodris to teica jokodams; bet man viņa vārdi aizņēma elpu. Es biju ļoti cietusi Spodra dēļ, un savas ciešanas tik dziļi sirdī glabājusi, ka neviens to nevarēja nojaust. Bet tagad Spodris bija pie manis un pirmais vārds, ko viņam teicu, atnesa man sāpes. Es nevarēju valdīties un sāku skaļi raudāt.

Spodris gļaudīja man galvu un teica vismīļākos vārdus; bet man likās, ka viņš to dara tikai tamdēļ, lai nesarūgtinātu viņam šo brītiņu ar savām asarām, bet nevis, lai visu ciesto aizmirstu un gaidītu prieku no viņa.

Bet tad es piepēži ko atcerējos. Es biju laikam kaut kur lasījusi, ka virs katra cilvēka galvas kaŗājoties matā smags zobens. Nevajagot pašam cilvēkam pūlēties izzināt, cik šis mats stiprs. Agrāk vai vēlāk viņš tā kā tā trūkstot... To iedomājoties, man palika vieglāk. Tikai sirds kūseja un es tai ļāvu pilnu vaļu. Es spiedos pie Spodra un sirds man kūseja:

„Kur tava vijole?“ es vaicāju un negaidīju atbildes nevienam jautājumam. Es gribēju izteikt visu, kas mani bija spiedis jau no vasaras svētkiem.

„Manis dēļ tu stīgas pazaudēji. Es liku pārvest jaunas. Bet tu aizbēgi. . . Es paliku slima un nemaz nezināju, ka tu esi projām. Un vēstules no tevis nedabūju it nevienas. . . Tev puķu dobi dārzā uztaisīju. Tvīku pēc tevis kā zieds pēc rasas. Jāni aizdzinu. . . Tik laukā un pļavā varēju mieru atrast, kad viss gaisis dūca un man apkārt miesīgi ļaudis kustējās. Jāņu vakarā es biju puslīdz vesela un gāju līgot, bet bēgu no turienes jau priekš pusnakts; jo man likās, ka tu stāvēji uz kapiem. . . Tās bija tikai trepītes. . . Tūkstošas vēlēšanās ir bijušas manā sirdī un neskaitāmi glāsti ir deguši manās rokās, iedomājoties to brīdi, kad tu nāksi un būsi mans. Par suņuku es gribēju tevi saukt; jo tu biji nerātns: tu sāpes man darīji, būdams tik mīļš. . .“

Visu laiku Spodris turēja manas rokas cieti; kā krampjos tirpa viņa pirksti un brīžam sažņaudzās vēl stiprāk.

Un es izstāstīju par Jāni, kā viņš man rakstījis. Es solījos rīt viņam parādīt Jāņa vēstuli un dzejas. Bet par māti un Spodra tēvu es nevarēju iesākt. Es būtu varējusi itin viegli izstāstīt arī to, bet nezināju, kā iesākt.

Spodris teica, ka rakstījis man ļoti daudz vēstuļu. Viņam bijis brīnums par manu klusēšanu. Arī viņš pa šo laiku esot neizsakāmi cietis. Viņš stāstīja par savām stundām, par to, cik nevajadzīga galvā jāiekaļot. Un viņa gars bijis pastāvīgi piekūpis ar neziņas dūmiem. Pastāvīgi viņam gūlies uz smadzenēm kas smags, bezveidīgs, kā neaizdzenams gurdenums. Grūti bijis. Viņš visā laikā maz ko varējis mācīties. Bez tam akmeņi, akmeņi un putekļi un kvēpi. . . Kas

viņam, līduma bērnam, ar šiem akmeņu blāķiem par daļu? Viņš esot iepazinies ar pilsētas skolotājiem; drusku ieskatījies turienes skolās. Tās neesot skolas, tās esot cirkus ārēna, — tikai moderna, zināms. Tur tiekot zvēri didīti, ne ļaudis audzināti. Viņam devuši padomu, lai liekot mājskolotāja eksāmenu. Šajos laikos cilvēks bez profesijas esot nulle. . . Nē, viņš nebraukšot vairs uz pilsētu. Vai viņam vajagot tās papīra strēmeles, ar kuņas palīdzību varbūt zvērus didīt? . . . Viņš labāk laužot celmus un dedzinājot ogles un darvu. Tā taču arī esot profesija. Nevienas dvēseles viņš ar šo amatu nenokaušot; jo te viņa darbs netiekot aprobežots. Jau tas vien esot kas. Un viņam taču piederot debess un zeme un tik karsta sirds. . . Un saule viņam vienmēr spīdēšot; jo es esot viņa saule. Rudens tumšās dienas aizvelšoties kā migla. Sniegu aizskalošot mūsu siržu uguns. Tik pavasaris mums būšot radniecīgs, tam mēs sniegšot rokas preti.

Es biju pārāk laimīga. Vai tādā brīdī kāds var justies nelaimīgs? Nē, tādā brīdī prāts ir aiz trejdeviņiem kalniem.

Spodris bija noguris no gaŗā ceļa un no nakts diluma. Valodas un glāsti tapa arvien vājāki. Augšā, mājas logos, bija izdzisušas ugunis. Varēja jau drīz būt rīts. Mēness bij atkal satīstījies biezos mākoņos. Mākoņi tagad nestāvēja vairs uz vietas, bet slīdēja uz dienvidvakariem. Priedes plaši elsa un līgojās. Viņu galotnes izskatījās kā melni putni, kuŗi spārnus vēdina, bet nekur nevar aizlidot. Sikajiem krūmiņiem vairs nebij lapu; tie drebēja. Mežā iebrēcās pūce. Aiz meža rībēja rati. Visa pasaule mo-

dās, kaut gan rīts vēl nevarēja būt. Tomēr, kad cēlāmiēs, likās, ka debesis top zilganākas.

Spodris brīnējās, kad sacīju, ka uz tēva mājiņu viņš nedrīkst iet. Es sacīju, ka tēvs nedrīkst zināt, ka viņš jau šonakt te ir bijis un ar mani ticies, ka vispārīgi, tēvs nekā nezina par viņa atnākšanu, un, ka viņš var izbaidīties, dēlu ieraudzīdams nakts laikā. Es sacīju, ka tēva laikam nemaz mājā nava un ka istabiņa ir aizslēgta; ka es, nudien, pate, biju vakar vakarā un pārliecinājos. Vai tad es citādi būtu uz ka-piem gaidījusi?

Spodris mani cieti uzlūkoja.

Es biju daudzreiz melojusi, bet šoreiz man neizdevās. Es par daudz pārliecinoši gribēju iestāstīt.

Es nerunānot patiesību. . . Jā, kur tad lai guļot? Kur tad lai viņš paliekot?

Sacīju, ka došu viņam savu gultu; ka es nemaz gulēt nevaru, ka man nemaz miegs nenāk, un tāpēc viņš var droši nākt un izdusēties. Es sacīju, ka mātei tur nekas pretīm nebūs, ja es viņu savā istabā un gultā guldinu; jo viņš jau mātei tikpat kā dēls.

Šai brīdī es gribēju visu izteikt: Kāpēc viņa vēstules man tika nolaupītas, ka viņa tēvs jau ir kopš mēneša par saimnieku mūsu mājās un ka rītā mūsu vecākiem kāzas, — bet nevarēju iesākt. Rīt visam tā kā tā bij jāizskaidrojas. Nebija jāsteidz.

Kad nācām sētvidū, — ierējās suns. Bet mani pazinis, tūlīt apstāja, luncinādams asti pienāca, apostīja Spodra ceļus un iešķērsu aiztecēja uz klēts priekšu. Man pukstēja sirds tīri dzirdāmi. Bij bail,

kad tik kāds no mājas ļaudīm nebūtu pamodies un mūs ieraudzījis. Es gribēju, lai rīt, dienā, visi skatās. Es gribēju, lai Spodris šodien top par manu ligavaini visas pasaules priekšā, iekam saule vēl nav aiztecējusi aiz meža.

Es piegāju pie priekšnama durvīm. — Tās nebija aizbultētas, bet es sacīju, ka cieti. Es negribēju priekšistabai savu brīnumu vēl rādīt.

Spodris bija ar mieru, lai daru ko darīdama. Viņš pilnīgi manā rīcībā. Bija pārāk noguris.

Es klusām attaisīju dārza vārtiņus, un mēs iegājām dārzā. Es skaidri zināju, ka vakar vakarā atvēru logu, kad raudzījos, vai meža stūrī neparādīsies Spodris. Vakaram nākot logs bija aizsvīdis un man nebija priekšauta ar ko noslaucīt, tāpēc atvēru. Kad izgāju, tad pietaisīju tikai. Es to atminējos ļoti labi, un gāju taisni pie loga.

„Es daudzreiz eju pa šām durvīm,“ es Spodram klusītēm saku. „Negrības māti traucēt.“

Atveŗu logu un iekāpusi saņemu Spodra somiņu. Tajā laikam grāmatas un veļa: ir ļoti smaga.

Kad arī Spodris ir iekšā, es aizveŗu mūsu durvis un klusām rīkojos pa istabu.

Spodris ir neveikls un liekas nevarīgs kā bērns. Viņš gaida tik, ko likšu viņam darīt. Es esmu laimīga par to, ka viņš tik apjucis.

Man ienāk prātā, ka Spodris varbūt ļoti izsalcis; bet istabā ēdama nekā nav un tāpēc to nemaz nepie-minu. Nav arī labi, ja noguris un īsi pirms gulēt iešanas ēd. To taču visi ārsti saka.

Es atsedzu gultu un noskūpstu Spodru, lai gul vesels. Pati pieeju pie loga un skatos, kā gaisma

svīst. Es skatīdamās dzirdu: Spodris izgērbjas, apgulstas... Bet to visu dzirdu kā aiz mākoņiem, kā aiz kalniem. Domas man ņem savu gaitu. Tās pagātnes sāpēs veldzējas... Es redzu baltu akmeņu rindas kailās lapenes priekšā. Kā tūkstošas miklas gulstas ap mani. — Es atminos, kādas jūtas manī modināja Jāņa vijole, kad dzirdēju un domāju, ka tās ir Spodra skaņas... Un tad es atradu sarkanās skaidas — — —

Ārs palika aizvienam gaišāks. Jau cēlās vārnas un lidoja uz mežu un no meža atpakaļ uz kapu priedēm. Austruma pusē gulēja šaura dzeltēna strīpa. Es redzēju, ka viņa plētās platāka un platāka. Pa to iespīdēs saule manā logā, es domāju, un domādama jau priekšlaikus nolaidu priekškarus, lai saule pārāk nepiebārsta istabu ar saviem stariem; jo Spodris ir novārdzis, — viņam jāguļ ilgi, ilgi.

Piegāju tad pie gultas, lai pārlicinātos, vai tikai gulta nav tukša. Varbūt es savu laimi biju tikai sapnī redzējusi. Kad biju pārlicinājusies, ka Spodris tiešām guļ un ir aizmidzis, es viegli pieliku savus pirkstus pie viņa lūpām un atņēmusi noskūpstīju tos. Nē, šoreiz nebija mana laime sapnī vien redzēta.

Es aizgāju atkal pie loga. — Lēca patlaban saule. Viņa bija bāla, kā neizgulējusies. Arī siltuma tai nebija nekāda.

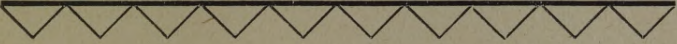
Rudens — — —

Man likās, ka otrā istabā māte jau ceļas. Valgs pusčukstoši ko teica...

Es klusām piegāju pie durvīm un apgriezu atslēgu vienu reizi. — Tad piegāju pie Spodra, apsēdos pie

gultas uz krēsla un noliku galvu uz spilvena. Es nebiju tālu no Spodra. Likās, ka no mums ceļas balta, silta migla un mūs abus ietinusi mīkstā mākonī, nes tālu projām.

XXXVI.

Es uztrūkos. Spodris bija gultā sēdus. Viņš berzēja acis un nevarēja atjēgties. Pie durvīm klauvēja.

Es atsaucos.

Tā bija Valga balss.

„Jau viesi brauc... Vai necelsies?“

Spodris bija izbrīnējies. Kā sastindzis viņš mani raudzījās.

Es smaidīju un smaidīdama izkausēju viņa ledus vaibstus.

„Tavs tēvs te laikam ir pa nakti bijis. Pēdējā laikā viņš bieži te guļ. Meža mājiņā esot garlaicīgi rudenā garajās naktīs.“

Un tad es pieliecos Spodram pie auss un pačukstēju par māti un par viņa tēvu. Es arī minēju, ka šodien kāzas un to visu teikusi — atvēru durvis.

„Mans ciemiņš...“ es durvīs stāvēdama saucu.

Mātes nebija istabā.

Valgs panācās un Spodru ieraudzījis palikā kā uz mutes sists. Arī Spodris bija mēms.

Es paņēmu bļodu un aizgāju pēc ūdens. Es iegāju klētiņā un ilgi meklēju, kamēr atradu visbaltāko dvieli. Tad gāju uz istabu. Sētvidū satiku māti. Es apstājos, un viņai acis skatīdamās, teicu:

„Redzi, — es esmu burve... Es viņu tomēr atbūru. Viņš ir istabā. — Nāc un raugi!“

Tad es iegāju istabā, lepna, kā visu pasauli ie-
mantojusi.

Kad ienācu, Spodris bija pie loga. Valgs stāvēja
pie galda atspiedies. Viņi sarunājās. Ienākdama
dzirdēju Valga beidzamos vārdus:

„— — tava māsa... Tas nu vienreiz tā ir — —.“

Mani ieraudzījis, tēvs tūlīt apklusā.

Es piegāju pie Spodra un mudināju viņu, lai iet
mazgāties. Man bija brīnums, kad Spodris atgriezās
un es viņa acīs ieskatījos: tās bija kā ar miglu, pa-
visam bez mirdzuma. Bija kas noticis šai mazajā
brītiņā, kamēr es diviļi meklēju un ūdeni smēlu.

Spodris gāja un mazgājās.

Ienāca māte. Viņa priecājās par Spodra ierašanos.
Bet es vairs nevarēju mātei acīs skatīties, kā pirmīt
sētvidū. Es jutos uzvarēta. Spodra miglainās acis
mani bija notriekušas. Ienāca prātā Spodra vārdi:
Viņš domāja gan, ka es maldos pie tevis sēdēdams...
Ak, varbūt ir pārāk ciests, lai varētu bez bailēm un
bez šaubām milēt.

Es skatījos, kā Spodris lēnām berzēja ar aukstu
ūdeni sev seju; man likās, ka viņš pieri un deniņus
sevišķi ievēroja. Es atvēru istabas logu. Tad ie-
skrēju savā istabā un atvēru arī tur logu. Gulta vēl
nebija taisīta. — Es saņēmu visus spilvenus, saliku
tos gultas kājgalī un tad pārsedzu visu ar segu...

„Hēvā!“ es saucu un meklēju kurpes, jo tās, kuŗas
kājās, bija sabristas rudens dubļos.

„Hēvā! — Mātei kāzas...“ es saucu un skrēju uz
klētiņu, lai šai dienai piederīgi apģērbtos.

Sāka braukt viesi.

Es biju laikam pārāk ilgi gērbusies. Atnāca māte ar kādu radnieci, lai mani mudinātu. Drīz būšot gatavi. Jābraucot jau uz baznīcu. Ko es darot veselās divas stundas? Es taču nekādā ziņā mājā nepalikšot. . .

Es stāvēju pie atvērtā skapja un pinu matos sarkanu zīda banti. — Ja ne mīlestība, tad sāpes lai deg, es domāju.

Kad māte ieraudzīja manu kleiti, viņa iesaucās:

„Bet, Rasma! — kā tad nu tā var? — — —“

Es iekšķīgi smējos. Man gribējās māti sāpināt. Es šodien visiem būtu varējusi acīs smieties un līksmoties par citu sūpēm, tik pārmērīgi cietusi es jutos.

Es pievēru skapi un sacīju:

„Es neesmu pēdējā laikā par drēbēm domājusī. . . Es esmu nolaidīga bijusī. Vasaras laikā staigāju pa mežu un nometos uz sūnainā slapja celma. . . Tā bija mana labākā kleite. Un otru es samērcēju un savazāju Jāņu vakarā pa Skirnieku birzi. Tikai šī nav bijusī man mugurā kopš tēva bērēm. Tā ir tīra; jo viņa ir melna. Un patiesībā, šis prieks man vis neapēno skumju par tēva nāvi, tāpēc es šo.“

Māte neteica ne vārda vairs. Abas ar viešņu viņas izgāja.

Es smējos un noraudzījos viņām pakaļ. Man izlikās smieklīgi, ka māte, kāpdama pār sliedzi, ieķērās ar vienu roku stenderē un ar otru pacēla svārkus. Tas iznāca tik jocīgi.

Brūte. . .

Es raudzījos no klētiņas bāļā rudens saulē. No mākoņa mākonī viņa skrēja un klaidēja tos.

Bet mana saule tumsa. . .

Visu vasaru manī bija glabājies un pastāvīgi manu mieru postījis viens vienīgs jautājums: kur tagad Spodris? Ko Spodris? — Nule šim jautājumam bija atbilde: Spodris ir istabā. Varbūt viņš tur sēd un tērzē ar tēva kāzu viesiem. Varbūt viņš stāsta par pilsētu. Viņš droši vien vakar meloja, teikdams, ka viņam pilsētā nepatīk; teikdams, ka es esmu viņa pasaule. Viņš taču visu nakti bija tā apjucis. Viņš tik ar pūlēm iekāpa pa logu manā istabā, un iekāpis stāvēja kā mazs bērns. Vai tā var, ja patiesi mīl? Nē, — piecas nakts var negulēt, ja sirdī mīlestība kvēlo. Bet Spodris bija aizmidzis tai mazajā brītiņā, kamēr es logam priekškaru aizlaidu. Un šorīt, kad ienesu ūdeni, viņš stāvēja pie loga un acis viņam bija kā miglas pilnas. Kā gan var tik mīļš cilvēks tā piepēži palikt svešs?

Visu vasaru mani mocīja savāda sajūta, kad domāju par Spodri. Kā ļauna paredzēšana gulēja katrā manā sapnī, katrā putna kliezienā; katrā krītošā zvaigznē. Un katrureiz, kad māte Spodri pieminēja, man pārskrēja aukstums no galvas līdz kājām, kaut gan es pastāvīgi domāju par viņu. Un tagad viņa pagājušās nakts vārdi un viņa izturēšanās, tad — šā rīta sastingums, — tas viss man sēja melnu drēbi priekš acīm.

Saule gulēja kā bāls zieds melnā pelķē. —

Es izstreipuloju sētvidū. — Gar žogu bija sieti vairāki zirgi. Es redzēju, ka vienam groži bija noslidējuši no muguras un gulēja zem kājām, dubļos. Es piegāju un, pacēlusi, sasēju ap slejiem. Man bija prieks, ka varu domāt par tādām lietām, kā par nieka grožiem.

Biju turpat pie dārza, un tāpēc nav nekāds brīnums, ka ieraudzīju lapenes priekšā divus cilvēkus. Viens likās būt Valgs un otrs varēja būt Spodris.

Man likās tā savādi, ka Spodri nepazīstu vairs, kur agrākī pazinu no soļiem, sajutu pilnīgā tumsā viņa tuvošanos, un sapnī pat no vēsmas pazinu, kuŗa atnesa man viņa skatus. — Bet tas jau bija tāpēc, ka Spodra nebiju sen redzējusi. Matus viņš pilsētā bij licis apgriezt īsus.

Bez kā ko domātu, es atvēru dārza vārtiņus un gāju taisni uz viņiem.

Jā, tie bija Spodris un Valgs.

Kad gāju gar istabas galu, pa logu raudzījās daudz svešu acu. Es to jutu, kaut gan loga nemaz neredzēju. Varbūt viesiem likās savādi, ka māte viņus mielo, bet Valgs ar dēlu un es, staigājam pa āru, kā kad mums ar šo dienu nebūtu nekādas daļas.

„Ābolus meklējiet?“ es saucu jau no tālienes.

Man nebija cita ko teikt, un klusēdama pieiet arī negribēju. Es gribēju izlikties, kā kad nekas nebūtu noticis. Un patiesībā jau nekas arī nebija noticis. Kas tad šinīs nedaudz minūtēs, kamēr es ūdeni un diviļi atnesu, — kas gan šinī brītiņā varēja notikt? Man tikai izlikās, ka mūsu starpā ir kas iezadzies. Šaubas un aizdomas jau ir aizvienam mīlestības siržu vētra.

Spodris raugās apvītušā rudens puķu cerā. Bet Valgs it kā atjaunojies. Kad pienāku, viņš sniedz man pretī abas rokas un sirsnīgi saka:

„Nu, no šās dienas tu būsi mana meita.“

Es gribu nicīgi smieties, bet smiekli neskan. Lūpas man ir cieti sakniebtas. Ne vārda es nevaru parunāt.

Valgs noglauda man galvu un aiziet uz istabu.

Es stāvu un raugos rudens puķu cerā. Abi ar Spodru mēs raugāties bālajā rudens puķu cerā. Mums aiz muguras smejas bālā rudens saule. Kā izsmiedama viņa smejas.

Tad es saņemu Spodra roku. Tā ir auksta un mitra.

„Nāc. . .“ es saku.

Spodris ir nevarīgs kā bērns. Es viņu vedu aiz lapenes.

„Te ir notikusi slepkavība,“ es saku un kašņāju smiltis, līdz parādās pussatrūnējušas skaidas.

„Redzi, tās ir sāpes, kuņas tu radījis, un kuņas pašas sevi nokavušas. . .“

Un tūlīt apraušu skaidas ar zemēm kā bijis. Es to daru pilnīgi apzinīgi un bez uztraukšanās. Kamdēļ lai es būtu uztraukusies?

Tad es pieceļos, skatos Spodra melnajās acīs un saku:

„Suns!“

Un tai pašā acumirkļī es viņam krītu ap kaklu un lūdzos, lai piedod. Es glāstu viņa vaigus un spiežu savu pieri pie viņa krūtīm.

Spodris ir kluss; es jūtu tik, ka manos matos krīt kā silti miksts lietus.

XXXVII.

Braucām uz baznīcu. Es sēdēju priekšējos ratos un skaidri redzēju, ka Spodris iesēdās pie mana mātes brāļa Baša. Bet kad bijām galā, tad Spodra nebija starp baznīcēniem. Es piegāju pie Baša un teicu smiedamās:

„Tu, onkulīt, vienu braucēju esi pazaudējis. . .“

Jā, viņš tur nekā nevarējis darīt. Kad tikuši pie kapiem, Spodris izkāpis un uzgājis augšā.

Es nevarēju saprast, kas ar mani notiek. Tas izlikās tik savādi. Kā pasakā. Nevienas reālas minūtes man pēdējā laikā nav bijis.

Un ilgi es stāvu kroga durvju priekšā un raugos uz baznīcas logiem, domādama par Spodri. — Viņš taču šorīt bija tik silts pret mani. . . Un kāpēc viņš tagad atkal pameta mani vienu, lai veselu mūžību braucu uz baznīcu, kuŗa ir pasaules otrā malā. Es nesaprotu, kā izturēšu šo gaŗo ceļu atpakaļ. Un vai Spodri atradīšu vairs? — Varbūt viņš jau patlaban ceļā uz pilsētu. Acīm redzot tēvs bija Spodram par mani ko sliktu teicis; jo kad es šorīt dārzā iegāju, viņš sniedza man preti abas rokas un rādīja savu vislaipnāko seju. Citādi šī viņa izturēšanās nebij saprotama; jo kopš pavasara Valgs pret mani nebija tik laipns bijis it nekad. Varbūt viņš teica, ka es ar Jāni. . . Ka nav Spodrim vērts. . .

Es dzirdēju, ka augstu gaisā dimdēja zvans. Redzēju, kā kāzinieki gāja garā pārotā rindā no kroga uz baznīcu. Es jutu, ka esmu šās sliemas loceklis. Sliemas. . . Un man palika auksti, kaut gan saule bija pusdienā un sildīja diezgan stipri. — Man pie elkoņa bija zēns, gadu desmit. Es pievilku viņa roku sev cieti klāt; bet atjēgusies, atsvabinājos pavisam.

Baznīcā rūca ērģeles. Man ērģeles ļoti patīk. Bet manas mātes kāzu dienā viņas tikai rūca. Kad aplūsa, es noņemtos ceļos un skaitīju lūgšanu. Tā bija kāda pateicības lūgšana. Tad dzirdēju, ka māte skaņi teica:

„Jā, es gribu.“

Nu ir salaulāts, es domāju. Ko Dievs ir savienojis, to nevienam cilvēkam — — Mani kaut kas smējās par šo frazi; bet seja man bija kā no tērauda.

* *

*

Tais pašos ratos, kuŗos turpu braucu, atpakaļ ne iedomāties nevarēju. Man likās, ka es nomirtu aiz garlaicības. Es staigāju pa kroga istabu un vaicāju, kuŗš būtu tik labs un mani iesēdinātu pie sevis. Es sacīju, ka man bail ar to zirgu braukt, kā tas ir pārāk bailīgs, jauns un bailīgs. No katra ceļmalas akmeņa viņš baidās.

Es biju dabūjusi sev citu vedēju; bet kad vajadzēja sēsties iekšā, es piepēži ieraudzīju savu mātes brāli. Viņš sēdēja gandrīz viens pats savos ādainajos ratos; tik maza meitenīte viņam blakām bija. Un es aizskrēju turpu. Bez vārda teikšanas es iekāpu. Basis bija laimīgs.

„Jūs brauksiet ar mani?“ viņš vaicāja un pats tūlīt atbildēja: „Nu, zināms, — tu jau neesi lepna.“

Un mēs braucām.

„Redzi,“ Basis pēc laika iesāka, „kā tam Dievam visas lietas iespējamās, un cik brīnišķīgi viņš ļaužu ceļus loka. Viņš mūsu mūžu sasien mazgu mazgos, ka ar viscietākiem pirkstiem neatraisīsi...“

Basis bija labi vien iereibis. Viņš runāja daudz, vienīgi priekš sevis, bet brīžam it kā pamodās un griezās pie manis. Neviena jautājuma viņam šodien nebija, — viņš tikai atbildēja vien, kaut gan neviens to nejautāja.

„Nu, un māte tagad atkal jauna sieva... Nu tev atkal tēvs. Jā, kad labi pārdomā, — viss ir ļoti labi. Vai tev to māju vajag?! Un ja jau — — mātes meita vien tak esi. Visa manta mātes, — ne jau svešam viņa atdos... Valgs būs tomēr otrā rindā, un Valga dēls jau tur ne pa kam. Tev tagad nebēdāt. Jūs variet dzīvot kā preilene: tamborēt, rakstīt, ar vārdu sakot, — dzīvo bez bēdas. — Valgs jau ir vīrs, kuņš ja mājas neuzdzīs, tad nodzīvot jau nenodzīvos. Es viņu pazīstu jau no puikas gadiem. Krietns tēviņš... Jā, meit, jūs variet Dievam pateikties, ka māte pieķērusies pie tāda vīra. — Skaties, kā šam, Vidužam, rudzi sazēlušī, — kā vadmala,“ Basis, ieraudzījis ceļmalā labības lauku, pēkšņi iesaucās.

„Vai tad tu, onkulīt, domā, ka Spodris nemantos ne skripatas no manām mājām?“

„Kas tad viņš tāds ir? — Nē, nē, to kumosu tam tikai paostīt.“

Es uztraucos.

„Bet ko tu teiksi, ja es zvēru, ka viņš dabūs visu māju. . . Jā, to es zvēru un tā būs. Viņš ir mans brūtgāns. Viņš jau tikpat kā mans vīrs. Nu, ko tu tur vari teikt? Ja veci ķēmi maina gredzenus, — es gribētu zināt, kas jaunam to var liegt. Nē, neviens to nevar. Mēs esam kā putni. . . Mēs celsimies spārnos un aizlidosim, ja te mūs vajās.“

Es biju runādama gandrīz kājās pacēlusies. Ieskatījos, ka citi braucēji mums tālu priekšā.

„Uzšaun!“ es saucu.

Un mēs laidām lēkšus.

XXXVIII.

No baznīcas pārbraukusi, vispirms skrēju istabā, lai raudzītos pagultē, vai Spodra somiņa vēl te. — Jā, somiņa bija kā nolikta. Es vieglāk uzelpoju. Paldies Dievam, es teicu, — Spodris ir vēl te. — Vai tad viņš būtu gājis kur bez savām grāmatām?

Es izgāju. Dārzs bija vēss un tukšs. Aizlaidās divas žagatas uz meža pusi. Es dzirdēju, ka ozolā, aiz kapiem, brēca sīļi. . . Viss tas atstāja tik nospiedošu iespaidu. Es jutos tik nevarīga. Nebūtu man Spodris jāmeklē, es saļimtu tepat uz vietas un nezin, vai kad celtos vairs.

Arī kapsēta bija vēsa un tukša. — Es gribēju iet uz bijušo Valga būdu, uz Spodra pili es gribēju iet. Man nāca prātā, ka mājā manis meklēs, ka viesi uztrauksies manis un Spodra neredzēdami savā vidū. Bet tas man atkal drīz izdzisa no smadzenēm, kā vakarā redzēts sapnis. — Brīžam man gribējās kliegt, saukt skaņi Spodra vārdu. Varbūt viņš bija tepat mežā, netālu. Droši vien viņš stāvēja un plūkāja egļu zarus. — Bet es nevarēju muti atdarīt. Es tomēr biju arī šinī brīdī patmīlīga: es negribēju, lai Spodris manītu, ka esmu viņu meklēt nākusi. . . Es staigāju pa mežu, klusītēm, likumu likumiem, es domāju, — tad iznākšu klajumā, pie Valga būdas, pavisam no otras puses. Es pārlēkšu pār upīti un iešu gar cepli. Ja tad Spodru ieraudzīšu kur nebūt, tad likšos, ka to ne-

tīšām te sastapusi. — Ko, tu arī te? es teikšu. — Bet kāpēc tu uz baznīcu nebrauci? — Nu, neba daudz ar to esi zaudējis. Nekā liela jau nebija Jaunkundžu baznīcā maz bija. . . Pie šām domām es satrūkos. Es Spodri apvainoju, ieņemdama galvā greizsirdības domas. Nē, tā es nedrīkstēju domāt. Spodris ir vienīgi mans, un tāds viņš mūžam būs. Ja mūsu saulīti uz brīdi kvēpains mākonis aizsedzis, tad tas ir vienīgi Spodra tēva uzpūsts. Ak, tāds mākonis taču nav melns audeklis, kurā miroņus satin. . . Un saule ir par tālu un karstu, lai kāds to iebāztu kabatā. Gogoļa velns ne mēnesi nevarēja ilgi paglabāt.

Es apstājos. Man likās, ka neesmu vairs gudra, šai brīdī domādama par Gogoļa velnu, kur būtu ar mieru atdot pēdējo dvašas vilcienu, lai tikai redzētu vēl Spodri. Kaut no tālienes lai viņu redzētu. Kaut viņa balsi lai dzirdētu aiz diviem mežiem.

Egļu galotnēs jau dzisa beidzamais sārtums. Es biju pārlēkusi pār upīti. Biju gājusi gar darvas cepli. Trīs reizes ap Spodra pili biju apgājusi. Bet Spodra nebija. Uz ceļņa pie būdas es vairāk reižu nometos pie zemes, lai pārlicinātos, vai Spodra pēdas nebūs smiltī saredzamas. Es biju kā apreibusī. — Redzēju, ka aiz eglēm stāv bāla strīpa. Redzēju to egli, virs kuņas toreiz dega zaļā zvaigzne, kad pirmo reizi nācu Spodrā klausīties. Bet es nezināju, vai tagad rīts vai vakars. Es arī nezināju vairs nevienas debess puses. Ja mēness būtu bijis ziemeļos, man nebūtu nekas ko Dievam pārnest.

Aiz meža, pret mūsu mājām, bļautījās. — Tās bija piedzērušu balsis. Man palika kā vieglāk. Viņi, tur mājā, mūsu iztrūkšanu daudz neievēroja. Tas jau

tīri dabīgi, ka mūsu tur nav. Valgs taču Spodrim nebija ne vārda bildis par savu precību. Un māte arī teica, ka būtu labāki, ja Spodris neatbrauktu. Visādā ziņā viņa to teikdama domāja vairāk par sevi, nekā par Spodri.

Bet varbūt Spodris tagad mājā. Varbūt viņš nezina ko darīt, ko iesākt. Visapkārt viņam sveši ļaudis. Viņa melnās acis velti raugās uz durvīm. Es te klejoju pa mežu un viņš sēd un mierina savu sirdi ar tukšu durvju virināšanu.

Es jutu, ka mani kas sagrabj. Tā buņas sagrabj vējš un spiež ar nevaldāmu spēku. Es redzēju, ka zeme un egles slīdēja man garām. Un tad es apstājos . . .

Vai tā nebij mūsu istaba?

Jā, tā tiešām bija mūsu istaba.

Es skatījos gaišajos logos kā ārprātīgs cilvēks uz pazīstamu cilvēku. Tad uzreiz sajutu briesmīgu ēstgribu. Tas man uzlēja kā aukstu ūdeni uz galvas. Es iegāju istabā stingri un droši. Man ne prātā nenāca, ka esmu bijusi tik ilgi projām.

Māte vaicāja, vai man kas kaišot. Bet to viņa tikai tamdēļ darīja, lai citiem šo jautājumu izņemtu no mutes. Vaicādama viņa raudzījās uz dibenistabu, kur Valgs ar viņas brāli un citiem vecākiem viesiem sīta kārtis.

Es nosēdos pie galda un kāri ēdu.

„Kur tu tik ilgi biji?“ māte atkal vaicāja.

„Kur Spodris?“ es atbildēju.

Spodris vēl nesen esot bijis istabā. . . Nezin kur nu atkal esot palicis. Varbūt kur ārā. Nakts esot

rāma, un viņš tādu laiku pilsētā nosēdējis... Neesot nekāda prieka piepīpētā istabā.

Es cēlos un teicu:

„Trīs naktis neesmu gandrīz ne acu aizvērusi... Man briesmīgi miegs nāk.“

„Jā, kur tad tu varētu gulēt? — Tavu vietu cie-
miņi — —“

„Gan kaut kur pakritīšu... Varbūt uz zirgu
staļļa, sienā... Tik palags jāpaņem.“

Beidzamo teikumu es biju runājusi jau aiz durvīm. Mani sagraβα atkal svešais, drudžainais spēks un spieda, kā vējš spiež buras. Es iesteidzos dārzā un čukstoši, bet stipri Spodri saucu. Man nebija vairs kauns par to, ka viņu meklēju, ka skrienu viņam pa-kaļ. Ja tikai viņu atrastu, es mestos viņa priekšā ce-ļos un teiktu: Nožņaudz mani; jo es šodien un pa visu tavu prombūšanas laiku neesmu vienvienīgi par tevi domājusi. Es domāju par Gogoļu, par nieka stikla krellēm, par Jāni... Un tikko vēl es domāju par maizes gabalu, un ilgi sēdēju pie galda, kamēr tu te esi viens un ilgojies pēc manis... Bet es līdz naktij tevis meklēju.

Es izlienu no dārza un eju uz kapsētu. Mēness gaisma sāk trīcēt no manas sirds gavilēm: pie zvana stāv Spodris.

„Reiz tomēr!“ es par lielu gabalu saucu un skrienu augšā.

Es izplēšu rokas, lai Spodri apkamptu, kad būšu klāt. Bet viņš stāv... Viņš ir bāls un mēms. Man nokrīt izstieptās rokas. Man liekas, es redzu ap Spodra kaklu cilpu, un es iekliedzos.

Bet Spodris lēnām sniedz man savu roku un saka:

„Rasma, tu esi stipra meita... vai nē?”

„Jā, es esmu stipra,” es atbildu un viņam pieglaužos.

„Tad zini: šonakt mums jāaprok viens mironis... un jāapzvana...”

Es viņam pieglaužos vēl ciešāk. Es drebu.

„Mūsu mīlestība mums jāaprok. Šorīt mans tēvs to nonāvēja. Patiesībā mūsu vecāki to sen jau nonāvējuši. Es iešu atpakaļ uz pilsētu... Man tagad sirds tik brīva, tik viegla... Tev būs tāpat, kad visu zināt dabūsi. Rīt māte tev visu izteiks. Redzi: mana somiņa man guļ pie kājām... Ko lai es te daru? Turp mani sauc darbs. Es palūdzu mātei, lai viņa man iedod tās stīgas, kuŗas tu man gribējusi dāvināt... Es gribu dzīves visgaišākās un tumšākās dienās savai vijolei uzvilkt šās stīgas, lai pārmērīgais manis nesamaitātu. Tavas asaras un tavi smiekli ir viņās... es ņemšu no tiem, cik kuŗai dienai vajadzēs. — Un tu? Tu paliksi un ziedēsi šai meža līkumā kā meža roze. Tu esi tikai pumpurītis, — tev jāzied vēl. Varbūt tu vēl ar Jāni sastapsies... Lai Dievs dod! — Sveika!”

Sajutu Spodra skūpstu uz savām lūpām. Tad es manīju, ka manas rokas tika ar varu atplēstas kā no sveķainas egles... Un tad viss satumsa — — — — —

Nākusi pie samaņas, es it nekā vairs nezināju. Pēdējā laikā mani nervi bija tik pārpūlēti, ka sapņa vairs no īstenības neatšķīru. — Vienalga, es sev teicu.

Istabā vēl spīdēja ugunis. Mēness stāvēja tai pašā vietā, kuŗā bija, kad nācu. Nakts bija gaiša un

silta. Tik kailie krūmi rādīja, ka rudens jau, bet ka viņš žēlīgs.

— Mūsu mīlestība ir aprakta, es klusām saku, — bet kas to apzvanīs?...

Un es izpinu savus matus, ņemu sarkano zīda lentu, pakāpjos pa trepītēm, piesienu to pie zvana mēles un trīs reizes stipri piesitu... Es kāpju pēc tam zemē un smaidu; jo es nezinu, daru to pa sapņiem vai nomodā būdama. — Tad es stāvu un raugos augšā, kā sarkanā lenta lēnām viņo.

Zvans izskatās kā sirds, kā asiņu strūkļa.

Viss beigts... Pasaule bija gērbusies mirstamās drēbēs. Viss beigts.

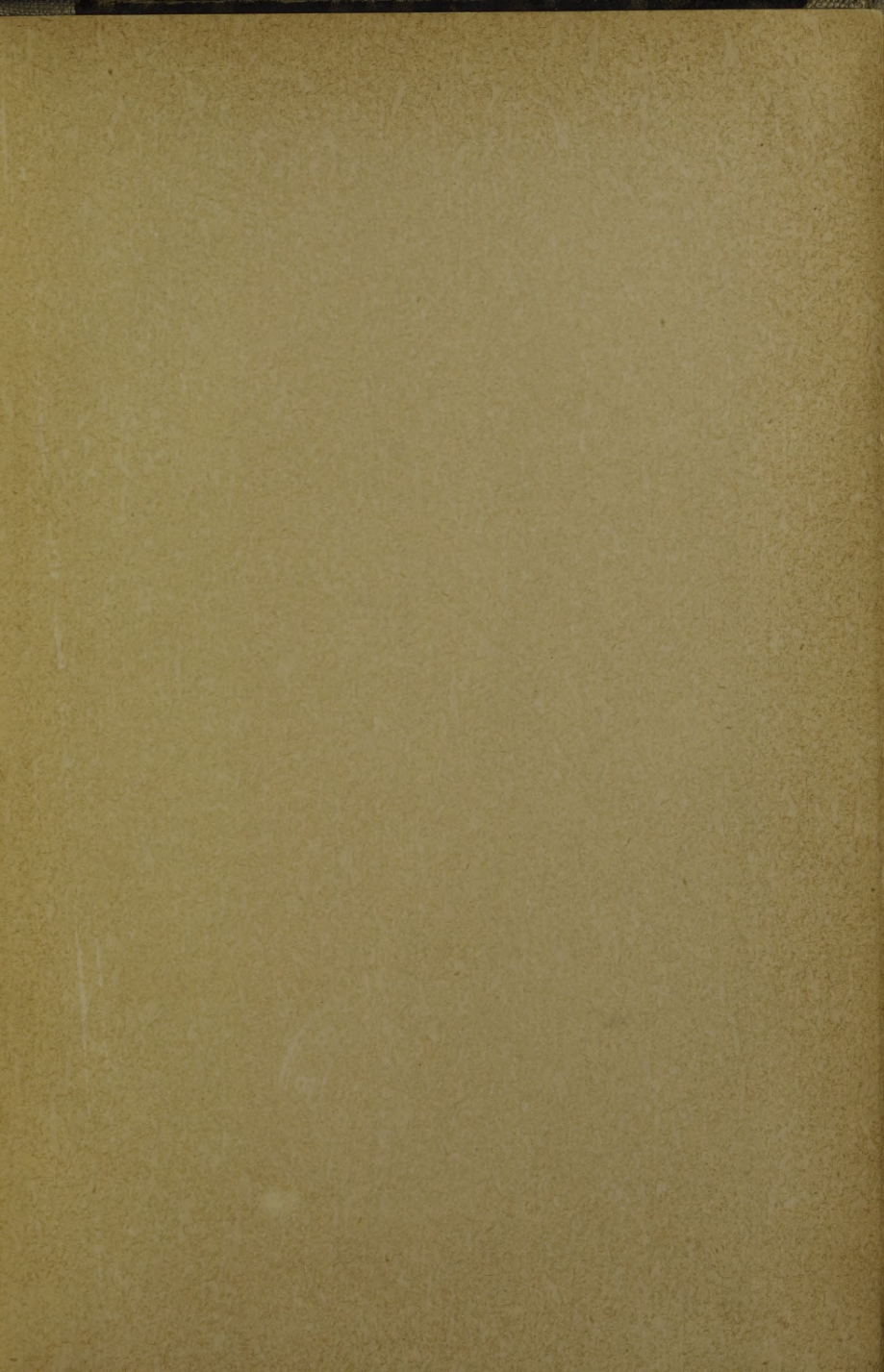
Es nometos ceļos. Tai acumirkli atskanēja no mūsu sētas jauna, spēcīga balss:

„Kas tur ir?! — Hallo!“

Vai tā nebija Jāņa balss?

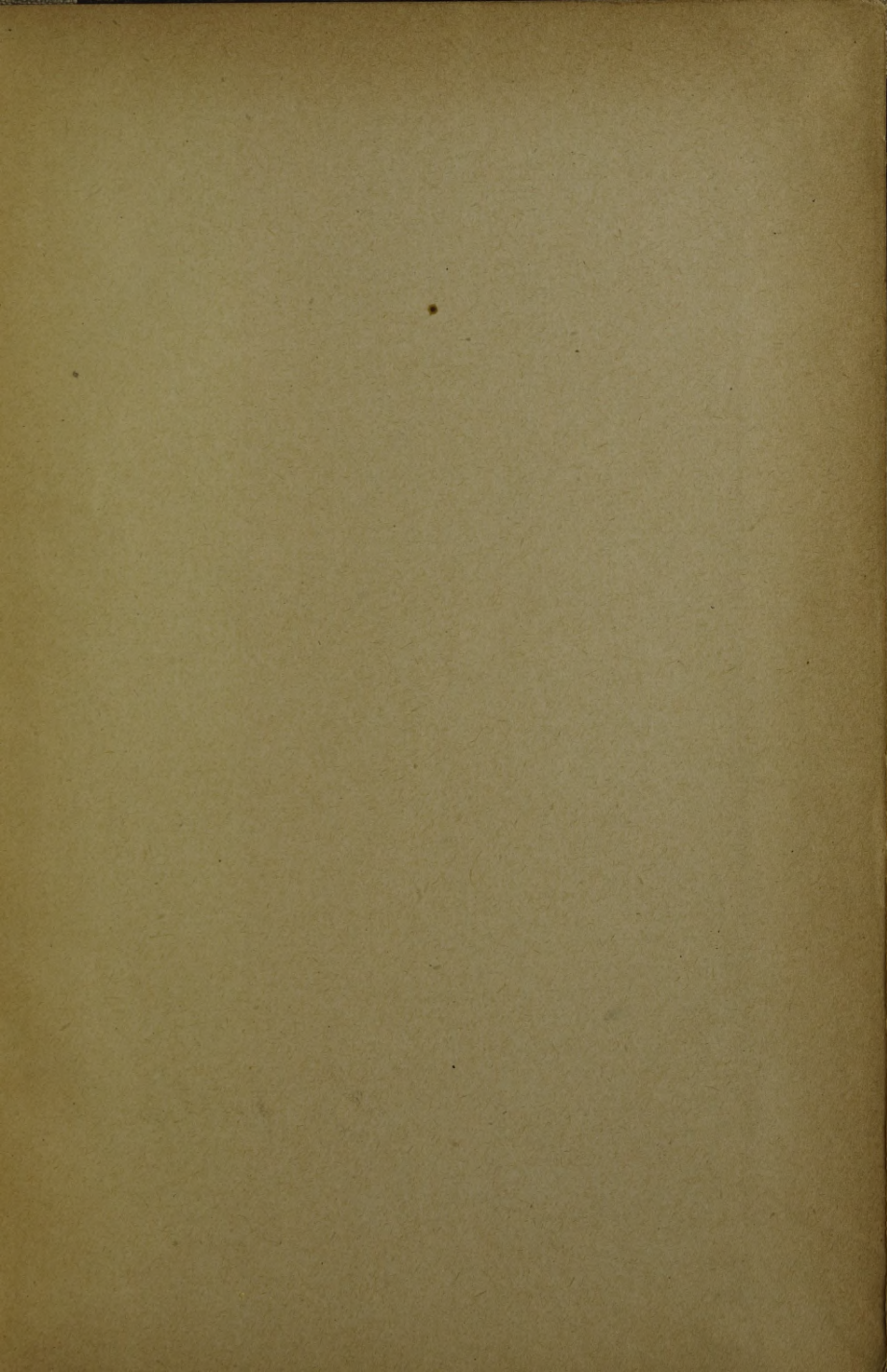
„Hallo... Hallo...“ meži atsaucās.

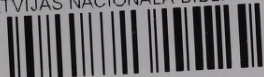

Lo 1447

30. DEC. 1930

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309057822